

ارزیابی و تحلیل عملکرد بخش صنعت

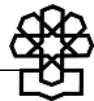
در سال ۱۳۹۲

کد موضوعی: ۳۱۰
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
شماره مسلسل: ۱۴۱۵۴
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن
بهمنماه ۱۳۹۳

بهنام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	فصل اول - تکالیف بخش صنعت در سند چشم‌انداز، سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت سیاست‌های کلی برنامه و قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰)
۷	فصل دوم - ارزیابی و تحلیل شاخص‌های عملکرد بخش صنعت در سال ۱۳۹۲
۴۱	فصل سوم - بررسی عملکرد قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش صنعت و وضعیت عملکرد طرح آمایش صنعتی و معدنی (۱۳۸۷-۱۳۹۰)
۵۱	فصل چهارم - ارزیابی عملکرد احکام بخش صنعت در دستیابی به اهداف برنامه پنجم توسعه
۵۵	فصل پنجم - جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ارائه راهکار
۶۱	منابع و مأخذ

ارزیابی و تحلیل عملکرد بخش صنعت در سال ۱۳۹۲

چکیده

هدف اصلی این مطالعه ارزیابی عملکرد بخش صنعت (صناعی کارخانه‌ای دارای کد آیسیک) در سال ۱۳۹۲ و تحلیل روند متغیرهای کلان آن طی سال‌های اخیر بوده و به همین دلیل از آمار سری زمانی طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ استفاده شد. متغیرهای اصلی بخش صنعت با تمرکز بر روند تحولات در سال ۱۳۹۲ مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۲ نرخ رشد صنعت به رغم بهبود نسبی در مقایسه با سال قبل، منفی بود و از رشد حدود ۴- درصد برخوردار شد و سهم بخش صنعت از کل اقتصاد نیز با کاهش اندکی نسبت به سال قبل، به حدود ۱۶ درصد رسیده است. مشخصه بارز تولید صنعتی در سال ۱۳۹۲، کاهش شدید تولید خودروهای سنگین و افزایش در برخی محصولات پایین‌دستی پتروشیمی بوده است.

میزان سرمایه‌گذاری صنعتی تحقق یافته در سال ۱۳۹۲ حدود ۸۲۰۰۰ میلیارد ریال بود که به رغم بهبود نسبی در مقایسه با سال ۱۳۹۱ از تغییرات چشمگیری برخوردار نبوده است. در این سال براساس آمار وزارت صنعت، معدن و تجارت حدود ۷۱ هزار میلیارد ریال منابع سرمایه در گردش به واحدهای تولیدی بخش صنعت اختصاص یافت که نسبت به سال قبل حدود ۴۸ درصد رشد را نشان می‌دهد. از محل عملکرد منابع ارزی صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ که حدود ۱۳۸۰ میلیون دلار بود؛ سهم بخش صنعت بیش از ۷۵ درصد بوده و در بخش تسهیلات ریالی صندوق نیز حدود ۱۳۹۰ میلیارد ریال، معادل ۶۰ درصد کل تسهیلات ریالی صندوق در این سال، به بخش صنعت پرداخت شده است. متغیرهای اشتغال صنعتی، رشد بهره‌وری سرمایه و نیروی کار در بخش صنعت، صادرات صنعتی، صادرات محصولات صنعتی با فناوری بالا (هایتک) در سال ۱۳۹۲ از عملکرد مناسبی برخوردار نبوده و بعضاً با کاهش مواجه بوده‌اند.

در بخش اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، در سال ۱۳۹۲ هیچ‌گونه مبلغی به بخش صنعت پرداخت نشد. طرح آمايش صنعتی و معدنی نیز از زمان شروع طرح تا پایان خدادادمه سال ۱۳۹۲، حدود ۲۷ درصد عملکرد داشته و تقریباً ۴۷۰۰۰ میلیارد ریال به واحدهای تولیدی پرداخت شد. در پایان باید گفت که احکام اختصاصی بخش صنعت در قانون برنامه پنجم توسعه به استثنای ماده (۱۵۹)، قادر عملکرد بوده است که باید در سال‌های باقیمانده برنامه و به خصوص تدوین لایحه برنامه ششم توسعه مورد اهتمام دولت قرار گیرد.

فصل اول – تکالیف بخش صنعت در سند چشم‌انداز، سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت سیاست‌های کلی برنامه و قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴)

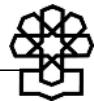
مقدمه

در این فصل تکالیف بخش صنعت در اسناد بالادستی شامل سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت و به خصوص احکام بخش صنعت در سیاست‌های کلی و قانون برنامه پنجم توسعه مورد بررسی قرار می‌گیرد. با توجه به اینکه هدف اصلی این مطالعه، ارزیابی و تحلیل عملکرد بخش صنعت در سال‌های برنامه پنجم توسعه با تمرکز بر سال ۱۳۹۲ می‌باشد، به همین دلیل اهم سیاست‌ها و اهداف کلان بخش صنعت در برنامه پنجم توسعه، علاوه بر اسناد بالادستی در قالب سیاست‌های اختصاصی (عمودی) احصا و مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این مطالعه منظور از بخش صنعت، فعالیت‌های صنعتی دارای کد آیسیک و صرفاً صنایع کارخانه‌ای است.

لازم به ذکر است که دامنه پوشش آمارهای صنعتی در این گزارش، واحدهای صنعتی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارت صنعت، معدن و تجارت و کارگاه‌های ده نفر کارکن و بیشتر است که اطلاعات آنها در نتایج آمارگیری مرکز آمار ایران منتشر می‌شود.

۱. اهم سیاست‌ها و اهداف کلان بخش صنعت در سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام
با توجه به اسناد بالادستی مورد بررسی، می‌توان سیاست‌ها و اهداف کلان بخش صنعت را در رؤوس کلی زیر تبیین کرد:

۱. دستیابی به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی با تأکید بر رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی در بخش‌های مختلف از جمله بخش صنعت (سند چشم‌انداز).
۲. تحقق رشد اقتصادی سریع، پیوسته و باثبات و ایجاد اشتغال مولد و کاهش نرخ بیکاری (ردیفهای ۲۶ و ۲۷ بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز).
۳. تحقق رقابت‌پذیری اقتصاد و افزایش رشد بهره‌وری عوامل تولید (ردیفهای ۲۸ و ۲۹ بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز).
۴. تعامل فعال با جهان، پشتیبانی از کارآفرینی، دستیابی به اقتصاد متنوع متکی به دانایی، سرمایه انسانی و فناوری‌های نوین، توسعه صادرات غیرنفتی، بهبود فضای کسب‌وکار و اتکا بر مزیت‌های نسبی و رقابتی و خلق مزیت‌های جدید (ردیفهای ۳۰ تا ۳۸ بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز).

۵. تحقق توسعه پایدار و آمایش سرزمینی بر مبنای مزیت‌های نسبی مناطق (ردیفهای ۴۳ تا ۴۵) بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز.
۶. افزایش سهم بهره‌وری بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی، اصلاح ساختار صنعتی در جهت افزایش توان رقابت‌پذیری و افزایش بهره‌وری عوامل تولید (مواد (۱) تا (۳) سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت).
۷. ارتقای سطح فناوری صنایع و دستیابی به رشد مطلوب سرمایه‌گذاری صنعتی (مواد (۴) و (۵) سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت).
۸. توسعه تشكل‌های تخصصی، انسجام و تعادل منطقه‌ای، افزایش صادرات صنعتی، گسترش صنایع دستی، ایجاد خوش‌های صنعتی از طریق تقویت صنایع کوچک و متوسط و برقراری پیوند آنها با صنایع بزرگ (مواد (۶) تا (۱۰) سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت).
۹. تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی به میزان حداقل ۸ درصد نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی (بند «۲۱» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).
۱۰. ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک‌سوم در پایان برنامه (بند «۲۱-۲» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).
۱۱. حمایت از شکل‌گیری بازارهای رقابتی و ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی - سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت - (بند «۲۵-۱» و «۲۵-۲» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).
۱۲. حمایت از تولید محصولات با ماهیت راهبردی مورد نیاز مصارف عمومی یا بخش تولید کشور (بند «۴» سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت کار و سرمایه ایرانی).
۱۳. تکمیل زنجیره تولید از مواد خام تا محصولات نهایی با رعایت اصل رقابت‌پذیری و فاصله گرفتن از خامفروشی در بازه زمانی معین (بند «۵» سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت کار و سرمایه ایرانی).

۲. سیاست‌های تخصصی یا گزینشی بخش صنعت در قانون برنامه پنجم توسعه سیاست‌های تخصصی بخش صنعت و معدن در قانون برنامه پنجم توسعه شامل ۱۱ مواد (۱۵۰) تا (۱۶۰) است که از این میان به استثنای ماده (۱۵۷) که مربوط به بخش معدن است بقیه مواد به‌طور مستقیم به سیاست‌های گزینشی بخش صنعت تأکید دارند.

ماده (۱۵۰)

وزارت صنایع و معادن موظف است به‌منظور تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی

ایران در قالب تدوین راهبرد (استراتژی) توسعه صنعتی و معدنی با هماهنگی معاونت در زیربخش‌های برگزیده صنعت و معدن، در جهت تحقق هدف رشد تولید صنعتی و معدنی با رعایت محورهای راهبردی ذیل به گونه‌ای اقدام کند که نرخ رشد ارزش افزوده بخش صنعت و معدن افزایش یابد:

الف) ارتقای سطح رقابتمندی صنایع کشور با تأکید بر توسعه قابلیت‌های فناوری و انتقال نقطه اتکای مزیت‌های نسبی از مواد اولیه و خام به توانایی‌های فناورانه (تکنولوژیک) و خلق مزیت‌های رقابتی.

ب) متنوعسازی پایه صادرات صنعتی و افزایش سهم محصولات دارای پردازش بیشتر (صنایع نهایی) در صادرات.

ج) توسعه پیوند مناسب صنایع کوچک، متوسط و بزرگ و شکل‌گیری خوش‌های صنعتی و نشان تجاری (برند) و تمهید ادغام و شکل‌گیری بنگاه‌های بزرگ رقابت‌پذیر.

د) توسعه زنجیره ارزش پایین‌دستی صنایع واسطه‌ای (پتروشیمی، فلزات اساسی، محصولات معدنی غیرفلزی) از طریق ترغیب گسترش سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی با تأکید بر ایجاد شهرک‌های صنعتی تخصصی غیردولتی.

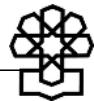
ه) افزایش توانمندی‌ها و قابلیت‌های طراحی، تدارک، ساخت، گسترش همکاری صنعت و دانشگاه، ساخت تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی، تعمیق تعامل صنایع با شهرک‌های فناوری و پارک‌های علم و فناوری و افزایش مستمر سهم صنایع مبتنی بر فناوری‌های برتر (صنایع نوین) در ترکیب تولید صنعتی، نوسازی و ارتقای بهره‌وری صنایع و معدن.

و) تقویت سازوکارهای تمهیدی و نظارتی اجرای «قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی تولیدی و صنعتی و اجرایی کشور در اجرای پروژه‌ها و ایجاد تسهیلات بهمنظور صدور خدمات مصوب ۱۳۷۵/۱۲/۱۲».

تبصره – کلیه فعالیت‌ها و اقدامات غیرحاکمیتی مذکور در این ماده توسط بخش‌های غیردولتی انجام می‌پذیرد.

ماده (۱۵۱)

الف) بهمنظور حمایت از سرمایه‌گذاری خط‌پذیر در صنایع نوین به دولت اجازه داده می‌شود بخشی از سرجمع کل تسهیلات اعطایی سالیانه به بخش‌های خصوصی و تعاونی که در قالب اعتبارات وجود اداره شده برای صنایع نوین در بودجه‌های سالیانه منظور می‌شود شامل سود و کارمزد تسهیلات اعطایی را مورد بخشودگی قرار دهد.

آیین‌نامه اجرایی این بند مشتمل بر تعریف دامنه شامل صنایع نوین و دستورالعمل بخشودگی به پیشنهاد مشترک وزارت صنایع و معادن، معاونت، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون طرف ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ب) عنوان صندوق «حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک» به صندوق «حمایت از صنایع نوین» تغییر می‌یابد. اساسنامه صندوق مذبور به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

ماده (۱۵۲)

به دولت اجازه داده می‌شود در جهت تقویت سازمان‌های توسعه‌ای از طریق اعمال اصلاحات لازم در اساسنامه و مقررات ناظر بر آنها و حذف موانع سرمایه‌گذاری صنعتی و معدنی با رویکرد تحرک، کارآبی، خوداتکایی و خطرپذیری (ریسک) براساس مصوبات هیئت وزیران و با رعایت قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی اقدام قانونی به عمل آورد.

ماده (۱۵۳)

به‌منظور تحرک بیشتر تشکل‌های صنفی - حرفة‌ای غیردولتی فعال در بخش صنعت و معدن و استفاده از این تشکل‌ها در پیشبرد برنامه‌ها و سیاستگذاری‌ها، دولت مجاز است جهت بسترسازی برای این تشکل‌ها متناسب با اهداف راهبرد صنعتی، برای ایجاد نظام مهندسی صنعت به شکل خودانتظام فقط با استفاده از منابع بخش‌های غیردولتی، اقدام لازم را به عمل آورد.

ماده (۱۵۴)

طبقه‌بندی واحدهای تولیدی و نحوه اعطای تسهیلات و تخفیفات به آنها متناسب با میزان تولید، منطقه، رشته‌های صنعتی و معدنی مطابق مصوبه شورای اقتصاد است.

ماده (۱۵۵)

کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلفند در اجرای پروژه‌های فنی و عمرانی خود ضوابط، مقررات و معیارهای فنی و استانداردهای ملی را رعایت نمایند. خرید هرگونه کالا و خدمات مشمول استاندارد اجباری که فاقد علامت استاندارد ملی ایران باشد توسط دستگاه‌های اجرایی موضوع این ماده ممنوع است.

ماده (۱۵۶)

به‌منظور توسعه صنایع میانی پتروشیمی و گسترش زنجیره ارزش صادراتی آن: شهرک‌های تخصصی غیردولتی که به‌منظور توسعه زنجیره‌های ارزش متانول، آمونیاک، استایرن و بوتاکین با تصویب دولت تأسیس می‌گردند مشمول مقررات و مزایای مربوط به قانون تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران مصوب ۱۳۶۲ و اصلاحات بعدی آن بدون وابستگی به وزارت صنایع و معادن خواهند بود.

درآمدهای حاصل از قراردادهای بلندمدت تأمین خوارک صنایع میانی پتروشیمی از معافیت‌های صادرات غیرنفتی برخوردارند. آیین‌نامه این ماده مشتمل بر دامنه صنایع مشمول و چارچوب قراردادهای بلندمدت و سایر ضوابط مربوطه توسط معاونت با همکاری سایر دستگاه‌های مرتبط تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۱۵۷)

در جهت توسعه فعالیت‌های معدنی و ارتقای نقش معدن در اقتصاد ملی دولت موظف است در سقف بودجه سنتوای:

(الف) نقشه‌های پایه زمین‌شناسی، شناسایی، پی‌جويی و اكتشاف عمومی کليه ظرفیت‌های (پتانسیل‌های) معدنی کشور را تهیه و پس از بلوک‌بندی محدوده‌ها، ادامه عملیات را به بخش غيردولتی واگذار نماید.

(ب) به منظور ساماندهی امر اكتشاف در کشور، پایگاه جامع علوم زمین را با استفاده از اطلاعات کليه دستگاه‌های ذيربط تا سال دوم برنامه راهاندازی کند.

(ج) نسبت به تكميل زيرساخت‌های لازم برای معادن بزرگ و مناطق معدنی و صنایع انرژي بر معدنی کمک نماید.

ماده (۱۵۸)

در راستای حمایت از استقرار صنایع در شهرک‌ها و نواحی صنعتی و رقابت‌پذیری تولیدات صنعتی و معدنی:

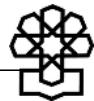
(الف) به دولت اجازه داده می‌شود در قالب بودجه‌های سنتوای کمک‌های لازم به شهرک‌ها و نواحی صنعتی دولتی و غيردولتی به ویژه در امور تأمین راه، آب، برق، گاز و تلفن تا ورودی واحدهای مستقر در اين شهرک‌ها را در مناطق انجام دهد. دستورالعمل اين بند با پيشنهاد وزارت صنایع و معادن به تأييد معاونت می‌رسد.

(ب) صدور پروانه بهره‌برداری برای واحدهای صنعتی احداث شده با رعایت ضوابط مربوط بلامانع است.
 (ج) جمله «تصدور پروانه تأسیس تنها در مواردی که برخوردار از معافیت مالياتی می‌باشد مجاز است» از انتهای ماده (۶۶) قانون الحق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت حذف می‌شود.

ماده (۱۵۹)

به منظور تسهیل و تشویق سرمایه‌گذاری صنعتی و معدنی در کشور اقدامات زیر انجام می‌شود:

(الف) معافیت موضوع ماده (۱۳۸) قانون ماليات‌های مستقيم و اصلاحات بعدی در طول برنامه به ميزان پانزده واحد درصد (۱۵٪) افزایش می‌يابد.

ب) میزان معافیت مالیاتی واحدهای صنعتی و معدنی مناطق کمتر توسعه یافته تا سقف معافیتهای منظور شده در مناطق آزاد تجاری - صنعتی افزایش می‌یابد.

ماده (۱۶۰)

تولید انواع خودرو با سوخت دیزل و ورود آن با رعایت قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی به کشور آزاد است.

فصل دوم – ارزیابی و تحلیل شاخص‌های عملکرد بخش صنعت در سال ۱۳۹۲

۱. تحول نرخ رشد ارزش افزوده بخش صنعت طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۸۰

ارزش افزوده بخش صنعت و دیگر بخش‌های مختلف اقتصاد کشور در جدول ۱ در قالب آمار سری زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ براساس قیمت ثابت سال ۱۳۸۳ نشان داده شده است. تحول ارزش افزوده بخش صنعت طی دوره مورد بررسی در مقایسه با ارزش افزوده سایر بخش‌های اقتصادی حکایت از این دارد که ارزش افزوده بخش صنعت از ۱۷۵,۲۱۳ میلیارد ریال در ابتدای دوره به حدود ۳۱۵,۰۰۰ میلیارد ریال افزایش یافته و به رغم افزایش تقریباً دو برابری ارزش افزوده بخش صنعت، تغییرات زیادی طی این سال‌ها داشته است که در بررسی و تحلیل روند این شاخص نمایان‌تر خواهد شد.

مقایسه تحلیلی تحول ارزش افزوده بخش صنعت طی دوره مورد بررسی نشان می‌دهد که بخش صنعت بعد از بخش خدمات، حجم‌ترین بخش اقتصاد را تشکیل می‌دهد و حجم بخش صنعت و خدمات طی این دوره ۱۳ ساله تقریباً دو برابر شد که از میزان افزایش در حجم اقتصاد کشور، بیشتر می‌باشد. نکته قابل تأمل در این بحث، تحول چشمگیر بخش معدن و افزایش بیش از سه برابری ارزش افزوده آن می‌باشد به‌گونه‌ای که از ۷۶۳۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۰ به حدود ۲۳۷۱۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته که در مقایسه با دیگر بخش‌های اقتصاد و بخش صنعت از تحول به مراتب بیشتری برخوردار بوده است.

جدول ۱. ارزش افزوده بخش صنعت و دیگر بخش‌های مختلف اقتصاد کشور طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲ به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳

(میلیارد ریال)

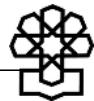
ارزش افزوده در بخش‌های مختلف اقتصاد							تولید ناخالص داخلی بدون نفت	تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه	عنوان
خدمات	ساختمان	برق، آب و گاز	معدن	صنعت	کشاورزی	نفت			
۶۳۵,۸۷۸	۹۱,۱۴۹	۱۵,۹۰۰	۷,۶۳۰	۱۷۵,۲۱۳	۹۴,۳۴۸	۲۸۹,۷۵۱	۹۸۹,۴۴۲	۱,۲۷۹,۱۹۳	۱۳۸۰
۶۸۰,۷۶۰ (۷/۱)	۱۰۸,۲۹۲ (۱۸/۸)	۱۷,۳۶۳ (۹/۲)	۸,۵۰۲ (۱۱/۴)	۱۹۷,۱۸۹ (۱۲/۵)	۱۰۷,۱۴۱ (۱۳/۶)	۲۹۶,۶۷۳ (۲/۴)	۱,۰۸۶,۴۴۳ (۹/۸)	۱,۳۸۳,۱۱۶ (۸/۱)	۱۳۸۱
۷۳۲,۱۸۱ (۷/۶)	۱۰۷,۱۳۲ (-۱/۱)	۱۹,۱۴۵ (۱۰/۳)	۹,۰۰۷ (۵/۹)	۲۱۷,۹۰۰ (۱۰/۵)	۱۱۲,۴۴۵ (۵)	۳۳۹,۷۹۰ (۱۴/۵)	۱,۱۵۹,۷۳۸ (۶/۷)	۱,۴۹۹,۵۲۸ (۸/۴)	۱۳۸۲
۷۸۷,۱۷۲ (۷/۵)	۱۰۷,۴۰۹ (۰/۳)	۲۰,۷۹۸ (۸/۶)	۹,۴۱۳ (۴/۵)	۲۲۶,۸۳۱ (۴/۱)	۱۱۲,۸۰۰ (۰/۳)	۳۴۷,۹۵۰ (۲/۴)	۱,۲۲۱,۱۱۶ (۵/۳)	۱,۵۶۹,۰۶۶ (۴/۶)	۱۳۸۳
۸۵۳,۵۰۸ (۸/۴)	۱۱۰,۳۲۳ (۲/۷)	۲۱,۶۱۵ (۳/۹)	۹,۸۶۳ (۴/۸)	۲۵۰,۶۶۴ (۱۰/۵)	۱۲۵,۵۲۱ (۱۱/۳)	۳۴۸,۱۶۶ (۰/۱)	۱,۳۲۰,۰۲۰ (۸/۱)	۱,۶۶۸,۱۸۶ (۶/۳)	۱۳۸۴
۹۲۹,۴۰۵ (۸/۹)	۱۰۶,۶۸۸ (-۳/۲)	۲۳,۷۵۶ (۹/۹)	۱۱,۷۹۲ (۱۹/۶)	۲۷۰,۵۳۲ (۷/۹)	۱۳۲,۵۹۸ (۵/۶)	۳۵۵,۸۴۳ (۲/۲)	۱,۴۱۳,۵۸۳ (۷/۱)	۱,۷۶۹,۴۲۶ (۶/۱)	۱۳۸۵
۱,۰۳۲,۰۶۱ (۱۱)	۱۳۱,۲۴۴ (۲۳)	۲۵,۷۷۲ (۸/۵)	۱۲,۹۹۵ (۱۰/۲)	۲۷۵,۷۷۳ (۱/۹)	۱۳۶,۴۲۹ (۲/۹)	۳۵۹,۸۵۲ (۱/۱)	۱,۵۴۶,۵۹۵ (۹/۴)	۱,۹۰۶,۴۴۷ (۷/۷)	۱۳۸۶
۱,۳۰۶,۴۲۷ (۰/۴)	۱۴۸,۴۶۱ (۱۳/۱)	۲۷,۳۷۰ (۶/۲)	۱۵,۶۰۵ (۲۰/۱)	۲۸۴,۳۴۸ (۳/۱)	۱۰۵,۰۱۸ (-۲۳)	۳۵۶,۸۲۲ (-۰/۸)	۱,۵۶۱,۸۵۹ (۱)	۱,۹۱۸,۶۸۱ (۰/۶)	۱۳۸۷
۱,۰۶۳,۸۳۱ (۲/۶)	۱۴۳,۷۶۶ (-۳/۲)	۲۸,۶۶۲ (۴/۷)	۱۵,۸۸۶ (۱/۸)	۳۰۷,۳۶۹ (۸/۱)	۱۱۵,۱۰۱ (۹/۶)	۳۳۷,۵۳۶ (-۵/۴)	۱,۶۰۵,۴۵۳ (۲/۸)	۱,۹۴۲,۹۸۹ (۱/۳)	۱۳۸۸
۱,۱۳۴,۶۰۲ (۶/۷)	۱۴۵,۲۴۰ (۱)	۳۰,۲۷۴ (۵/۶)	۱۹,۶۷۰ (۲۳/۸)	۳۳۹,۵۹۷ (۱۰/۵)	۱۲۰,۷۶۹ (۴/۹)	۳۵۱,۸۵۵ (۴/۲)	۱,۷۱۷,۰۵۷ (۷)	۲,۰۶۸,۹۱۲ (۶/۵)	۱۳۸۹
۱,۲۰۰,۰۲۳ (۵/۸)	۱۴۸,۸۷۱ (۲/۵)	۳۰,۳۵۹ (۰/۳)	۲۳,۶۱۴ (۲۰/۱)	۳۵۸,۷۱۰ (۵/۶)	۱۲۰,۶۵۸ (-۰/۱)	۳۴۸,۳۴۷ (-۱)	۱,۸۰۹,۵۸۷ (۵/۴)	۲,۱۵۷,۹۳۴ (۴/۳)	۱۳۹۰
۱,۲۱۳,۴۲۱ (۱/۱)	۱۴۳,۴۷۱ (-۳/۶)	۳۰,۷۰۷ (۱/۱)	۲۳,۳۴۴ (-۲/۵)	۳۲۸,۳۷۹ (-۸/۵)	۱۲۵,۱۲۰ (۳/۷)	۲۱۸,۲۰۳ (-۳۷/۴)	۱,۷۹۳,۳۵۱ (-۰/۹)	۲,۰۱۱,۵۵۴ (-۶/۸)	۱۳۹۱
۱,۱۹۵,۶۸۴ (-۱/۵)	۱۳۹,۰۶۳ (-۳/۱)	۳۲,۳۵۹ (۵/۴)	۲۳,۷۱۰ (۳)	۳۱۵,۰۰۰ (-۴)	۱۳۰,۹۵۲ (۴/۷)	۱۹۸,۷۴۳ (-۸/۹)	۱,۷۷۴,۱۱۰ (-۱/۱)	۱,۹۷۲,۸۵۳ (-۱/۹)	۱۳۹۲

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

توضیحات:

۱. اعداد داخل پرانتز درصد تغییرات را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد.
۲. ارقام مربوط به بخش صنعت و بخش معدن در سال ۱۳۹۲ از کل ارزش افزوده بخش صنعت و معدن استخراج شده است.

در نمودار ۱ روند نرخ رشد بخش صنعت در مقایسه با رشد اقتصاد نشان داده شده است. همانگونه که در این نمودار نشان داده شده، رشد بخش صنعت و اقتصاد کشور طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ بجز سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ مثبت بوده است و با توجه به سهم بالای بخش صنعت در اقتصاد،

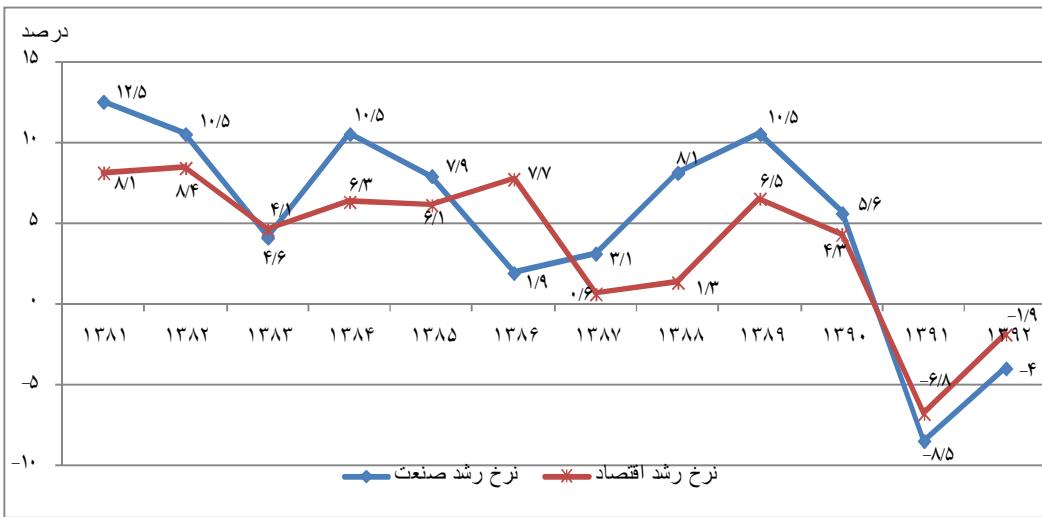
همگرایی نسبتاً بالایی بین تغییرات رشد اقتصادی و رشد صنعت مشاهده می‌شود. به عبارت دیگر تحولات در بخش صنعت می‌تواند آثار تعیین‌کننده‌ای در رشد اقتصادی داشته باشد که دلالت بر اهمیت و جایگاه بخش صنعت در اقتصاد کشور می‌باشد.

بخش صنعت در سال‌های اول دوره یعنی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۵ از رشد نسبتاً بالای بین ۵ تا ۱۰ درصد برخوردار بوده است، اما در سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ که عمدتاً متأثر از بحران مالی غرب و تداوم رکود عمیق مالی در سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹ میلادی می‌باشد، رشد بخش صنعت به ترتیب به ۱/۹ و ۳/۱ درصد تنزل یافت. هرچند در فاصله سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۰ بخش صنعت یک دوره نسبتاً مناسب رشد بین ۵ تا ۱۰ درصد را سپری کرد، اما از سال ۱۳۸۹ به بعد عمدتاً به دلیل تحریم‌های غرب و تبعات آن بر اقتصاد ملی، روند نزولی نرخ رشد صنعت شروع شد که در نهایت به نرخ رشد ۸/۵- درصد و ۴- درصد به ترتیب در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ رسید که طی دوازده سال اخیر سابقه نداشته است. موضوع نرخ رشد منفی در سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ فقط مختص بخش صنعت نبوده، بلکه برای تمامی بخش‌های اقتصاد کشور به استثنای بخش کشاورزی و آب، برق و گاز این امر مصدق دارد به گونه‌ای که نرخ رشد کل اقتصاد در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب حدود ۶/۸ و ۱/۹- درصد بوده است. بنابراین با توجه به هدف کمی برنامه پنجم در زمینه رشد اقتصاد معادل ۸ درصد، میانگین سالیانه نرخ رشد اقتصاد در سه سال اول برنامه منفی برآورد می‌گردد که نه تنها هدف برنامه تحقق نیافته، بلکه فاصله زیادی نیز به دلیل نرخ رشد منفی با هدف برنامه، ایجاد شده است.

در تحلیل کاهش نرخ رشد بخش صنعت در سال‌های اخیر و منفی شدن آن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ باید گفت که این امر می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد که مهمترین آنها عبارتند از:

کاهش سرمایه‌گذاری صنعتی به دلیل تبعات ناشی از تحریم خارجی و مشکلات و تحریم داخلی ناشی از کمبود نقدینگی در دسترس و سرمایه در گرددش (که مهمترین نتیجه ملموس آن در امر تولید، تعطیلی واحدها در سال‌های اخیر براساس گزارشات نهادهای ذیربط و نیمه‌تعطیلی واحدها به صورت خالی بودن ظرفیت‌های صنایع و تولید در سطح ۳۰ درصد ظرفیت و متعاقب آن بالا رفتن هزینه تولید و قیمت تمام شده می‌باشد)، اجرای ناقص قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و عدم پرداخت سهم ۳۰ درصدی بخش تولید (عدم دریافت سهم بخش بهمنظور اصلاح بهینه‌سازی مصرف انرژی که برای اصلاح فرآیندها و تغییر تکنولوژی و در نهایت کاهش هزینه‌های تولید در نظر گرفته شده بود) در مقابل پرداخت نقدی و افزایش نقدینگی اقتصاد کشور، سیاست‌های انقباضی نظام بانکی و فشار مضاعف به واحدهای تولیدی در فرآیند گشایش اعتبارات استنادی به دلیل افزایش پیش‌پرداخت از ۱۰ درصد به ۱۳۰ درصد معادل ریالی مبلغ اعتبارات استنادی.

نمودار ۱. روند نرخ رشد بخش صنعت در مقایسه با رشد اقتصاد طی دوره زمانی ۱۳۹۲-۱۳۸۱

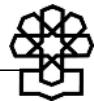

مأخذ: همان.

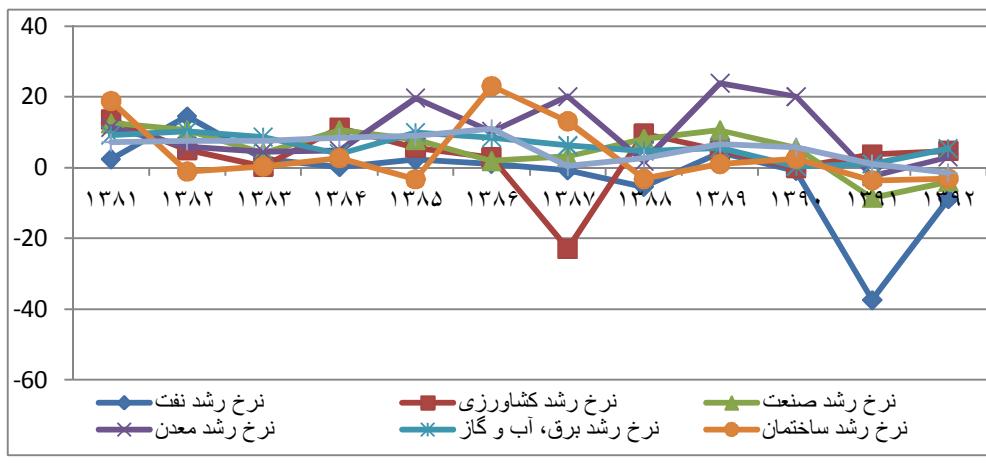
همانگونه که در نمودار بالا نشان داده شد، نرخ رشد اقتصادی از روندی مشابه نرخ رشد بخش صنعت برخوردار بوده با این تفاوت که کاهش در رشد اقتصادی ناشی از آثار سوء بحران مالی غرب یک سال پس از تأثیرپذیری بخش صنعت در سال ۱۳۸۶ نمایان شد به‌گونه‌ای که در سال ۱۳۸۷ نرخ رشد اقتصادی به حدود ۰/۶ واحد درصد افت پیدا کرد که این امر می‌تواند نماگر خوبی از حساسیت بالای تأثیرپذیری بخش صنعت و یا شوک‌پذیری آنی آن در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصادی باشد. بنابراین نکته سیاستی قابل برداشت، توجه جدی به ثبات در سیاست‌ها و متغیرهای کلان اقتصادی و حمایت جدی و بهنگام از بخش‌های تولیدی در مقابل تحولات جهانی، منطقه‌ای و ... می‌باشد.

در نمودار ۲ روند نرخ رشد بخش‌های مختلف اقتصاد کشور طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ مورد مقایسه قرار گرفته است. مقایسه تحلیلی روندهای مذکور نشان‌دهنده الگوی منظم و یکنواختی نبوده و عمده تحولات بخش‌های مختلف اقتصاد بجز نرخ‌های رشد منفی بالای ۲۰ و ۳۰ درصد بخش کشاورزی و نفت به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۹۱، در دامنه نرخ رشد صفر تا ۱۰ درصد قابل مشاهده می‌باشد.

همانگونه که در نمودار زیر مشاهده می‌شود، روند نرخ رشد بخش صنعت بجز در سال‌های رکودی ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ در دامنه نرخ رشد بقیه بخش‌های اقتصاد قرار گرفته است.

نمودار ۲. روند نرخ رشد بخش‌های مختلف اقتصاد کشور طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲

مأخذ: همان.

در جدول ۲ سهم بخش‌های مختلف اقتصاد در دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ نشان داده شده است. سهم بخش صنعت از کل اقتصاد کشور در این سال‌ها از ۱۳/۷ درصد در سال ۱۳۸۰ به معادل ۱۶ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است. سهم ارزش افزوده بخش نفت از کل ارزش افزوده اقتصاد کشور از حدود ۲۲ درصد به حدود ۱۰ درصد در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته که دلیل عدمه آن در سال‌های اخیر به تحریم کشورهای غربی و محدودیت صادرات نفت خام می‌باشد. سهم بخش معدن و بخش خدمات طی دوره مورد بررسی افزایش یافته است به‌گونه‌ای که سهم بخش معدن از کل تولید ناخالص داخلی از حدود ۰/۶ واحد درصد در ابتدای دوره به حدود ۱/۲ درصد در سال ۱۳۹۲ و سهم بخش خدمات نیز از حدود ۵۰ درصد به بیش از ۶۰ درصد افزایش یافته است.

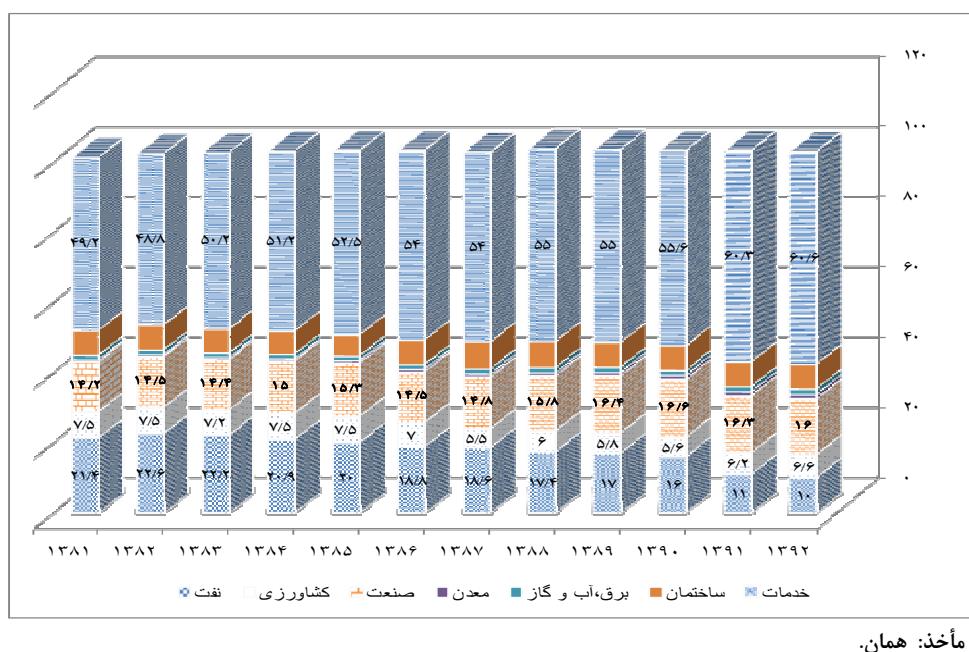
جدول ۲. برآورد سهم بخش‌های مختلف اقتصاد کشور طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۸۲-۱۳۹۲ براساس قیمت ثابت ۱۳۸۳ (درصد)

عنوان	نفت	کشاورزی	صنعت	معدن	برق، آب و گاز	ساختمان	خدمات
۱۳۸۰	۲۲/۶	۷/۴	۱۳/۷	۰/۶	۱/۲	۷/۱	۴۹/۷
۱۳۸۱	۲۱/۴	۷/۷	۱۴/۲	۰/۶	۱/۲	۷/۸	۴۹/۲
۱۳۸۲	۲۲/۶	۷/۵	۱۴/۵	۰/۶	۱/۳	۷/۱	۴۸/۸
۱۳۸۳	۲۲/۲	۷/۲	۱۴/۴	۰/۶	۱/۳	۶/۸	۵۰/۲
۱۳۸۴	۲۰/۹	۷/۵	۱۵	۰/۶	۱/۳	۶/۶	۵۱/۲
۱۳۸۵	۲۰	۷/۵	۱۵/۳	۰/۷	۱/۳	۶	۵۲/۵
۱۳۸۶	۱۸/۸	۷	۱۴/۵	۰/۷	۱/۳	۷	۵۴
۱۳۸۷	۱۸/۶	۵/۵	۱۴/۸	۰/۸	۱/۴	۷/۷	۵۴
۱۳۸۸	۱۷/۴	۶	۱۵/۸	۰/۸	۱/۵	۷/۴	۵۵
۱۳۸۹	۱۷	۵/۸	۱۶/۴	۰/۹	۱/۵	۷	۵۵
۱۳۹۰	۱۶	۵/۶	۱۶/۶	۱/۱	۱/۴	۷	۵۵/۶
۱۳۹۱	۱۱	۶/۲	۱۶/۳	۱/۱	۱/۵	۷	۶۰/۳
۱۳۹۲	۱۰	۶/۶	۱۶	۱/۲	۱/۶	۷	۶۰/۶

مأخذ: محاسبات تحقیق.

همانگونه که در نمودار ۳ نشان داده شد، با روند نزولی سهم بخش نفت در تولید ناخالص داخلی، بخش خدمات و بخش صنعت در مجموع نزدیک به ۸۰ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهند. در میان بخش‌های تولیدی، سهم بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی کشور طی این سال‌ها با روند نزولی مواجه بوده و از حدود ۷ درصد به حدود ۶ درصد در سال‌های اخیر تنزل یافته است. به عبارت دیگر بخش کشاورزی در سال‌های اخیر در مقایسه با دیگر بخش‌های اقتصادی کشور از وضعیت نامناسب‌تری برخوردار بوده که این امر نیازمند توجه جدی به این بخش تولیدی می‌باشد.

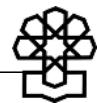
نمودار ۳. روند سهم بخش‌های مختلف اقتصاد از تولید ناخالص داخلی در دوره ۱۳۹۲-۱۳۸۰

مأخذ: همان.

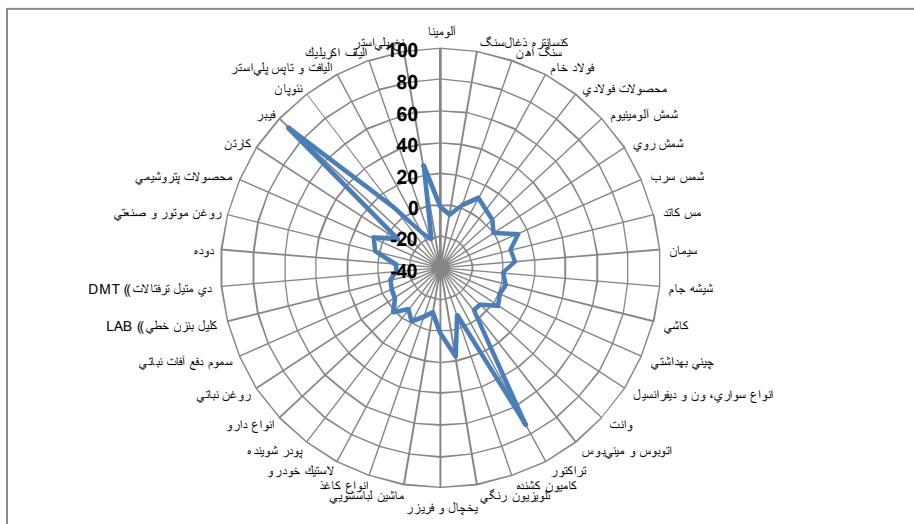
۲. تحول تولید در بخش صنعت طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۸۰

در تحلیل وضعیت تولید طی سال‌های اخیر به خصوص سال‌های آخر برنامه چهارم توسعه، سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ و به خصوص ۱۳۸۹ باید گفت که ساختار تولید محصولات صنعتی و معدنی بهبود یافته و رشد هماهنگ و یکنواختی در عمدۀ محصولات تولیدی ایجاد شده است. عملکرد تولید فلزات اساسی از قبیل فولاد خام، محصولات فولادی، آلومینیم، مس کاتد طی سال‌های برنامه چهارم به ترتیب ۷۷، ۷۴، ۸۵ و ۹۰/۳ درصد و میانگین درصد تحقق هدف برنامه چهارم در زمینه تولید محصولات پتروشیمی ۹۰/۲ درصد بوده و تولید محصولات پتروشیمی از ۱۳/۶ میلیون تن در سال ۱۳۸۴ به حدود ۴۰ میلیون تن در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است.

همانگونه که در نمودار ۴ نشان داده شد، در سال ۱۳۹۰، جهت‌گیری عمدۀ تولید محصولات صنعتی به دو محصول فیبر و تولید تراکتور با رشد بیش از ۶۰ درصد اختصاص داشته است و نخ پلی‌استر، تلویزیون‌رنگی، تولید فولاد خام، محصولات پتروشیمی و شمش سرب با رشد مثبت بین صفر تا ۲۰ درصد نیز از جمله این جهت‌گیری‌ها است.

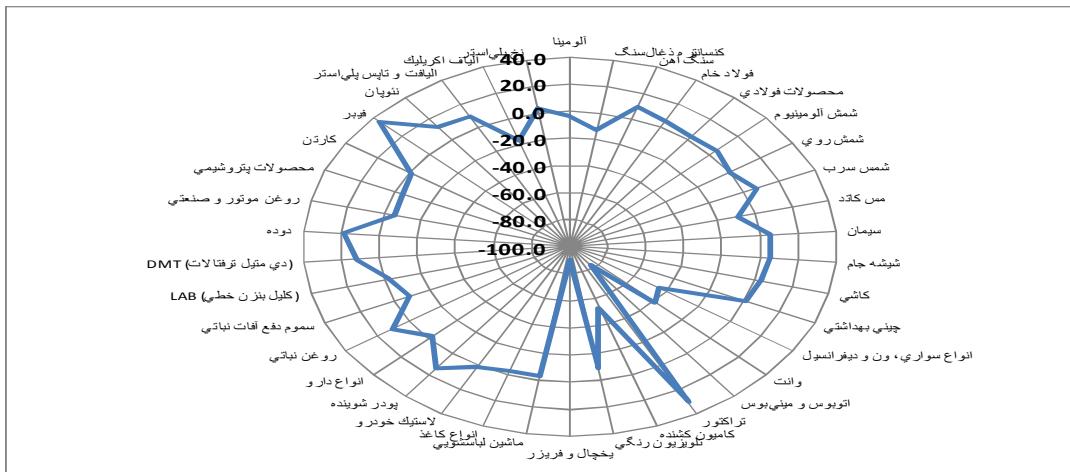
نمودار ۴. وضعیت تولید محصولات منتخب صنعتی براساس جهت‌گیری نرخ رشد تولید در سال ۱۳۹۰

ماأخذ: محاسبات تحقیق براساس آمار وزارت صنعت، معدن و تجارت و گزارش عملکرد تفصیلی بخش صنعت و معدن در سال‌های مختلف.

همانگونه که در نمودار ۵ نشان داده می‌شود، در سال ۱۳۹۱ جهت‌گیری اصلی تولید محصولات صنعتی همانند سال قبل تداوم یافته و به سمت تولید تراکتور و فیبر حفظ شده است، لکن نرخ رشد این محصولات به کمتر از ۴۰ درصد تنزل یافته است. تولید محصولاتی از قبیل دوده، روغن نباتی، پودر شوینده، سنگ آهن، شمش سرب، دی‌متیل ترفتالات، الیاف تاپس پلی‌استر، شمش آلمینیوم، شیشه جام و سیمان با رشد مثبت بین صفر تا ۲۰ درصد نشان‌دهنده وضعیت رشد تولید در سال ۱۳۹۱ می‌باشد.

نمودار ۵. وضعیت تولید محصولات منتخب صنعتی براساس جهتگیری نوخرشد تولید در سال ۱۳۹۱

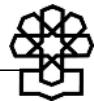

مأخذ: همان.

در جدول ۳ وضعیت تولید محصولات منتخب صنعتی در سال ۱۳۹۲ نشان داده است. همانگونه که در جدول زیر نشان داده شد؛ در سال ۱۳۹۲ عمده‌ترین افزایش تولید به محصولات تولیدی از قبیل پودر شوینده (۱۸/۱)، سموم دفع آفات نباتی (۱۴/۶)، کفش (۱۴/۲)، نخ پلی استر (۱۲/۶) و کنسانتره زغال‌سنگ (۱۰/۸) اختصاص دارد. در این سال تولید محصولات کامیون کشنده (۵۶/۸)، اتوبوس و مینیبوس (۵۲/۳)، الیاف آکریلیک (۳۲/۲)، دی‌متیل ترفتالات (۲۷/۱)، تولید انواع خودروی سواری، ون و دو دیفرانسیل (۲۰/۸)، مس کاتد (۱۱/۷) و وانت (۱۱/۴) با کاهش مواجه بوده است.

جدول ۳. آمار تولید کالاهای منتخب صنعتی در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲

محصول	واحد	تولید سال ۱۳۹۱	تولید سال ۱۳۹۲	درصد تغییرات
آلومینیا	هزار تن	۲۲۷/۷	۲۴۸/۶	۹/۲
کنسانتره زغال‌سنگ	هزار تن	۸۳۱/۵	۹۲۱/۵	۱۰/۸
سنگ آهن	هزار تن	۳۲۱۳۸/۲	۳۲۶۹۳/۸	۴/۸
فولاد خام	هزار تن	۱۴۳۷۵/۶	۱۵۶۴۰/۲	۸/۸
محصولات فولادی	هزار تن	۱۷۴۴۵/۵	۱۶۵۶۶/۷	-۵
شمیش آلمینیوم	هزار تن	۲۷۷/۵	۲۹۹/۴	۷/۹
مس کاتد	هزار تن	۲۱۳/۵	۱۸۸/۶	-۱۱/۷
سیمان	هزار تن	۷۰۱۲۵/۵	۶۹۴۶۸/۴	-۰/۹
انواع سواری، ون و دو دیفرانسیل	هزار دستگاه	۷۸۸/۴	۶۲۴/۷	-۲۰/۸
وانت	هزار دستگاه	۱۱۸/۳	۱۰۴/۷	-۱۱/۴
اتوبوس و مینیبوس	هزار دستگاه	۱/۰۵۸	۰/۵۰۵	-۵۲/۳
کامیون کشنده	هزار دستگاه	۱۶/۴	۷/۱	-۵۶/۸
تلویزیون رنگی	هزار دستگاه	۱۷۰۳/۲	۱۵۹۵/۲	-۶/۳
یخچال و فریزر	هزار دستگاه	۹۵۱	۹۹۴/۷	۴/۶

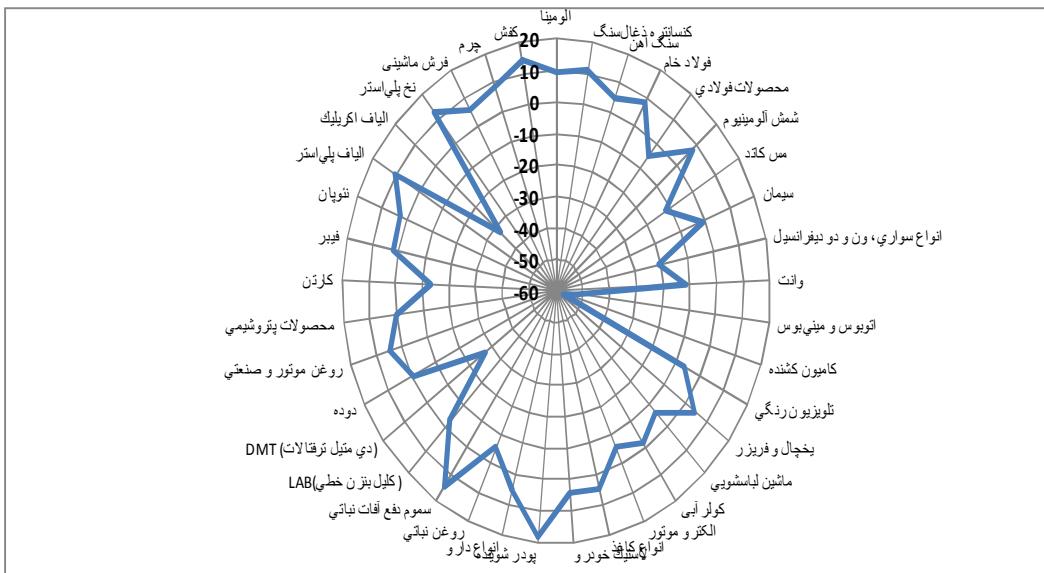

محصول	واحد	تولید سال ۱۳۹۱	تولید سال ۱۳۹۲	درصد تغییرات
ماشین لباسشویی	هزار دستگاه	۸۱۰/۸	۷۵۹/۷	-۶/۳
کولر آبی	هزار دستگاه	۹۳۲/۳	۹۱۱/۶	-۲/۲
الکترو موتور	هزار دستگاه	۷۷۱۳/۴	۷۲۸۶/۵	-۵/۵
انواع کاغذ	هزار تن	۵۳۲/۸	۵۵۹/۳	۵
لاستیک خودرو	هزار تن	۲۰۸/۱	۲۱۷/۵	۴/۵
پودر شوینده	هزار تن	۶۱۸/۳	۷۳۰	۱۸/۱
انواع دارو	میلیارد عدد	۳۳/۱	۳۵	۵/۸
روغن نباتی	هزار تن	۱۵۲۳/۲	۱۴۳/۲	-۵/۶
سوم دفع آفات نباتی	هزار تن	۲۹	۳۳/۲	۱۴/۶
(کلیل بنزن خطی) LAB	هزار تن	۱۴۳/۷	۱۴۰	-۲/۶
DMT (دی متیل ترفتالات)	هزار تن	۵۶/۸	۴۱/۴	-۲۷/۱
دوده	هزار تن	۸۱/۶	۸۱/۵	-۰/۲
روغن موتور و صنعتی	هزار تن	۵۹۲/۶	۶۲۱/۴	۴/۸
محصولات پتروشیمی	میلیون تن	۴۲/۴	۴۲/۳	-۰/۱
کارتن	هزار تن	۴۱۰/۸	۳۵۶/۹	-۱۳/۱
فیبر	هزار مترمکعب	۴۲۷/۴	۴۲۵/۳	۱/۹
نیوپان	هزار مترمکعب	۸۸۱/۶	۹۰۵/۱	۲/۷
الیاف پلی استر	هزار تن	۱۵۶	۱۷۲/۷	۱۰/۷
الیاف اکریلیک	هزار تن	۲۵/۹	۱۷/۶	-۳۲/۲
نخ پلی استر	هزار تن	۲۱۵/۴	۲۴۲/۵	۱۲/۶
فرش ماشینی	هزار مترمربع	۷۶۳۱۴	۸۰۶۳۱	۵/۷
چرم	هزار فوت مربع	۸۷۷۰/۲	۹۵۲۹/۱	۸/۷
کفش	هزار زوج	۳۰۲۳/۷	۳۴۵۳/۳	۱۴/۲

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت، گزارش صنعت، معدن و تجارت به روایت آمار و اطلاعات شماره ۱۳۹۲، ۲.

همان‌گونه که در نمودار ۶ نشان داده شد؛ جهت‌گیری تولیدات منتخب صنعتی در سال ۱۳۹۲ حکایت از کاهش شدید در تولید محصولات خودرویی اعم از کامیون، اتوبوس و مینی‌بوس، انواع خودرو سواری و وانت می‌باشد که در برخی از این محصولات افت تولید به بیش از ۵۰ درصد می‌رسد. مهمترین دلیل افت شدید تولید خودرو، تحریم و عدم همکاری شرکت‌های پژو و رنو در تحويل قطعات و مشکلات نقل و انتقال مالی بوده است که کماکان ادامه دارد. به عبارت دیگر عدم پایبندی طرف‌های خارجی در قراردادها به خصوص قرارداد ال ۹۰ و تداوم وابستگی تولید به تأمین قطعات از خارج موجبات رکود اخیر در صنعت خودروسازی کشور شده است. دو محصول الیاف اکریلیک و دی‌متیل ترفتالات پس از تولید انواع خودرو بیشترین افت در تولید را نشان می‌دهند. در گروه صنایع معدنی، مس کاتد بیشترین افت در تولید را به خود اختصاص داده است.

نمودار ۶. وضعیت تولید محصولات منتخب صنعتی براساس جهت‌گیری نرخ رشد تولید در سال ۱۳۹۲

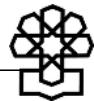
مأخذ: همان.

بنابراین در تحلیل کلی وضعیت تولید و جهت‌گیری آن بهخصوص در سال‌های اخیر نکات زیر از اهمیت زیادی برخوردار است که به‌طور خلاصه عبارتند از:

- فقدان سرمایه در گردش،
- کمبود مواد اولیه به‌دلیل افزایش هزینه واردات ناشی از سه برابر شدن نرخ ارز،
- تحويل ندادن مواد اولیه و واسطه‌ای به‌دلیل تحریم،
- مشکلات گشایش اعتبارات اسنادی و افزایش هزینه گشایش از ۱۰ درصد به ۱۳۰ درصد معادل ریالی آن،
- مشکلات نقل و انتقالات مالی (ممنویت در سوئیفت)،
- افت شدید تولید محصولات صنایع خودروسازی به‌دلیل عدم پایبندی شرکای خارجی بهخصوص شرکت‌های رنو و پژو با ادعای محدودیت‌های ناشی از تحریم،
- در صنایع پتروشیمی نیز به‌دلیل تحریم در فروش مواد اولیه و خرید محصول نهایی و کمبود تجهیزات تعمیراتی.

۳. تحول سرمایه‌گذاری در بخش صنعت و عملکرد نظام بانکی طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲

در جدول ۴ آمار عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی و میزان سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ نشان داده شد. همانگونه که آمار این جدول نشان می‌دهد؛ عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی براساس پروانه بهره‌برداری در سال‌های اخیر دچار تحولات اساسی شده به‌گونه‌ای که در

سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به کمتر از نصف میزان سرمایه‌گذاری تحقق یافته در سال‌های قبل تنزل یافته است.

بدیهی است کاهش شدید عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی می‌تواند تبعات مختلفی از قبیل کاهش تولید، ارزش افزوده و اشتغال را به همراه داشته باشد و موجبات رکود بخش تولید را فراهم سازد.

جدول ۴. آمار عملکرد و پیش‌بینی سرمایه‌گذاری صنعتی طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲

عنوان	تعداد پروانه (فقره)	ارزش سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	تعداد جواز (فقره)	جواز تأسیس (عملکرد)
۱۳۸۰	۳,۵۵۰	۱۳,۰۲۳	۱۷,۰۹۸	۱۶۴,۲۸۸
۱۳۸۱	۴,۱۴۷	۱۸,۰۵۹	۲۷,۱۰۱	۲۶۹,۲۷۷
۱۳۸۲	۴,۴۸۲	۲۸,۸۷۵	۲۷,۵۴۸	۴۱۰,۲۲۶
۱۳۸۳	۴,۹۲۶	۴۹,۲۴۸	۲۹,۶۳۸	۷۶۳,۹۸۶
۱۳۸۴	۶,۷۶۹	۵۵,۲۳۸/۳	۳۱,۳۵۳	۹۲۸,۱۶۴/۷
۱۳۸۵	۷,۳۹۷	۸۹,۰۲۳/۶	۵۴,۱۵۹	۱,۴۷۱,۴۲۶/۳
۱۳۸۶	۸,۷۳۱	۱۳۸,۶۵۲/۸	۴۸,۲۴۴	۱,۶۳۶,۶۴۱
۱۳۸۷	۷,۶۸۴	۲۲۶,۶۳۸	۲۶,۲۳۸	۱,۰۵۶,۹۳۰/۲
۱۳۸۸	۶,۶۶۱	۲۰۷,۴۰۳/۳	۱۳,۳۸۰	۸۳۶,۴۲۲/۵
۱۳۸۹	۶,۸۷۸	۱۹۴,۶۷۳/۲	۱۵,۸۱۳	۸۷۲,۱۹۷/۹
۱۳۹۰	۶,۲۸۹	۱۵۵,۹۶۲/۱	۱۵,۸۷۲	۸۱۲,۳۶۰/۳
۱۳۹۱	۳,۲۲۹	۶۲,۹۰۰	۱۴,۵۶۹	۵۸۱,۸۰۰
۱۳۹۲	۲,۷۸۵	۸۲,۰۰۰	۱۷,۸۲۷	۱,۱۱۸,۶۰۰

مأخذ: محاسبات تحقیق.

توضیح: آمار تعداد پروانه بهره‌برداری سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ فقط شامل واحدهای صنعتی جدید بوده و آمار واحدهای ناشی از توسعه در آن قید نشده است.

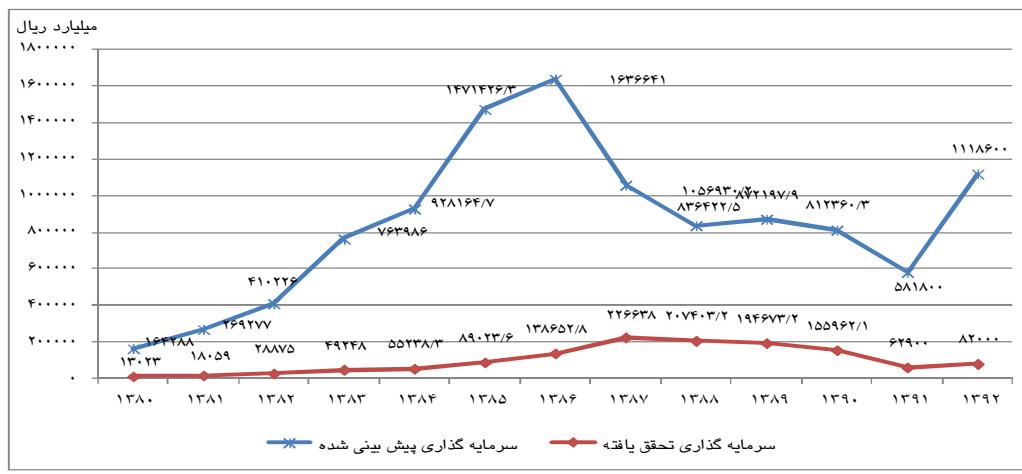
در نمودار ۷ روند سرمایه‌گذاری تحقق یافته و پیش‌بینی شده در دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ نشان داده شد.

روند سرمایه‌گذاری تحقق یافته و سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده طی دوره مورد بررسی حکایت از این امر دارد که میزان سرمایه‌گذاری تحقق یافته از اول دوره تا سال ۱۳۸۷، دارای روند صعودی بوده به‌گونه‌ای که از ۱۳,۰۲۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۰ به حدود ۲۲۶,۶۳۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۷ افزایش یافته است. لکن از سال ۱۳۸۸ روند نزولی سرمایه‌گذاری به تدریج نمایان شد و هرچه به انتهای دوره مورد بررسی نزدیک‌تر می‌شویم، روند کاهش سرمایه‌گذاری تشديد شده به‌گونه‌ای که در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲، میزان سرمایه‌گذاری تحقق یافته به ترتیب به ۶۲,۹۰۰ و ۸۲,۰۰۰ میلیارد ریال کاهش پیدا کرده است.

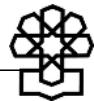
میزان سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده نیز از روندی مشابه سرمایه‌گذاری تحقق یافته برخوردار می‌باشد. در تحلیل مقایسه‌ای روند سرمایه‌گذاری تحقق یافته و پیش‌بینی شده این نکته حائز اهمیت است که معمولاً سرمایه‌گذاری تحقق یافته با وقفه‌ای بیش از یک سال نسبت به سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده حادث می‌شود که این امر همان مدت زمان شکل‌گیری سرمایه‌گذاری و فرآیند ساخت، نصب ماشین‌آلات و به بهره‌برداری رسیدن تولید می‌باشد که با توجه به نوع سرمایه‌گذاری، مقیاس و... در صنایع مختلف متفاوت می‌باشد. با توجه به افت شدید سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده براساس جواز تأسیس در دوره ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ از یکسو و نمایان شدن آثار آن در سال‌های بعد و با وقفه چند ساله می‌توان پیش‌بینی کرد برای دستیابی به عملکرد مطلوب سرمایه‌گذاری صنعتی حداقل باید یک دوره میان‌مدت سپری شود و در کوتاه‌مدت و یا در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ نباید انتظار جهش در عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی داشت.

در تحلیل وضعیت سرمایه‌گذاری صنعتی باید گفت که با توجه به بی‌ثباتی متغیرهای کلان اقتصاد از جمله نرخ ارز، تورم و... در سال‌های اخیر و در نتیجه کاهش انگیزه در شروع کسب‌وکار جدید، مشکل در گشایش اعتبارات اسنادی و به تبع آن عدم ورود تجهیزات و کالاهای سرمایه‌ای و در نتیجه روند نزولی ارزش سرمایه‌گذاری تحقق یافته و افت شدید آن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ نسبت به سال‌های قبل و به خصوص افت ارزش سرمایه‌گذاری براساس جواز تأسیس، دورنمای خوبی از عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی در سال‌های باقیمانده برنامه پنجم توسعه را نشان نمی‌دهد، زیرا این مجوزهای سرمایه‌گذاری با وقفه حداقل دو تا سه ساله به بهره‌برداری می‌رسند. همان‌گونه که در بخش بررسی نرخ رشد بخش صنعت توضیح داده شد مهمترین پیامد بی‌ثباتی اقتصاد کلان و کاهش سرمایه‌گذاری در سال‌های اخیر، افت شدید نرخ رشد بخش صنعت و منفی شدن آن در این سال‌ها می‌باشد.

نمودار ۷. روند سرمایه‌گذاری تحقق یافته و سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده در دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۲

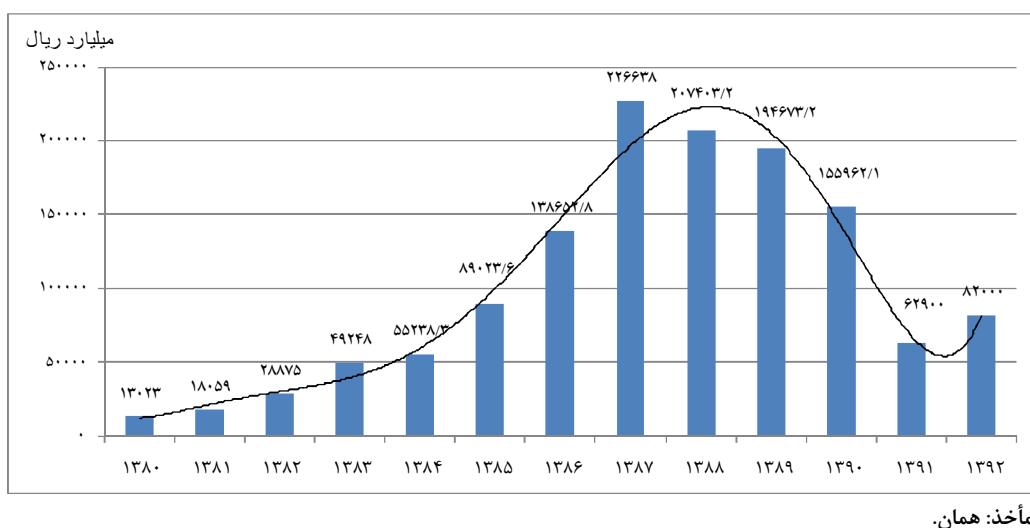

مأخذ: همان.

در نمودار ۸ روند عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ به خوبی نشان داده شده و پس از سپری شدن یک دوره نسبتاً مناسب سرمایه‌گذاری صنعتی در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰؛ میزان سرمایه‌گذاری در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲، به گونه‌ای کاهش یافته که به کمتر از میزان سرمایه‌گذاری تحقق یافته در سال ۱۳۸۵ رسید که در صورت احتساب تورم و افزایش هزینه‌های سرمایه‌گذاری در سال‌های اخیر، نسبت برابری ارزش سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در مقایسه با ارزش سرمایه‌گذاری سال ۱۳۸۵ به مراتب کمتر خواهد شد.

نمودار ۸. روند عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲

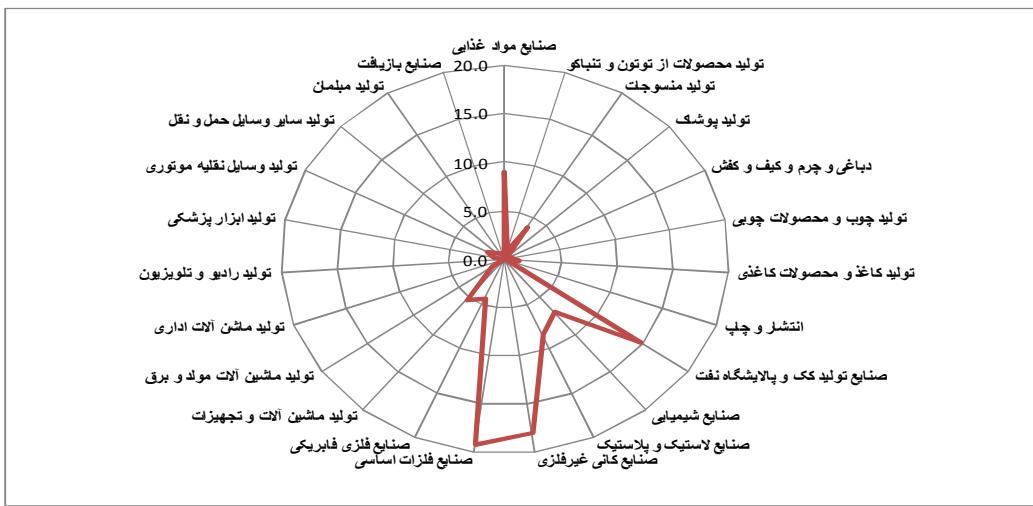

سرمایه‌گذاری گروه‌های مختلف صنعت طی سال‌های برنامه چهارم توسعه نشان می‌دهد که جهت‌گیری اصلی سرمایه‌گذاری‌های صنعتی تحقق یافته به ترتیب بیشتر به سمت محصولات کانی غیرفلزی مانند سیمان، صنایع شیمیایی، تولید فلزات اساسی مانند صنایع تولید آهن و فولاد و صنایع مواد غذایی گرایش داشته و میانگین نرخ رشد سرمایه‌گذاری در این صنایع در سال‌های برنامه چهارم توسعه به‌طور نسبی بالاتر بوده است.

در سال ۱۳۸۹ همان رویکرد سرمایه‌گذاری سال‌های قبل به استثنای صنایع شیمیایی تداوم یافت. در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ نیز جهت‌گیری سرمایه‌گذاری صنعتی تقریباً مشابه هم بوده و جهت‌گیری غالب به سمت صنایع مواد غذایی، صنایع کانی غیرفلزی و صنایع فلزات اساسی بوده است. مقایسه تحلیلی سرمایه‌گذاری صنعتی تحقق یافته در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ با سال‌های قبل نشان می‌دهد که میزان سرمایه‌گذاری در بخش صنایع مواد غذایی از شتاب بیشتری برخوردار شد و سرمایه‌گذاری در صنایع انرژی بر مانند سیمان، آهن و فولاد و صنایع پتروشیمی و صنایع پایین‌دستی آن به‌طور نسبی کماکان از انگیزه بیشتری بین فعالان اقتصادی برخوردار بوده است.

در نمودار ۹ جهت‌گیری سرمایه‌گذاری صنعتی تحقیق‌یافته در سال ۱۳۹۲ نشان داده شد. همانگونه که در این نمودار به خوبی نمایان است؛ بیشترین رشد در عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی در سال ۱۳۹۲ به ترتیب به صنایع فلزات اساسی (۱۹٪)، صنایع کانی غیرفلزی (۱۸٪)، صنایع تولید کک و پالایشگاهی (۱۵٪) و تا حدی صنایع مواد غذایی (۹٪) اختصاص داشته است.

نمودار ۹. جهت‌گیری عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی تحقیق‌یافته در سال ۱۳۹۲

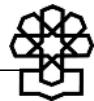
مأخذ: همان.

یکی از مهمترین منابع تأمین سرمایه بخش صنعت، نظام بانکی و صندوق توسعه ملی است. در سال‌های اخیر به خصوص سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به دلیل تشدید رکود تورمی در اقتصاد کشور، مشکل عده واحدهای تولیدی در بخش تأمین سرمایه در گرددش بیش از پیش نمایان شد. عملکرد نظام بانکی کشور در تأمین سرمایه در گرددش بخش صنعت در جدول ۵ نشان داده شد.

جدول ۵. عملکرد نظام بانکی کشور در تأمین منابع سرمایه در گرددش بخش صنعت در سال ۱۳۹۲ در مقایسه با سال ۱۳۹۱

عنوان	درصد تغییر					
	درصد تغییر	سال ۱۳۹۲			سال ۱۳۹۱	
تسبیلات	تعداد معرفی به بانک	تعداد معرفی به (هزار میلیارد ریال)	مبلغ تسهیلات (هزار میلیارد ریال)	تعداد معرفی به بانک (فقره)	مبلغ تسهیلات (هزار میلیارد ریال)	تعداد معرفی به بانک (فقره)
بانک صنعت و معدن	۲۷	۲۳	۱۵/۷۶	۶۷۸	۱۲/۳۷	۵۴۹
کل بانک‌های عامل	۵۶	۴۵	۵۵/۱۵	۲۳۹۷	۳۵/۴۴	۱۶۵۸
جمع کل	۴۸	۳۹	۷۰/۹۱	۳۰۷۵	۴۷/۸۱	۲۲۰۷
سهم بانک تخصصی صنعت و معدن از کل	-	-	۲۹	۲۸	۳۵	۳۳

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت، گزارش صنعت، معدن و تجارت به روایت آمار و اطلاعات، شماره ۲، ۱۳۹۲.

همانگونه که آمار جدول بالا نشان می‌دهد، در سال ۱۳۹۲ در مجموع ۳۰۷۵ مورد طرح دریافت تسهیلات سرمایه در گردش توسط واحدهای تولیدی بخش صنعت به نظام بانکی کشور معرفی شد که مجموع منابع تخصیص یافته در قالب سرمایه در گردش در سال ۱۳۹۲ معادل ۷۰/۹۱ هزار میلیارد ریال (معادل تقریبی ۷ هزار میلیارد تومان) می‌باشد که در مقایسه با سال ۱۳۹۱ حدود ۴۸ درصد افزایش را نشان می‌دهد و از بُعد تعداد طرح نیز حدود ۳۹ درصد رشد یافته است. بانک صنعت و معدن به عنوان بانک توسعه‌ای و تخصصی بخش صنعت و معدن نیز در سال ۱۳۹۲ تعداد ۶۷۸ طرح به ارزش ۱۵/۷۶ هزار میلیارد ریال تسهیلات سرمایه در گردش را به بخش تولید اختصاص داده است که در مقایسه با سال ۱۳۹۱ از بُعد تعداد ۲۳ درصد و از بُعد مبلغ تسهیلات تخصیص یافته نیز ۲۷ درصد رشد را نشان می‌دهد و در سال ۱۳۹۲ سهم بانک صنعت و معدن از مجموع مبلغ سرمایه در گردش تخصیص یافته توسط بانک‌های عامل به واحدهای تولیدی کشور، ۲۹ درصد می‌باشد.

صندوق توسعه ملی براساس ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم توسعه کشور و با رویکرد توسعه پایدار اقتصادی، بازدهی بهینه منابع و رعایت توازن بخشی و منطقه‌ای از طریق عاملیت به بانک‌های کشور، اقدام به تأمین منابع مالی ارزی و ریالی برای فعالیت‌های دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی نموده است که خلاصه عملکرد آن در تأمین مالی بخش‌های مختلف اقتصاد به خصوص بخش صنعت کشور در سال ۱۳۹۲ به شرح زیر است:

براساس گزارش کلی صندوق توسعه ملی در قالب عملکرد سال ۱۳۹۲، صندوق توسعه ملی از شروع فعالیت تا پایان سال ۱۳۹۲ مبلغ ۳۴۷۲۰ میلیون دلار قرار عاملیت ارزی با ۱۸ بانک دولتی و خصوصی به منظور اعطای تسهیلات منعقد کرده است و در سال ۱۳۹۲ از محل این قراردادها تعداد ۸۹ طرح به مبلغ ۵۰۹۹ میلیون دلار جهت استفاده از تسهیلات ارزی به تصویب رسیده است. در اجرای تکالیف موضوع بندهای «۱-۵» و «۵-۲» قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ و در چارچوب اصول تعیین شده در «نظامنامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی» نیز به عقد قرارداد عاملیت ریالی با ۱۲ بانک و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، صنعت و معدن و صنایع تبدیلی و تکمیلی اقدام شده و در راستای اجرای این تکالیف ریالی، صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ نسبت به تأمین مالی ۶۸۶۹ طرح به ارزش ۴۳۷۷۷ میلیارد ریال اقدام نموده است.

عملکرد صندوق توسعه ملی در تأمین مالی طرح‌های سرمایه‌گذاری (ارزی) در سال ۱۳۹۲ حکایت از این امر دارد که در راستای حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری‌های مولد، پربازده و پایدار در کشور، اعطای تسهیلات به ۸۹ بنگاه اقتصادی فعال در تمامی بخش‌های اقتصاد، به مبلغ ۵۰۹۹ میلیون دلار به تأیید بانک‌های عامل طرف قرارداد با صندوق رسیده است که از این تعداد، اعتبار مورد نیاز ۲۳ طرح به مبلغ ۱۳۸۰ میلیون دلار نزد بانک مرکزی مسدود و موافقت اولیه صندوق در مورد

مابقی طرح‌ها (۶۶ طرح) نیز اخذ شده که پس از عقد قرارداد با متقاضیان، نسبت به اعلام مسدودی ارزی آنها اقدام خواهد شد.

مجموع اعتبارات اسنادی گشايش شده و پرداخت شده صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ برای تمامی بخش‌های اقتصاد به ترتیب ۳۹۵۰ و ۱۴۳۱ میلیون دلار می‌باشد. بنابراین عملکرد صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ از ابعاد اعتبارات اسنادی گشايش شده و ارزش تسهیلات پرداخت شده به تمامی بخش‌های اقتصادی کشور در مقایسه با کل تسهیلات ارزی مصوب در این سال به ترتیب ۷۷ درصد و ۲۸ درصد می‌باشد.

به عبارت دیگر عملکرد کلی تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ حدود ۱/۴ میلیارد دلار معادل ۲۸ درصد از کل ارزش طرح‌های مصوب در این سال می‌باشد.

تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ به ترتیب بین بخش‌های صنعت، معدن، حمل و نقل، صادرات خدمات فنی و مهندسی و بازرگانی و خدمات توزیع یافته است. نحوه توزیع تسهیلات صندوق توسعه ملی بین بخش‌های مختلف اقتصادی طی سال ۱۳۹۲ در جدول ۶ نشان داده شد.

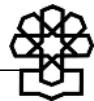
جدول ۶. تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی

بخش اقتصادی	طرح‌های تأیید شده توسط بانک‌ها (میلیون دلار)	سهم از کل (درصد)	اعتبارات مسدود شده (میلیون دلار)	سهم از کل (درصد)	جهت انتقال
صنعت و معدن	۴۶۶۸	۹۱/۵	۱۰۴۷	۷۵/۸	
حمل و نقل	۴۲۳	۸/۳	۳۳۰	۲۴	
الصادرات خدمات فنی و مهندسی	۷	۰/۱۴	۳	۰/۲	
بازرگانی و خدمات	۱/۵	۰/۰۳	.	.	
جمع	۵۰۹۹	۱۰۰	۱۳۸۰	۱۰۰	

آخذ: صندوق توسعه ملی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۲ و محاسبات تحقیق.

همانگونه که در جدول بالا نشان داده شد، بیش از ۹۰ درصد تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ به بخش صنعت و معدن اختصاص یافته که معادل ۴۶۶۸ میلیون دلار می‌باشد. بخش حمل و نقل نیز با تخصیص معادل ۴۲۳ میلیون دلار و با سهم بیش از ۸ درصد در رتبه دوم قرار دارد و سهم سایر بخش‌ها کمتر از یک درصد می‌باشد.

نحوه توزیع تسهیلات صندوق توسعه ملی بین زیربخش‌های مرتبط با صنعت و معدن در جدول ۷ ارائه شده است. همانگونه که در جدول ذیل نشان داده شده، عمدۀ منابع تخصیص یافته صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ به بخش صنعت و معدن؛ به طرح بالادستی و میان‌دستی حوزه نفت و گاز (۰/۴۵)، طرح‌های فولادی، آلیاژی و غیره (۰/۱۴) و طرح‌های نیروگاهی (۰/۹) اختصاص داشته است.

**جدول ۷. ترکیب طرح‌های عمده دریافت‌کننده تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی
در زیربخش‌های صنعت و معدن در سال ۱۳۹۲**

بخش اقتصادی	تعداد (فقره)	مبلغ موافق شده (هزار دلار)	سهم از کل (درصد)
صنایع نفت و گاز (شامل طرح‌های بالادستی و میان‌دستی حوزه نفت و گاز)	۲	۲,۰۹۸,۶۰۰	۴۵
صنایع بالادستی و پتروشیمی	۱	۲۵,۱۶۹	۰/۵
نیروگاه	۹	۴۳۵,۲۱۵	۹
فولادی، آلیاژی و ...	۱۲	۶۳۳,۵۴۱	۱۴
سیمان و بتن	۲	۵۴,۹۵۶	۱/۲
ساختمان	۵۶	۱,۴۲۰,۴۵۲	۳۰
جمع	۸۲	۴,۶۶۷,۹۳۳	۱۰۰

مأخذ: همان.

عملکرد صندوق توسعه ملی در بخش تسهیلات ریالی به شرح زیر می‌باشد:
توزیع تسهیلات ریالی صندوق توسعه ملی بین بخش‌های مختلف در جدول ۸ آمده است.

**جدول ۸. تسهیلات اعطایی صندوق توسعه ملی از محل منابع ریالی بندهای «۱-۵» و «۲-۵» قوانین
بودجه سنتی به تفکیک بخش‌های اقتصادی در سال ۱۳۹۲**

بخش اقتصادی	مصوب			بخش اقتصادی
	تعداد	مبلغ (میلیون ریال)	سهم ارزشی از کل (درصد)	
پرداخت شده	تعداد	مبلغ (میلیون ریال)	سهم ارزشی از کل (درصد)	بخش اقتصادی
۲,۱۶۱	۲۵,۷۹۳,۲۴۴	۵۹	۱۳,۸۹۹,۸۳۵	صنعت و معدن
۴,۲۸۹	۱۰,۶۵۷,۳۵۶	۲۴	۵,۰۸۵,۳۷۷	آب و کشاورزی
۴۱۹	۷,۳۲۶,۴۵۳	۱۷	۴,۲۱۲,۲۳۵	صنایع تبدیلی و تکمیلی
۶,۸۶۹	۴۳,۷۷۷,۰۵۳	۱۰۰	۲۳,۱۹۷,۴۴۶	جمع

مأخذ: همان.

همانگونه که در جدول بالا آمده است؛ عملکرد ریالی صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲ تعداد ۶۸۶۹ طرح مصوب به ارزش حدود ۴۳۷۷۷ میلیارد ریال بود که از این تعداد مصوب، به تعداد ۳۸۴۷ طرح به مبلغ ۲۳۱۹۷ میلیارد ریال تسهیلات پرداخت شده است که بخش صنعت با دارا بودن سهم ۶۰ درصدی، بیشترین مبلغ تسهیلات ریالی صندوق توسعه ملی را در سال ۱۳۹۲ به خود اختصاص داده که صرف تأمین سرمایه در گردش این واحدها شده است. به عبارت دیگر در سال ۱۳۹۲، بخش صنعت از محل تسهیلات ریالی صندوق توسعه ملی مبلغ ۱۳۹۰۰ میلیارد ریال برخوردار شده است.

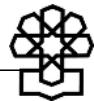
بنابراین در سال ۱۳۹۲ در مجموع عملکرد صندوق توسعه ملی در بخش پرداخت تسهیلات ریالی نسبت به تسهیلات مصوب، حدود ۵۳ درصد بوده است.

۴. تحول اشتغال در بخش صنعت طی دوره ۱۳۸۰ - ۱۳۹۲

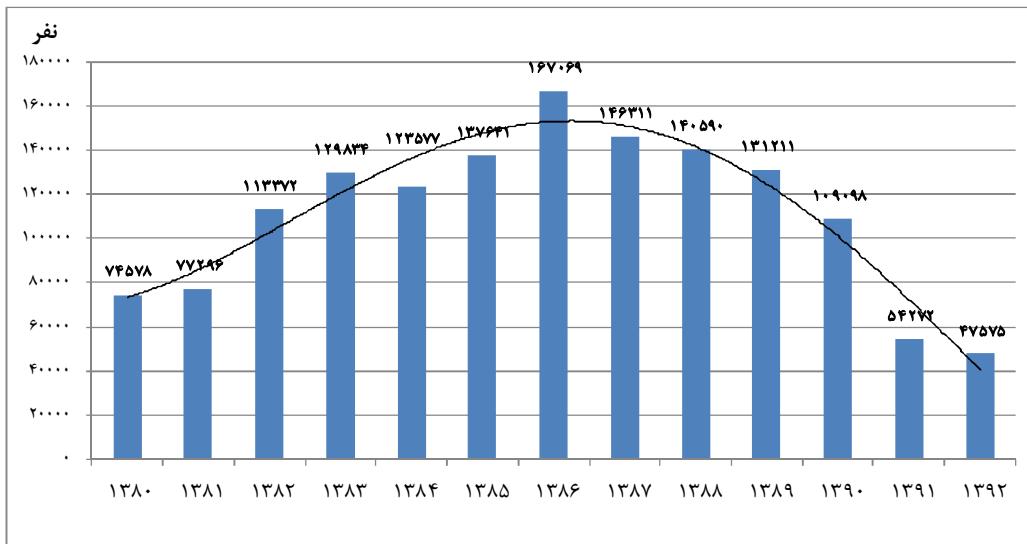
در نمودار ۱۰ روند اشتغال صنعتی براساس پروانه بهره‌برداری صادره (اشغال جدید ایجاد شده) طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ نشان داده شد. همانگونه که در این نمودار قابل مشاهده است، روند اشتغال صنعتی ایجاد شده طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ صعودی بوده و میزان اشتغال صنعتی جدید در این دوره از حدود ۷۴,۵۷۸ نفر در سال ۱۳۸۰ به ۱۶۷,۰۶۹ نفر در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته است. در سال ۱۳۸۷ روند نزولی اشتغال صنعتی شروع شد و با کاهش تدریجی به میزان ۱۰۹,۰۹۸ نفر در سال ۱۳۹۰ رسید، اما در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ با افت شدیدی مواجه شد و تقریباً به نصف اشتغال صنعتی در سال‌های قبل تنزل یافته که این امر حکایت از رکود در تولید دارد. روند اشتغال صنعتی تابعی از روند تولید و سرمایه‌گذاری صنعتی در دوره‌های زمانی مورد بررسی دارد.

در تحلیل افت شدید عملکرد اشتغال صنعتی در سال‌های اخیر به خصوص سه سال اول برنامه پنجم توسعه باید گفت؛ با نگاهی به روند عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی تحقیق یافته، این امر کاملاً بدیهی و قابل انتظار بوده است، زیرا عملکرد اشتغال نتیجه مستقیم سرمایه‌گذاری انجام شده می‌باشد. همان‌گونه که قبلاً توضیح داده شد، ارزش سرمایه‌گذاری صنعتی تحقیق یافته در دوره ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ به شدت کاهش یافته است به گونه‌ای که از حدود ۲۲/۶ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۸۷ به حدود ۸ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۲ رسیده است.

روند اشتغال صنعتی در مقایسه با روند میزان سرمایه‌گذاری‌های صنعتی انجام شده در سال‌های اخیر کاملاً مطابقت دارد به گونه‌ای که در قسمت تحلیل سرمایه‌گذاری توضیح داده شد؛ ارزش سرمایه‌گذاری صنعتی تحقیق یافته طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ صعودی بوده و از سال ۱۳۸۸ روند نزولی آن شروع شد و این میزان کاهش سرمایه‌گذاری در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ بیشتر نمایان شد که آثار آن بر دیگر متغیرهای بخش صنعت مانند ارزش افزوده، اشتغال صنعتی و ... به روشنی قابل مشاهده می‌باشد.

نمودار ۱۰. روند اشتغال صنعتی براساس پروانه بهره‌برداری صادره طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲

مأخذ: همان.

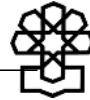
لازم به ذکر است که آمار اشتغال صنعتی براساس پروانه بهره‌برداری فقط شامل اشتغال جدید ایجاد شده بوده و بیانگر خالص اشتغال صنعتی در آن سال نمی‌باشد. به عبارت دیگر به دلیل اینکه همزمان با ایجاد اشتغال صنعتی جدید، برخی از صنایع دچار رکود یا تعطیلی شده و بخشی از نیروی کار آنها اخراج یا تعدیل خواهد شد، بنابراین میزان خالص اشتغال صنعتی در یک سال از اختلاف بین اشتغال جدید و اشتغال از دست رفته قابل احصا خواهد بود. در جدول زیر براساس آخرین آمار در دسترس مرکز آمار ایران خالص اشتغال صنعتی ایجاد شده طی سال‌های اخیر نشان داده شده است.

جدول ۹. برآورد خالص اشتغال صنعتی ایجاد شده طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰

خالص اشتغال صنعتی (نفر)	موجودی اشتغال صنعتی (نفر)	سال
-	۹۲۱,۱۰۶	۱۳۸۰
۱۳۱,۴۳۵	۱,۰۵۲,۵۴۱	۱۳۸۱
۳۲,۸۲۲	۱,۰۸۵,۳۶۳	۱۳۸۲
-۸۶۷۰	۱,۰۷۶,۶۹۳	۱۳۸۳
-۱۵,۳۷۴	۱,۰۶۱,۳۱۹	۱۳۸۴
۱۰,۰۶۴	۱,۰۷۱,۳۸۳	۱۳۸۵
۱۴۲,۸۵۴	۱,۲۱۴,۲۳۷	۱۳۸۶
۴۷,۰۶۱	۱,۲۶۱,۲۹۸	۱۳۸۷
-۹,۷۸۶	۱,۲۵۱,۵۱۲	۱۳۸۸
-۲,۸۶۳	۱,۲۴۸,۶۴۹	۱۳۸۹
-۵,۶۶۶	۱,۲۴۲,۹۸۳	۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، آمار سری زمانی.

در جدول ۱۰ آمار اشتغال صنعتی براساس پروانه بهره‌برداری به تفکیک فعالیت طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ نشان داده شد. همانگونه که در این جدول قابل مشاهده است؛ طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ عمده اشتغال صنعتی ایجاد شده به صنایع کانی غیرفلزی، صنایع تولید مواد شیمیایی، تولید مواد لاستیکی و پلاستیکی، صنایع مواد غذایی، تولید فلزات اساسی، محصولات فلزی فابریکی و تولید ماشین‌آلات اختصاص داشته و عمده جهت‌گیری اشتغال صنعتی در بخش صنعت به سمت این رشته فعالیت‌ها بوده است.

(نفر)

جدول ۱۰. آمار اشتغال صنعتی براساس پروانه بهره‌برداری به تفکیک فعالیت طی دوره ۱۳۸۱-۱۳۹۲

کد ISIC	فعالیت	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
۱۵	صنایع غذایی و آشامیدنی	۴,۸۴۸	۶,۷۳۴	۱۸,۷۱۹	۲۳,۹۲۳	۲۲,۳۰۷	۲۴,۱۷۴	۲۶,۶۲۸	۱۹,۸۰۹	۲۱,۰۰۳	۲۷,۴۳۰	۱۹,۰۵۳	۱۴,۸۵۷
۱۶	تولید محصولات از توتون و تنباکو - سیگار	۷۰۶	۹۰	۶۵	۲,۲۸۱	۰	۵۶۷	۱۷	۰	۰	۰	۰	۰
۱۷	تولید منسوجات	۱,۹۰۱	۲,۱۶۷	۴,۹۵۴	۶,۵۸۹	۶,۳۷۹	۶,۴۴۹	۹,۳۶۷	۱۱,۰۴۵	۹,۰۳۸	۱۱,۰۹۴	۸,۸۳۵	۶,۰۸۷
۱۸	تولید پوشک - عمل آوردن و رنگ کردن پوست خزدار	۱,۲۶۷	۶۴۵	۹۷۸	۱,۷۰۷	۱,۷۱۴	۲,۰۶۵	۱,۹۴۵	۱,۴۷۵	۱,۵۶۹	۱,۷۵۸	۱,۷۴۲	۲,۲۶۱
۱۹	دباغی و عمل آوردن چرم و ساخت کیف و چمدان و زین و براق و تولید کفش	۲۶۴	۵۱۲	۴۹۷	۸۳۱	۷۱۴	۷۲۷	۷۸۳	۸۴۰	۸۷۷	۱,۰۶۹	۱,۱۹۷	۹۹۷
۲۰	تولید چوب و محصولات چوبی و چوب پنبه - غیر از مبلمان - ساخت کالا از نی و مواد حصیری	۴۴۰	۸۷۹	۱,۸۱۷	۱,۶۸۹	۲,۳۱۲	۱,۹۲۵	۲,۴۴۵	۲,۰۲۱	۱,۹۳۹	۱,۱۰۵	۱,۳۷۷	۶۹۷
۲۱	تولید کاغذ و محصولات کاغذی	۸۷۷	۱,۲۲۳	۲,۴۰۱	۲,۳۹۳	۳,۵۷۴	۳,۰۷۶	۳,۱۸۹	۲,۷۵۳	۲,۴۱۶	۱,۹۱۹	۲,۳۷۹	۱,۴۴۹
۲۲	انتشار و چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۵۵	۱۰۸	۱۲۵	۱۷۱	۴۷۹	۴۹۴	۷۲۸	۴۱۲	۳۰۳	۴۰۹	۱۷۱	۲۲۷
۲۳	صنایع تولید زغال کک، پالایشگاه‌های نفت و سوخت‌های هسته‌ای	۱,۷۸۷	۴۲۰	۳,۳۳۰	۳,۹۹۹	۲,۲۷۸	۴,۲۹۸	۲,۳۵۹	۱,۷۹۰	۱,۰۳۴	۱,۱۸۸	۱,۴۲۸	۲,۳۳۶
۲۴	صنایع تولید مواد و محصولات شیمیابی	۳,۰۷۲	۴,۹۳۳	۸,۸۵۷	۹,۳۰۸	۱۰,۴۴۲	۱۱,۹۶۴	۱۰,۳۹۳	۹,۸۸۶	۹,۰۹۶	۸,۸۲۷	۱۰,۴۱۳	۷,۹۴۷
۲۵	تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی	۴,۴۰۲	۵,۳۵۳	۱۰,۷۹۷	۸,۲۲۲	۸,۰۵۴	۱۰,۶۲۰	۱۴,۵۱۴	۱۲,۴۷۴	۱۴,۷۱۶	۱۳,۱۵۸	۸,۱۸۰	۴,۸۲۶
۲۶	تولید سایر محصولات کائی غیرفلزی	۹,۸۸۷	۱۱,۲۵۷	۱۸,۲۱۵	۲۷,۷۰۷	۲۵,۹۵۰	۳۶,۱۰۰	۲۸,۸۴۰	۲۵,۸۹۱	۱۹,۳۹۱	۱۸,۱۶۹	۱۵,۲۸۷	۱۰,۷۴۶
۲۷	تولید فلزات اساسی	۴,۲۷۵	۳,۵۳۵	۹,۴۹۶	۹,۷۹۰	۱۷,۸۰۹	۱۱,۷۱۶	۸,۰۴۳	۷,۴۰۵	۵,۴۹۳	۶,۷۰۹	۹,۴۴۷	۴,۸۵۰
۲۸	تولید محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات	۳,۴۵۵	۴,۳۴۵	۸,۶۲۰	۱۰,۸۰۵	۸,۶۸۱	۹,۶۶۲	۱۰,۹۸۲	۹,۴۸۱	۷,۳۴۸	۶,۵۰۳	۵,۶۲۱	۴,۵۶۵
۲۹	تولید ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۴,۹۴۹	۴,۸۹۰	۶,۸۷۷	۶,۲۲۶	۷۳۰۱	۶,۷۹۴	۹,۳۲۰	۱۷,۶۶۴	۷,۲۵۸	۷,۸۷۲	۷,۹۱۷	۴,۵۷۸
۳۰	تولید ماشین‌آلات اداری و حسابگر و محاسباتی	۴۴	۹۵	۴۱۷	۶۶۰	۵۵۹	۱۹۱	۸۴۹	۵۲۲	۷۲۴	۷۲۳	۷۴۸	۴۶۵
۳۱	تولیدی ماشین‌آلات مولد و انتقال برق و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۱,۰۲۵	۱,۴۸۸	۳,۷۴۱	۴,۴۰۹	۴,۹۷۷	۴,۴۱۳	۴,۴۰۰	۴,۰۷۰	۶,۲۹۷	۴,۸۹۰	۳,۹۹۲	۲,۷۱۶
۳۲	تولید رادیو و تلویزیون و دستگاه‌ها و وسائل ارتیاطی	۳۰۲	۳۵۱	۸۲۹	۸۳۸	۷۳۱	۷۸۸	۳۵۲	۷۵۷	۱,۹۵۵	۱,۴۱۷	۲۸۱	۳۴۹
۳۳	تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و ابزار دقیق و ساعتهای مجی و انواع دیگر ساعت	۵۲۷	۴۶۵	۶۸۸	۱,۹۴۰	۷۰۱	۵۸۴	۱,۴۸۶	۵۰۸	۹۸۴	۷۰۴	۷۷۱	۲۶۳
۳۴	تولید وسایل نقلیه موتوری و تریلر و تریلر ونیم تریلر	۱,۶۲۶	۳,۰۶۷	۴,۴۶۳	۴,۰۹۳	۱۰,۹۳۹	۵,۹۳۴	۲۷,۰۱۲	۴,۸۶۸	۷,۴۱۱	۱۱,۲۰۸	۵,۸۲۱	۳,۴۸۳
۳۵	تولید سایر وسایل حمل و نقل	۶۹۱	۷۸۷	۱,۱۶۴	۱,۳۴۱	۱,۰۸۹	۸۲۶	۱,۰۴۸	۱,۸۳۹	۲,۴۸۸	۱,۹۸۲	۸,۰۸۷	۲,۶۰۷
۳۶	تولید مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۱,۱۱۴	۵۷۱	۱,۰۷۶	۱,۳۸۸	۱,۰۵۹	۱,۹۰۶	۱,۷۱۷	۱,۲۸۶	۹۰۰	۱,۲۸۴	۵۳۳	۷۹۳
۳۷	بازیافت	۳۶۱	۳۵۷	۱,۰۷۲	۸۵۶	۱,۰۵۱	۱,۴۳۸	۶۷۲	۳۴۵	۳۶۶	۴۱۶	۹۲	۱۹۷
جمع کل													
۴۷,۵۷۵													

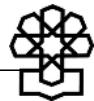
مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت، گزارش عملکرد تفصیلی بخش صنعت و معدن طی سال‌های مختلف.

۵. نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار و سرمایه در بخش صنعت طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲

ارتقاء شاخص‌های بهره‌وری از جمله مباحث کلیدی است که در عمدۀ سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه مورد تأکید قرار گرفته است. در برنامه چهارم توسعه، هدف‌گذاری برنامه درخصوص شاخص‌های بهره‌وری بدین گونه بود که در بند «الف» ماده (۵) این برنامه، سهم بهره‌وری کل عوامل تولید در رشد و تولید ناخالص داخلی $\frac{۳۱}{۳۰}$ درصد تعیین شد و برای شاخص‌های بهره‌وری سرمایه و نیروی کار در بخش صنعت نیز اهداف کمی سالیانه به ترتیب معادل ۴ و ۵ درصد پیش‌بینی شده بود. در بند «۲۲-۲» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه، موضوع ارتقای سهم بهره‌وری در رشد تولید ناخالص داخلی معادل یک‌سوم یا $\frac{۳۳}{۳}$ درصد مورد تأکید قرار گرفته است که این امر مهم در ماده (۷۹) برنامه پنجم توسعه گنجانده شده است. برخلاف برنامه چهارم توسعه، در برنامه پنجم توسعه شاخص‌های کمی بهره‌وری سرمایه و نیروی کار برای کل اقتصاد و بخش‌های مختلف اقتصاد از جمله بخش صنعت پیش‌بینی نشده است^۱ و به همین دلیل در ارزیابی شاخص‌های بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم توسعه، ناگزیر باید از وضعیت روند شاخص‌های بهره‌وری استفاده کرد.

در نمودار ۱۱ روند نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ نشان داده شده است. روند بهره‌وری نیروی کار در بخش صنعت حکایت از این امر دارد به استثنای سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲، نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار بخش صنعت عموماً در دامنه ۵ تا ۱۰ درصد قرار داشته است. مقایسه تحلیلی روند بهره‌وری بخش صنعت با روند نرخ رشد بخش صنعت نشان‌دهنده همگرایی زیاد و تا حدی قابل انطباق می‌باشد که این امر از ابعاد اقتصادی، گویای چسبندگی بارز نیروی کار و عدم تعدیل نیروی کار متناسب با تغییرات بزرگ در ارزش‌افزوده بخش صنعت می‌باشد و به همین دلیل روند بهره‌وری نیروی کار در بخش صنعت تقریباً همانند نرخ رشد بخش صنعت است. در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ همزمان با رکود تورمی حاکم بر اقتصاد کشور و منفی شدن نرخ رشد اقتصاد و بخش صنعت کشور از یک طرف و تغییرات کم در تعداد شاغلین بخش صنعت ناشی از عدم تعدیل چشمگیر نیروی کار ناشی از چسبندگی‌های نیروی کار، سیاست دولت و ... از طرف دیگر، رشد بهره‌وری نیروی کار در بخش صنعت نیز در این سال‌ها منفی شد و به ترتیب به نرخ $-\frac{۸}{۴}$ و $-\frac{۴}{۸}$ درصد تنزل یافته است.

۱. لازم به ذکر است که در زمان تصویب برنامه پنجم توسعه؛ به رغم اصرار کارشناسان، دولت تأکید کرده بود که شاخص‌های کمی در برنامه گنجانده نشود و اهداف کمی برنامه به طور مجزا و در قالب بسته‌های پشتیبان بعداً ارائه خواهد شد، اما متأسفانه تاکنون این بسته‌های پشتیبان ارائه نشده و حتی به مرحله چاپ هم نرسیده است.

نمودار ۱۱. روند نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار در بخش صنعت طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲

مأخذ: محاسبات تحقیق.

همانگونه که نمودار بالا نشان می‌دهد؛ در سال‌های اخیر بیشترین میزان رشد بهره‌وری نیروی کار در بخش صنعت به سال‌های ۱۳۸۸، ۱۳۸۹ و سال ۱۳۹۰ اختصاص داشته که به‌طور میانگین حدود ۱۰ درصد بوده است.

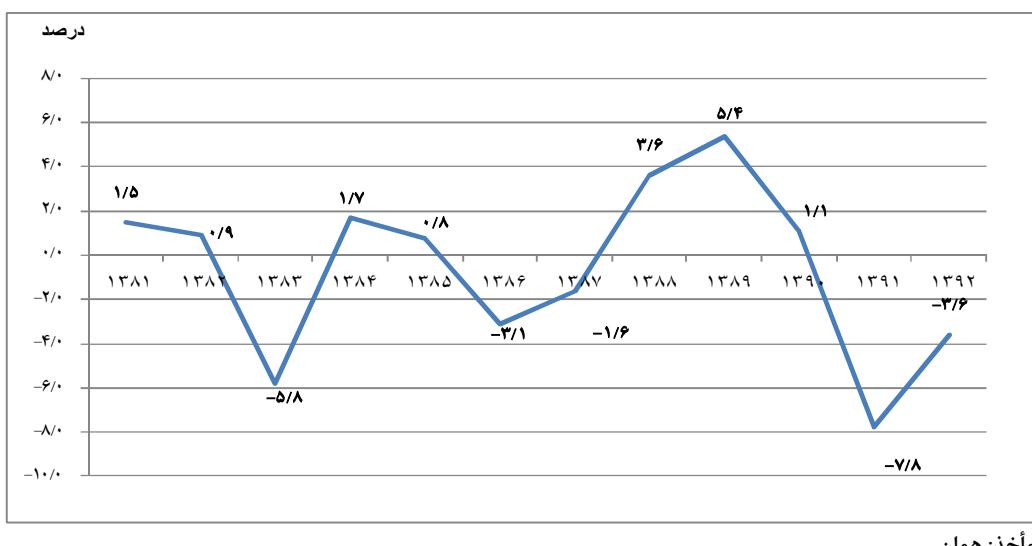
در فاصله سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۷، نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار در بخش صنعت به‌طور میانگین حول و حوش ۵ درصد و از روندی تقریباً یکنواخت برخوردار بود. افت شدید شاخص بهره‌وری نیروی کار بخش صنعت و منفی شدن آن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ همانند دیگر متغیرهای کلان بخش صنعت همانند ارزش‌افزوده، تولید، سرمایه‌گذاری، اشتغال و... امر بدیهی و قابل انتظار بوده است.

در نمودار ۱۲ نرخ رشد بهره‌وری سرمایه در بخش صنعت طی دوره زمانی ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ برآورد شده است. همانگونه که در نمودار زیر نشان داده شده است؛ روند بهره‌وری سرمایه طی دوره مورد بررسی حکایت از وجود نوسانات زیاد در وضعیت شاخص‌های بهره‌وری سرمایه در بخش صنعت دارد. شاخص‌های بهره‌وری سرمایه در بخش صنعت طی سال‌های ۱۳۸۳، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷، ۱۳۸۹، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ منفی بوده است. با استثنای سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ که شاخص بهره‌وری سرمایه مثبت و به ترتیب ۳/۶ و ۵/۴ واحد درصد بود در بقیه سال‌های مورد بررسی، نرخ رشد مثبت در دامنه صفر تا ۲ درصد و نرخ رشد منفی در دامنه صفر تا -۸ درصد در حال نوسان بوده است.

رکود تولید در سال‌های اخیر به‌خصوص سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به‌طور معناداری در افت شاخص بهره‌وری سرمایه در بخش صنعت نمایان شده است. به‌گونه‌ای که کمترین میزان شاخص بهره‌وری سرمایه طی دوره ۱۲ ساله اخیر، در سال ۱۳۹۱ متعادل $-7/8$ درصد نشان داده شد که این امر با توجه به کاهش شدید میزان سرمایه‌گذاری صنعتی در این سال و متوقف شدن طرح‌های سرمایه‌گذاری، تعطیلی یا نیمه‌فعال شدن واحدهای تولیدی در سال‌های اخیر و به‌خصوص تولید در

سطح ظرفیت ۳۰ درصد و کمتر و ...، امری قابل انتظار بوده است، زیرا خواب سرمایه فیزیکی به هر شکلی می‌تواند موجبات کاهش در بهره‌وری سرمایه را به دنبال داشته باشد. بهبود نسبی وضعیت بهره‌وری سرمایه در سال ۱۳۹۲ در مقایسه با سال ۱۳۹۱ نیز حکایت از کاهش آثار رکودی و بهبود نسبی وضعیت اقتصاد و بهخصوص بخش صنعت در این سال می‌باشد که این امر در افزایش نسبی نرخ رشد اقتصاد و بخش صنعت نیز قابل مشاهده است.

نمودار ۱۲. روند نرخ رشد بهره‌وری سرمایه در بخش صنعت طی دوره زمانی ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲

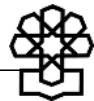
مأخذ: همان.

در تحلیل کلی پایین بودن بهره‌وری سرمایه در بخش صنعت و بهخصوص منفی شدن آن در سال‌های اخیر این مطلب برای کارشناسان و صاحبنظران بیشتر قابل پذیرش خواهد بود که طولانی شدن دوره اتمام طرح‌های عمرانی و انباست طرح‌های نیمه‌تمام و خروجی اندک این طرح‌ها در ایجاد ارزش‌افزوده می‌تواند از جمله دلایل اصلی بهره‌وری پایین و منفی بهره‌وری سرمایه در کل اقتصاد و بخش صنعت کشور باشد.

۶. تحول صادرات صنعتی و غیرنفتی طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲

در جدول ۱۱ ارزش صادرات صنعتی و صادرات غیرنفتی بدون احتساب میانات گازی طی دوره زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ ارائه شده است.

ارزش صادرات صنعتی در دوره مورد بررسی از ۲۵۴۳ میلیون دلار در سال ۱۳۸۰ به ۲۴۰۲۳ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ و ارزش صادرات غیرنفتی نیز از ۴۲۲۴ میلیون دلار در سال ۱۳۸۰ به

۳۱۳۳۲ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است. میزان صادرات صنعتی و غیرنفتی در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ نسبت به سال ۱۳۹۰ دچار کاهش شد.

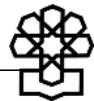
سهم صادرات صنعتی در صادرات غیرنفتی طی دوره مورد بررسی در مجموع افزایشی بوده به‌گونه‌ای که از حدود ۶۰ درصد در سال ۱۳۸۰ به بیش از ۷۶ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است البته در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۹۰، این سهم به بیش از ۸۰ درصد نیز رسیده بود. سهم صادرات صنعتی در کل صادرات گمرکی از حدود ۱۰ درصد در سال ۱۳۸۰ به ۲۵/۸ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته و روند سهم ارزش صادرات صنعتی در کل صادرات گمرکی کشور افزایشی و در مجموع دوره زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ صعودی بوده است.

جدول ۱۱. تحول صادرات صنعتی و غیرنفتی کشور بدون احتساب میعانات گازی در دوره زمانی ۱۳۹۲-۱۳۸۰

(میلیون دلار)

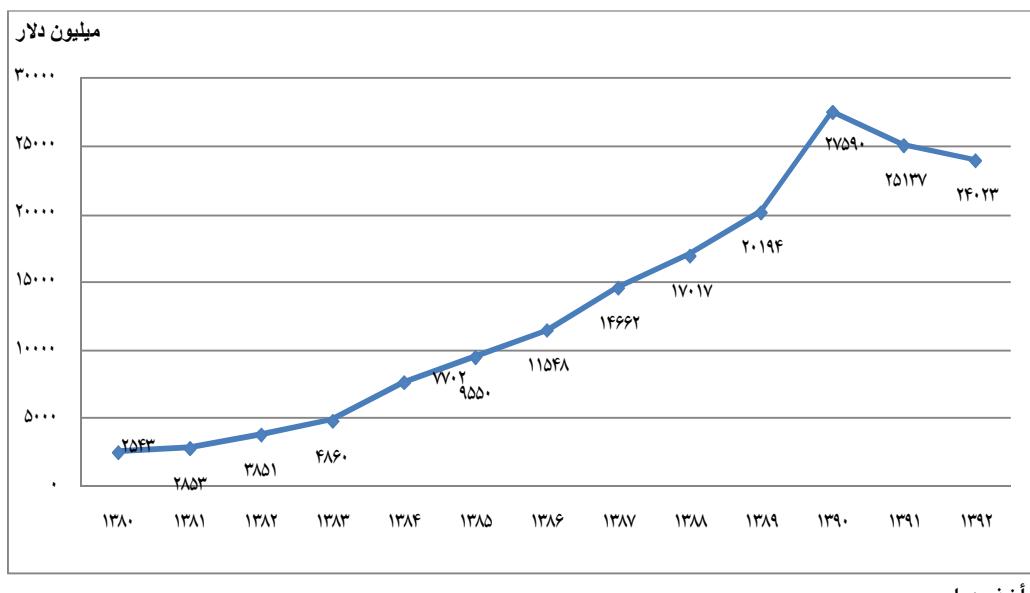
عنوان	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰
صادرات صنعتی	۲۴,۰۲۳ (-۴/۴)	۲۵,۱۳۷ (-۸,۹)	۲۷,۵۹۰ (۳۶/۶)	۲۰,۱۹۴ (۱۸/۷)	۱۷,۰۱۷ (۱۶)	۱۴,۶۶۲ (۲۷)	۱۱,۵۴۸ (۲۱)	۹,۵۵۰ (۲۴)	۷,۷۰۲ (۵۸/۵)	۴,۸۶۰ (۲۶,۲)	۳,۸۵۱ (۳۵)	۲,۸۵۳ (۱۲,۲)	۲,۵۴۳
صادرات غیرنفتی	۳۱,۳۳۲ (-۳/۸)	۳۲,۵۶۷ (-۳/۷)	۳۳,۸۱۹ (۲۷/۴)	۲۶,۵۵۱ (۲۱/۳)	۲۱,۸۹۱ (۱۹/۴)	۱۸,۳۳۴ (۱۹/۷)	۱۵,۳۱۲ (۱۷/۸)	۱۲,۹۹۷ (۲۴)	۱۰,۴۷۴ (۵۳)	۶,۸۴۷ (۱۴,۷)	۵,۹۷۲ (۲۹,۶)	۴,۶۰۸ (۹)	۴,۲۲۴
کل صادرات کالا	۹۳,۰۱۵ (-۵)	۹۸,۰۳۳ (-۳۲/۶)	۱۴۵,۵۱۸ (۲۹)	۱۱۲,۷۸۸ (۲۷/۷)	۸۸,۳۲۶ (-۱۲/۸)	۱۰,۱,۲۸۹ (۳/۷)	۹۷,۶۶۷ (۲۸/۲)	۷۶,۱۹۰ (۱۸/۴)	۶۴,۳۶۶ (۴۶/۸)	۴,۳۸۵۲ (۲۹)	۳۲,۹۹۱ (۲۰)	۲۸,۲۳۷ (۱۸)	۲,۳۹۰۴
سهم صادرات صنعتی از صادرات غیرنفتی (درصد)	۷۶/۷	۷۷/۲	۸۱/۶	۷۶	۷۷/۷	۸۰	۷۵/۴	۷۳/۴	۷۳/۵	۷۱	۶۴/۵	۶۲	۶۰/۲
سهم صادرات صنعتی از کل الصادرات (درصد)	۲۵/۸	۲۵/۶	۱۹	۱۸	۱۹/۳	۱۴/۵	۱۱/۸	۱۲/۵	۱۲	۱۱	۱۱/۳	۱۰	۱۰/۶

مأخذ: بانک مرکزی، خلاصه تحولات اقتصادی کشور طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ و سازمان توسعه تجارت ایران، گزارش عملکرد صادرات غیرنفتی در سال ۱۳۹۲ و محاسبات تحقیق.

به ترتیب در نمودار ۱۳ روند ارزش صادرات صنعتی و در نمودار ۱۴ روند ارزش صادرات غیرنفتی ارائه شده است. ارزیابی میزان ارزش صادرات صنعتی در فاصله سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ حاکی از آن است که روند صادرات صنعتی کشور تا سال ۱۳۹۰ کاملاً سعودی بوده و به بالاترین مقدار خود در سال ۱۳۹۰، معادل ۲۷۵۹۰ میلیون دلار رسید، لکن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ با افت بیش از ۲ میلیارد دلار رو به رو شده است.

نمودار ۱۳. روند ارزش صادرات صنعتی در دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲

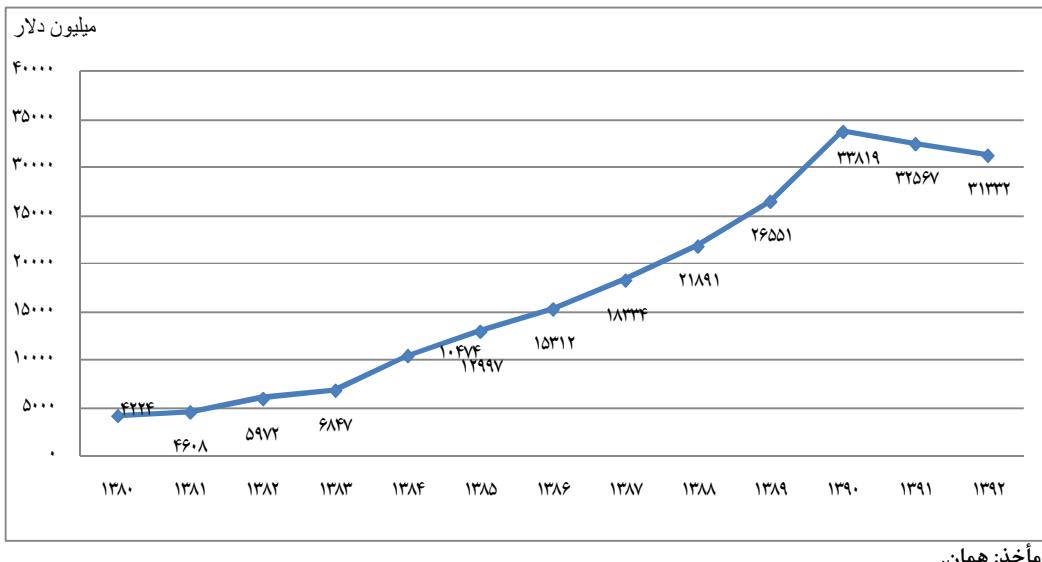

مأخذ: همان.

بنابراین در تحلیل صادرات صنعتی کشور باید گفت روند صادرات صنعتی در سال‌های اخیر از وضعیت مطلوبی برخوردار نبوده و رو به نزول می‌باشد و تحلیل روند ارزش صادرات غیرنفتی نیز دقیقاً شبیه روند صادرات صنعتی می‌باشد که این امر با توجه به سهم نزدیک به ۸۰ درصدی صادرات صنعتی در ارزش صادرات غیرنفتی کشور، قابل انتظار می‌باشد.

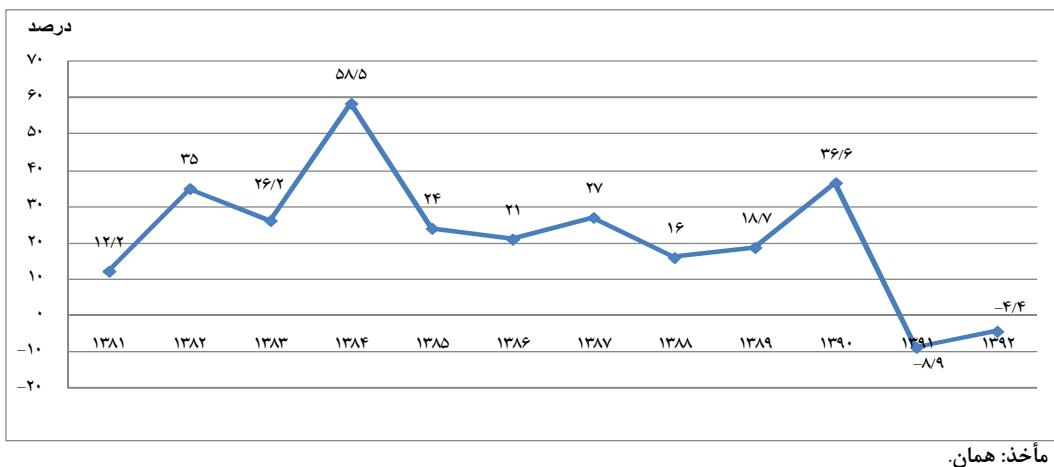
روند نزولی ارزش صادرات غیرنفتی کشور از سال ۱۳۹۰ شروع و از ۳۳۸۱۹ میلیون دلار در این سال با نرخ کاهشی ملایمی به رقم ۳۱۳۳۲ و ۳۲۵۶۷ میلیون دلار به ترتیب در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ تنزل یافته است.

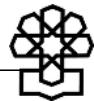
نمودار ۱۴. روند ارزش صادرات غیرنفتی در دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲

در نمودارهای ۱۵ و ۱۶ نیز روند نرخ رشد صادرات صنعتی و غیرنفتی کشور طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ ارائه شده است. صادرات صنعتی کشور در فاصله سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۰ عمدها با رشد بین ۲۰ تا ۴۰ درصد روبرو بوده است، لکن از سال ۱۳۹۰ تاکنون این روند نزولی و در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ حتی به رشد منفی نیز تغییر پیدا کرده است که نشان‌دهنده وضعیت نامناسب صادرات صنعتی در سال‌های اخیر می‌باشد که این امر می‌تواند عمدهاً تبعات آثار سوء رکود تورمی حاکم بر اقتصاد کشور و آثار تحمیلی تحریم‌های غرب باشد.

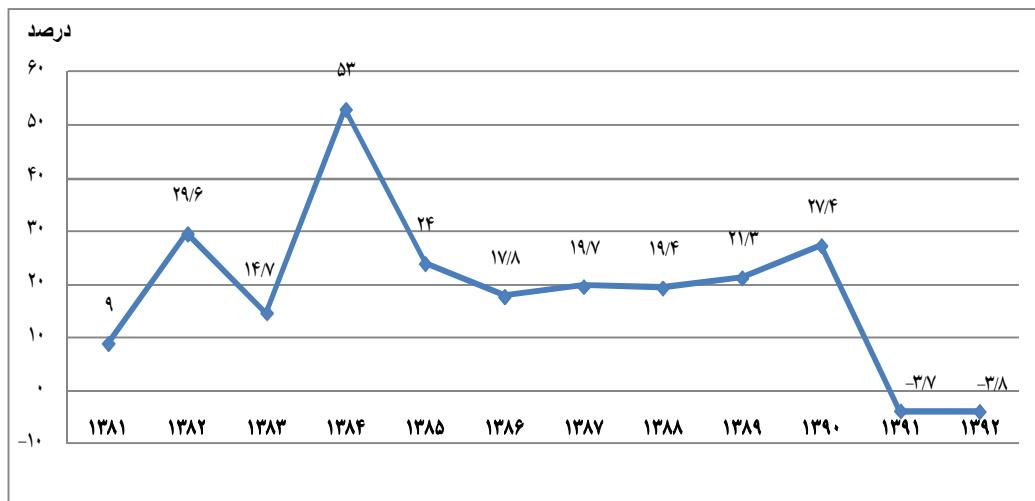
نمودار ۱۵. روند نرخ رشد صادرات صنعتی کشور طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲

در دوره مورد بررسی نرخ رشد صادرات غیرنفتی کشور نیز بنا به دلایل پیش‌گفته از روندی مشابه صادرات صنعتی برخوردار می‌باشد و از میانگین نرخ رشد ۲۰ درصدی در سال‌های اخیر به نرخ رشد منفی در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ دست پیدا کرد که این امر نماگر وضعیت نامطلوب روند صادرات غیرنفتی کشور در این سال‌ها می‌باشد.

نمودار ۱۶. روند نرخ رشد صادرات صنعتی کشور طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲

مأخذ: همان.

بررسی و تحلیل ترکیب صادرات صنعتی کشور طی دوره مورد بررسی به خصوص سال‌های برنامه چهارم توسعه نشان می‌دهد که فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز با سهم ۲۴ درصد، محصولات شیمیایی آلی با سهم ۱۵ درصد، محصولات پلاستیکی با سهم ۹/۷ درصد، آهن و فولاد با سهم ۸ درصد، آلومینیم، مس و روی با سهم حدود ۶ درصد و صنایع کانی غیرفلزی مانند سیمان، با سهم ۵ درصد در مجموع بیش از ۶۵ درصد ارزش صادرات صنعتی کشور را در سال‌های برنامه چهارم را به خود اختصاص داده‌اند.

ترکیب صادرات صنعتی کشور در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۸۹ نیز همانند سال‌های برنامه چهارم توسعه بوده و نه تنها تغییر رویکرد قابل ملاحظه‌ای به سمت صنایع با فناوری بالا مشاهده نمی‌شود، بلکه تا حدی بر سهم محصولات وابسته به مشتقهای نفت و گاز یا پتروشیمی افزوده شد و به طور میانگین از حدود ۴۵ درصد در سال‌های برنامه چهارم توسعه به حدود ۵۰ درصد در سال‌های اخیر رسیده است.

در جدول ۱۲ ترکیب سبد صادرات غیرنفتی کشور در سال‌های ۱۳۹۲ در مقایسه با سال ۱۳۹۱ نشان داده شده است.

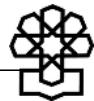
براساس آمار گزارش مقدماتی تجارت خارجی طی دوره دوازده ماهه سال ۱۳۹۲ گمرک جمهوری اسلامی ایران؛ ارزش صادرات قطعی کالاهای غیرنفتی بدون احتساب میعانات گازی طی دوازده ماهه سال ۱۳۹۲ به ارزش ۳۱۳۳۲ میلیون دلار بود که نسبت به سال قبل حدود ۳/۸ درصد کاهش یافته است. با توجه به ارزش صادرات محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۹۲ معادل ۱۰/۷۲۳ میلیارد دلار (معادل وزنی ۱۴/۵۰۳ میلیون تن)، سهم محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۹۲ از کل ارزش صادرات غیرنفتی (بدون احتساب میعانات گازی) در این سال، حدود ۳۴ درصد بوده است. همچنین در سال ۱۳۹۱ ارزش صادرات محصولات پتروشیمی معادل ۱۰/۶۱۵ میلیارد دلار (معادل وزنی ۱۵/۱۰۷ میلیون تن) بوده که سهم آن از کل ارزش صادرات غیرنفتی کشور (بدون احتساب میعانات گازی) حدود ۳۲/۶ درصد بوده است.

جدول ۱۲. ترکیب سبد صادرات غیرنفتی کشور و مقایسه ۱۰ قلم عمده صادراتی طی دوازده ماهه سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۱

عنوان کالا	دوازده ماهه سال ۱۳۹۲		دوازده ماهه سال ۱۳۹۱		درصد تغییرات ارزش نسبت به سال ۱۳۹۱
	درصد سهم ارزش از کل صادرات	ارزش صادرات (میلیون دلار)	درصد سهم ارزش از کل صادرات	ارزش صادرات (میلیون دلار)	
سنگ آهن هماتیت دانه‌بندی	۱,۵۰۵	۴/۸	۸۵۳	۲/۶۲	۷۶/۴
پروپان مایع شده	۱,۲۱۲	۳/۸۷	۱,۱۳۴	۳/۴۸	۶/۸۶
قیر نفت	۱,۱۵۳	۳/۶۸	۱,۰۸۹	۳/۳۴	۵/۸۶
متانول	۱,۰۴۱	۳/۳۲	۱,۱۸۵	۳/۶۴	-۱۲/۱۳
بوتان مایع شده	۱,۰۴۱	۳/۲۴	۸۶۶	۲/۶۶	۱۷/۰۱
پلی اتیلن گرید فیلم با چگالی کمتر از ۹۴ درصد بجز نوع پودری	۹۵۳	۳	۱,۰۳۳	۳/۱۷	-۷/۶۷
اوره حتی به صورت محلول در آب	۹۲۴	۲/۹۵	۱,۰۹۷	۳/۳۷	-۱۵/۷۲
سیمان پورتلند (به استثنای سفید)	۸۵۰	۲/۷۱	۸۹۱	۲/۷۴	-۴/۶۷
آنواع پسته خندان در داخل پوسته تازه یا خشک	۷۰۶	۲/۲۵	۸۳۱	۲/۵۵	-۱۴/۹۶
پلی اتیلن گرید فیلم به صورت غیر پودر با وزن مخصوص ۹۴ درصد یا بیشتر	۵۸۶	۱/۸۷	۵۱۹	۱/۶۰	۱۲/۸۵
سایر کالاهای	۲۰,۸۲۸	۶۶/۴۸	۲۲,۷۴۱	۶۹/۸۳	-۸/۴۱
جمع	۳۱,۳۲۲	۱۰۰	۳۲,۵۶۷	۱۰۰	-۳/۸

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران، گزارش آمار مقدماتی تجارت خارجی طی دوازده ماهه سال ۱۳۹۲.

همانگونه که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، بیشترین تغییرات در ارزش صادرات صنعتی به سنگ آهن هماتیت دانه‌بندی (۷۶/۴٪)، اوره (۱۵/۷۲٪)، آنواع پسته (۱۴/۹۶٪) و متانول (۱۲/۱۳٪)

می باشد. بنابراین ترکیب صادرات غیرنفتی و صادرات صنعتی در سال ۱۳۹۲ همانند سال ۱۳۹۱ بوده با این تفاوت که سهم برخی از این محصولات در کل صادرات غیرنفتی تا حدی دستخوش تغییر شده بود. گفتنی است که ارزش محصولات پتروشیمی در ۱۰ قلم عمدۀ صادراتی سال ۱۳۹۲ حدود ۵/۷۳ میلیارد دلار می باشد که سهم ارزشی آن به بیش از ۵۰ درصد می رسد.

لازم به ذکر است که بررسی و تحلیل آمار صادرات و واردات صنعتی می تواند حاوی اطلاعات مفیدی باشد و میزان وابستگی صنایع داخلی را به مواد اولیه وارداتی و یا میزان خامفروشی صنایع داخلی را بهوضوح نمایان سازد. به همین منظور و برای مثال آمار صادرات و واردات صنعتی دارای کد تعریفه و تبدیل آن به کد آیسیک چهار رقمی در سال ۱۳۹۰ در این قسمت مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته که نتایج آن گویای این حقیقت است که عمدۀ ارزش تجارت بخش صنعت به کالاهای واسطه‌ای اختصاص داشته است. ارزش کل واردات صنعتی دارای کد تعریفه و برمبنای کد آیسیک چهار رقمی در سال ۱۳۹۰، معادل ۵۳/۵ میلیارد دلار بود که کالاهای واسطه‌ای با ارزش ۳۷/۵ میلیارد دلار با سهم ۷۰ درصد، کالاهای سرمایه‌ای با ارزش ۱۰/۴ میلیارد دلار با سهم حدود ۲۰ درصد و کالاهای مصرفی با ارزش ۵/۵ میلیارد دلار با سهم ۱۰ درصد به ترتیب آن را تشکیل داده‌اند. گفتنی است که ارزش واردات کالاهای صنعتی بدون کد تعریفه در سال ۱۳۹۰ حدود ۸/۳۴ میلیارد دلار بود که در صورت احتساب، ارزش کل واردات کالاهای صنعتی به حدود ۶۱/۸ میلیارد دلار خواهد رسید.

بررسی ارزش صادرات صنعتی دارای کد تعریفه در سال ۱۳۹۰ به تفکیک کالاهای واسطه‌ای، مصرفی و سرمایه‌ای برمبنای کد آیسیک چهار رقمی نشان می دهد که ارزش کل صادرات صنعتی در این سال حدود ۲۹/۳ میلیارد دلار بود که کالاهای واسطه‌ای با ارزش ۲۴/۵ میلیارد دلار با سهم حدود ۸۴ درصد، کالاهای مصرفی با ارزش ۴/۲ میلیارد دلار با سهم ۱۴ درصد و کالاهای سرمایه‌ای با ارزش ۶۲۲ میلیون دلار با سهم حدود ۲ درصد به ترتیب آن را تشکیل داده‌اند. همچنین ارزش صادرات کالاهای صنعتی بدون کد تعریفه در سال ۱۳۹۰ حدود ۴/۵ میلیارد دلار بود که در صورت احتساب، ارزش کل صادرات صنعتی در این سال به حدود ۳۳/۸ میلیارد دلار خواهد رسید (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. مقایسه آمار واردات و صادرات صنعتی دارای کد تعریفه به تفکیک کالاهای واسطه‌ای، سرمایه‌ای و مصرفی در سال ۱۳۹۰

عنوان	واحد	ارزش کل	کالاهای واسطه‌ای	کالاهای سرمایه‌ای	کالاهای مصرفی
واردات صنعتی	میلیارد دلار	۵۳/۵	۳۷/۵	۱۰/۴	۵/۵
صادرات صنعتی ^۱	میلیارد دلار	۲۹/۳	۲۴/۵	۰/۶۲۲	۴/۲

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس آمار گمرک.

۱. اختلاف این رقم با رقم صادرات صنعتی سال ۱۳۹۰ در صفحات قبلی به نوع ویرایش کد آیسیک و برآورد مستقیم از طریق تبدیل کد HS گمرک به کد ISIC می باشد.

براساس آمار جدول بالا می‌توان دریافت که ترکیب صادرات صنعتی، از جمله چالش‌های اساسی بخش به حساب می‌آید به‌گونه‌ای که بیش از ۸۰ درصد صادرات صنعتی مشتمل بر کالاهای واسطه‌ای و با ارزش افزوده پایین می‌باشد و فقط حدود ۱۴ درصد از ارزش کل صادرات صنعتی کشور به کالاهای مصرفی و با ارزش افزوده بیشتر اختصاص دارد. بنابراین چالش اساسی در صادرات صنعتی کشور، خامفروشی و صادرات کالاهای با فناوری پایین و متوسط می‌باشد که لازمه رفع این معضل، تقویت نقش صنایع با فناوری پیشرفته و افزایش سهم آن در خروجی بخش صنعت است که باید مورد توجه دولت، مدیران، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران بخش تولید کشور قرار گیرد.

۷. ارزیابی عملکرد صنایع نوین یا صنایع دارای فناوری پیشرفته طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۸۰

برحسب طبقه‌بندی آیسیک ویرایش ۱ و ۳، فعالیت‌های صنعتی «تولید دارو» (کد ۲۴۲۳)، «تولید ماشین‌آلات اداری، حسابگر و محاسباتی» (کد ۳۰)، «تولید رادیو و تلویزیون و دستگاه‌ها و وسائل ارتباطی» (کد ۳۲)، «تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و ابزار دقیق اندازه‌گیری و ساعت مچی و انواع ساعت دیگر» (کد ۳۳) و «تولید وسایل نقلیه هوایی و فضایی» (کد ۳۵۳) فعالیت‌های صنعتی با فناوری بالا محسوب می‌شود.

در قانون برنامه چهارم توسعه، افزایش سهم صنایع نوین از ۲ درصد به ۶ درصد هدف‌گذاری شده بود و در قانون برنامه پنجم توسعه هدف کمی برای صنایع نوین دیده نشد و فقط متنوعسازی پایه صادرات صنعتی و افزایش سهم محصولات دارای پردازش بیشتر (صنایع نهایی) در صادرات و افزایش مستمر سهم صنایع مبتنی بر فناوری‌های برتر (صنایع نوین) در ترکیب تولید صنعتی در ذیل ماده (۱۵۰) مطرح شده است.

در جدول ۱۴، کل صادرات غیرنفتی ایران (بدون احتساب میغانات گازی)، صادرات محصولات صنعتی^۱ و صادرات محصولات صنعتی با فناوری بالای کشور و همچنین سهم صادرات صنعتی از کل صادرات کالایی ایران و سهم صادرات محصولات با فناوری بالا از کل صادرات صنعتی ایران طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۷۹ آورده شده است.

۱. در این گزارش، برای ارتباط محصولات که تحت سیستم هماهنگ (HS) طبقه‌بندی می‌گردد با طبقه‌بندی آیسیک که برای طبقه‌بندی فعالیت‌های تولیدی به کار می‌رود، از راهنمای بانک جهانی استفاده شده است.

جدول ۱۴. ارزش کل صادرات غیرنفتی (بدون میغانات گازی)، صادرات صنعتی و صادرات محصولات با فناوری بالا طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲

(میلیون دلار)

سال	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
صادرات غیرنفتی	۳,۷۶۳	۴,۲۲۴	۴,۶۰۸	۵,۹۷۲	۶,۸۴۷	۱۰,۴۷۴	۱۲,۹۹۷	۱۵,۳۱۲	۱۸,۳۳۴	۲۱,۸۹۱	۲۶,۵۵۱	۲۶,۸۱۹	۳۲,۵۶۷	۳۱,۳۳۲
صادرات صنعتی*	۲,۸۴۳/۹	۳,۱۵۴/۵	۳,۳۹۳/۳	۴,۵۲۱/۰	۵,۴۶۹/۵	۷,۸۲۶/۰	۱۱,۸۹۱/۰	۱۵,۲۷۰/۱	۲۱,۰۶۶/۷	۲۸,۴۸۱/۷	۲۸,۲۷۷/۹	۲۵,۲۴۶/۳	۲۵,۲۷۷/۹	۳۵,۲۴۶/۳
صادرات صنعتی با فناوری بالا	۱۷/۷	۲۹/۰	۴۳/۴	۶۱/۴	۸۲/۹	۱۲۰/۱	۱۳۰/۲	۱۲۲/۱	۱۵۱/۵	۱۷۳/۳	۱۷۳/۱	۲۱۷/۴	۲۱۷/۰	۱۸۴/۷
سهم صادرات صنعتی از صادرات غیرنفتی (درصد)	۷۵/۶	۷۴/۷	۷۴/۶	۷۵/۷	۷۴/۷	۷۴/۷	۷۸/۳	۷۷/۷	۸۱/۷	۷۹/۳	۸۴/۲	۷۷/۶	۸۰/۶	۸۰/۶
سهم صادرات صنعتی با فناوری بالا از کل صادرات صنعتی (درصد)	۰/۶۲	۰/۹۲	۱/۲۸	۱/۳۶	۱/۵۲	۱/۵۳	۱/۲۸	۱/۰۳	۰/۹۹	۰/۸۲	۰/۷۶	۰/۷۰	۰/۷۳	۰/۷۳

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس آمار صادرات و واردات گمرک جمهوری اسلامی ایران، طی سال‌های مختلف.

* اختلاف این ارقام با آمار بانک مرکزی در جدول ۱۰ مندرج در بخش تحول در صادرات غیرنفتی و صنعتی، به استفاده از کدهای آیسیک ویرایش ۳ در این قسمت برمی‌گردد. بهنظر می‌رسد در آمار بانک مرکزی از کدهای آیسیک ویرایش ۲ استفاده شد.

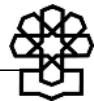
همانگونه که در جدول بالا نشان داده است؛ ارزش کل صادرات صنایع دارای فناوری بالا کشور در سال ۱۳۸۰ حدود ۲۹ میلیون دلار بود که در سال ۱۳۹۲ به حدود ۱۸۵ میلیون دلار رسیده است. در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ همزمان با کاهش ارزش صادرات صنعتی و صادرات گمرکی کشور، ارزش صادرات صنایع دارای فناوری بالا نیز دچار کاهش شد و به ترتیب به رقم ۱۷۷ و ۱۸۵ میلیون دلار رسید که در مقایسه با سال ۱۳۹۰ افت را نشان می‌دهد.

سهم صادرات صنایع دارای فناوری بالا از کل صادرات صنعتی کشور از حدود ۰/۹ درصد در سال ۱۳۸۰ به حدود ۱/۵ درصد در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ افزایش یافت و پس از سپری کردن دوره‌ای کاهشی، به حدود ۰/۷ درصد در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ تنزل پیدا کرد. این در حالی است که طی همین دوره سهم صادرات صنعتی از کل صادرات غیرنفتی کشور در مجموع دارای روند افزایشی بود و از حدود ۷۵ درصد در سال ۱۳۸۰ به حدود ۸۰ درصد در سال ۱۳۹۲ در نوسان بوده است. مهمترین دلیل کاهش سهم صادرات صنایع دارای فناوری بالا از کل صادرات صنعتی کشور طی سال‌های اخیر به رغم افزایش مقادیر مطلق ارزش صادرات صنایع دارای فناوری بالا، فقدان رویکردهای برنامه‌ای و حمایتی حاکمیت در شکل‌گیری این قبیل صنایع و انگیزه کمتر بخش خصوصی به دلیل ریسک بالا می‌تواند در ایجاد این مسئله نقش داشته باشد.

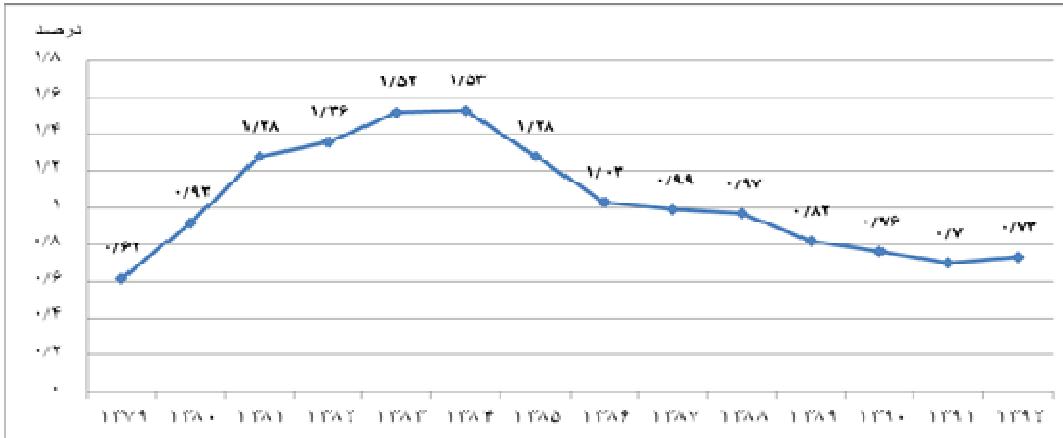
در نمودار ۱۷ سهم صادرات صنایع با فناوری بالا از صادرات صنعتی کشور طی دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ نشان داده شد.

ارزیابی و تحلیل روند سهم صادرات صنایع با فناوری بالا از صادرات صنعتی کشور طی دوره مورد بررسی دلالت بر این دارد که سهم صنایع با فناوری بالا از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ دارای روند افزایشی بوده و از حدود ۰/۹ واحد درصد به ۱/۵ واحد درصد افزایش یافت. لکن از سال ۱۳۸۵ روند نزولی نقش صادرات صنایع با فناوری بالا در صادرات صنعتی کشور شروع شد و با یک روند ملایمی به حدود ۰/۷ واحد درصد در سال ۱۳۹۲ تنزل یافته است.

بنابراین در تحلیل وضعیت صادرات محصولات با فناوری بالا این نکته بسیار حائز اهمیت است که به رغم رشد صادرات صنعتی ایران طی چند سال اخیر؛ لکن صادرات محصولات با فناوری بالا، پا به پای آن نتوانسته رشد کند و به عبارت دیگر از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۲، سهم صادرات محصولات با فناوری بالا از صادرات صنعتی کشور، هرساله به طور متوسط با نرخ ۸/۸ درصد در حال کاهش بوده است.

نمودار ۱۷. سهم صادرات صنایع با فناوری بالا از کل صادرات صنعتی کشور طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۹۲ (درصد)

مأخذ: همان.

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که برخلاف تأکید برنامه پنجم بر رویکرد صنایع مبتنی بر فناوری بالا و افزایش نقش آن در سبد صادراتی کشور، در سه سال اول برنامه پنجم توسعه طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ نه تنها بهبودی در وضعیت نقش این صنایع در خروجی بخش صنعت کشور مشاهده نمی‌شود بلکه سهم صادرات صنایع دارای فناوری بالا از ۰٪ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۰٪ درصد در سال ۱۳۹۲ کاهش پیدا کرد. البته ذکر این نکته لازم است که در سال‌های اخیر بیشترین میزان صادرات محصولات با فناوری بالا در سال ۱۳۹۰ اتفاق افتاد که در این سال، ارزش صادرات این نوع محصولات، حدود ۲۱۷ میلیون دلار بود لکن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب به رقم ۱۷۷ و ۱۸۴ میلیون دلار کاهش یافته است.

فصل سوم – بررسی عملکرد قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش صنعت و وضعیت عملکرد طرح آمايش صنعتی و معدنی (۱۳۹۰-۱۳۸۷)

۱. بررسی عملکرد قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش صنعت

با توجه به اهداف کلی قانون هدفمند کردن یارانه‌ها از جمله توزیع عادلانه حمایت‌های دولت، اصلاح الگوی مصرف و کنترل روند مصرف پیش از اجرای قانون، تخصیص بهینه منابع و امکانات کشور و شکل‌گیری فعالیت‌های اقتصادی براساس مزیت‌های واقعی کشور، اجرای قانون مزبور امری اجتناب‌پذیر بود. مطابق ماده (۸) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، دولت موظف شد سی درصد (۳۰٪) خالص وجوده حاصل از اجرای این قانون را برای پرداخت کمک‌های بلاعوض یا یارانه سود تسهیلات و یا وجوده اداره شده عمدتاً به بخش تولید اختصاص می‌دهد.

مطابق قانون بودجه سال ۱۳۹۲، منابع و مصارف قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به شرح جدول ۱۴ می‌باشد. عملکرد کلی منابع و مصارف قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در سال‌های اخیر حکایت از این دارد که این منابع با افزایش قیمت حامل‌های انرژی، یارانه بودجه دولت، استقراض از بانک مرکزی و فشار بر منابع مالی شرکت‌های تأمین‌کننده انرژی فراهم شده است و در بعد مصارف اندکی از آن صرف بخش تولید و کمک اجتماعی شده و بخش عمدۀ آن به‌طور مساوی بین خانوارهای کشور تقسیم شده است. در نتیجه سازمان هدفمندی یارانه‌ها تا پایان سال ۱۳۹۲، ۵۷ هزار میلیارد به بانک مرکزی، بیش از ۹۶ هزار میلیارد ریال به خزانه و... بدھکار شده است. این شیوه پرداخت یارانه که منابع حاصل از هدفمندی بهصورت نقدی بین خانوارها توزیع شده است موجب رشد مصارف فوری خانوارها شده است در حالی که می‌توانست برای تحرک بخش تولید و سرمایه‌گذاری مورد استفاده قرار گیرد.^۱

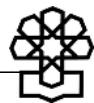
جدول ۱۵. منابع و مصارف سازمان هدفمندی یارانه‌ها مطابق قانون بودجه سال ۱۳۹۲

(میلیارد ریال)

ردیف	منابع قانون هدفمندی	مبلغ
۱	اصلاح قیمت‌های ماده (۱) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	۳۸۸,۰۰۰
۲	یارانه‌های نان، برق و سایر کالاهای خدمات مندرج در قانون بودجه	۱۱۲,۰۰۰
جمع منابع		
۱	بند «الف» ماده (۷) (پرداخت نقدی)	۴۱۰,۰۰۰
۲	بند «ب» ماده (۷) (نظام جامع تأمین اجتماعی)	
۳	مواد (۶) و (۸) (حمایت از تولید)	۲۰,۰۰۰
۴	بند «ب» ماده (۳۴) قانون برنامه پنجساله پنجم (سلامت)	۵۰,۰۰۰
۵	ماده (۱۱) (جبران بخشی از هزینه‌های دولت)	۲۰,۰۰۰
جمع مصارف		
مأخذ: قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور.		

همانگونه که در جدول ۱۵ نشان داده می‌شود در سال ۱۳۹۲ از محل اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها، هیچ پرداختی به بخش تولید در راستای ماده (۸) این قانون صورت نگرفته است و در مجموع سال‌های اجرای این قانون، کل مبلغ اختصاص یافته به بخش‌های مختلف تولید، ۲۳۲۱۴ میلیارد ریال بود که فقط در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ پرداخت شد. در سال ۱۳۹۰ برای کمک به تولید ۱۷۵۷۰ میلیارد ریال اختصاص یافت که براساس گزارش ستاد تحول وزارت صنعت، معدن و تجارت این منابع عمدتاً در بخش صنعت و معدن در قالب خط اعتباری هزینه انرژی معادل ۱۰۰۰۰ میلیارد ریال و در قالب کمک غیرمستقیم نفت‌گاز معادل ۶۴۰۰ میلیارد ریال صرف شده است.

۱. معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور.

در سال ۱۳۹۱ نیز از مجموع ۵۶۴۴ میلیارد ریال، حدود ۲۶۰ میلیارد ریال در قالب یارانه سود کارمزد تسهیلات به واحدهای تولیدی بخش صنعت پرداخت شده است. بنابراین با اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، میزان حمایت مالی از بخش صنعت و معدن در راستای ماده (۸) این قانون طی دوره ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۲ سرجمع حدود ۱۷۸۴۰ میلیارد ریال برآورد می‌شود و در سال ۱۳۹۲ به رغم تأکید قانون بودجه سال ۱۳۹۲ در بخش حمایت از تولید، هیچگونه منابعی به بخش صنعت و معدن اختصاص پیدا نکرده است.

جدول ۱۶. عملکرد ماده (۸) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش صنعت و معدن تا پایان سال ۱۳۹۲ (میلیارد ریال)

عنوان	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	جمع
کمک به تولید (ماده ۸)	۰	۱۷,۵۷۰	۵,۶۴۴	۰	۲۳,۲۱۴
کمک زیان شرکت‌های دولتی		۳۴	۳۴		۳۴
تنخواه خرید گندم			۳,۵۰۰		۳,۵۰۰
تنظیم بازار			۵۰۰		۵۰۰
به شرکت آبفا بابت بهینه‌سازی			۱,۳۵۰		۱,۳۵۰
سود کارمزد تسهیلات			۲۶۰		۲۶۰

ماآخذ: محاسبات تحقیق براساس آمار عملکرد سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها طی سال‌های مختلف و گزارش ستاد تحول وزارت صنعت، معدن و تجارت.

۲. بررسی وضعیت عملکرد طرح آمایش صنعتی و معدنی (۱۳۹۰ - ۱۳۸۷)

در راستای اجرای ماده (۲۱) قانون برنامه چهارم توسعه، طرح آمایش صنعتی و معدنی در سال ۱۳۸۷ برپایه آمایش سرزمینی و با اتكا به مزیت‌های نسبی، طبیعی و منطقه‌ای با فراهم‌سازی حمایت‌ها، بسترها و زیرساخت‌های توسعه‌ای تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در دستور کار وزارت صنایع و معادن قرار گرفت و از این طرح به عنوان «برنامه گئشی»^۱ و برنامه اجرایی «سند راهبرد توسعه صنعتی (افق ۱۳۸۵ - ۱۴۰۴)» نامبرده می‌شد.

از اهداف بارز این طرح میان مدت سه‌ساله، کاهش فاصله سرانه سرمایه‌گذاری بین استان‌های بیشتر و کمتر برخوردار صنعتی به منظور حرکت به سمت توازن منطقه‌ای و بهره‌گیری بهینه از صنایع موجود است. جهت‌گیری‌های عمدۀ طرح در سه بخش توجه به مزیت‌های نسبی و خاص در مناطق مختلف کشور، تکمیل زنجیره‌های تولید و تولید متوازن قابل تقسیم‌بندی است.

- بخش‌های مختلف طرح آمایش صنعتی و معدنی

● بخش طرح‌های جدید

بخش «طرح‌های جدید» شامل دو نوع طرح می‌شود: طرح‌های ایجادی و توسعه‌ای. طرح‌های ایجادی به طرح‌هایی اطلاق می‌شود که در ابتدا فاقد هرگونه پیشینه بوده و اجرای آن منتج به تولید کالای جدیدی خواهد شد.

طرح‌های توسعه‌ای به طرح‌هایی اطلاق می‌شود که دارای پیشینه فعالیت اقتصادی و تولیدی بوده و اجرای آنها منتج به افزایش کمی یا کیفی تولید خواهد شد.

طرح‌های این بخش توسط ستاد راهبردی، جمع‌آوری و با توجه به آمادگی‌های اقلیمی، استراتژیک، سیاسی و... در استان‌های مختلف کشور توزیع شده‌اند.

● بخش طرح‌های نیمه‌تمام

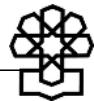
طرح‌های نیمه‌تمام به طرح‌هایی اطلاق می‌شود که بخش‌هایی از مراحل اجرایی آنها انجام پذیرفته و بنا به دلایلی که از جمله مهمترین آنها عدم تأمین مالی و ناتوانی فنی و اجرایی متقاضی است، طبق برنامه زمانبندی به مرحله بهره‌برداری نرسیده و تکمیل و بهره‌برداری از آنها نیاز به احراز توجیه‌پذیری طرح و تأمین مالی خواهد داشت.

هدف از ایجاد این بخش، تأمین سرمایه مورد نیاز جهت تکمیل و بهره‌برداری از طرح‌های نیمه‌تمام می‌باشد. برای تأمین اهداف فرآیند طرح در قالب طرح آمایش صنعت و معدن، تسهیلات زیر در نظر گرفته شده است:

- بهره‌مندی از تسهیلات ریالی و ارزی بانک‌های عامل براساس تفاهمنامه بین وزارت صنایع و معادن و بانک‌های یاد شده،
- کمک‌های مشاوره‌ای.

● بخش بازسازی و نوسازی

این بخش طرح‌هایی را دربرمی‌گیرد که دارای سابقه فعالیت بوده و به دلایل گوناگونی از جمله عدم برخورداری از دانش فنی روز، قدمت ماشین‌آلات و مستهلک بودن آنها، به بازسازی و نوسازی نیاز دارند. در این طرح‌ها قرار نیست کارخانه جدیدی تولید شود یا ظرفیت کمی تولید محصول کارخانه تغییری کند، بلکه هدف اصلی بهره‌گیری از فناوری روز و بالا بردن بهره‌وری تولید است. طرح‌های این بخش شامل حال آن دسته از واحدهای تولیدی می‌شود که تولید دارند، اما به دلایلی مانند قدمت، دارای بهره‌وری مناسب نیستند.

● بخش سرمایه در گرددش

منظور از وام «سرمایه در گرددش» تأمین دارایی‌های جاری مورد نیاز مقاضی جهت بهره‌برداری مطلوب از واحد صنعتی فعال از طریق تأمین مالی کوتاه‌مدت، متناسب با یک دوره تولید است.

- رده‌بندی استان‌های کشور از نظر توسعه‌یافته‌ی صنعتی و معدنی

رده‌بندی استان‌های کشور با بهره‌گیری از مدل برنامه‌ریزی چندمنظوره به روش وزن‌دهی ساده که اطلاعات آن از مرکز آمار ایران، دفتر آمار و فرآوری داده‌های وزارت صنایع و معادن، سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران و براساس سرمایه‌گذاری و اشتغال طرح‌های صنعتی و معدنی با پیشرفت فیزیکی بالای ۶۰ درصد و مساحت زمین‌های اختصاص‌یافته برای سرمایه‌گذاری صنعتی و در نهایت ارزش افزوده بخش صنعت و معدن و برپایه جمعیت هریک از استان‌ها مورد محاسبه و پردازش قرار گرفته و رتبه هر استان از نظر رده توسعه‌یافته‌ی صنعتی سرانه تعیین شد.

جدول ۱۷. رتبه‌بندی استان‌های کشور در طرح آمايش صنعت و معدن (۱۳۸۷ - ۱۳۹۰)

رتبه	استان	رده
۱	یزد	استان‌های توسعه‌یافته صنعتی (۱)
۲	سمنان	
۳	قزوین	
۴	مرکزی	
۵	بوشهر	
۶	اصفهان	
۷	زنجان	
۸	خوزستان	
۹	کرمان	
۱۰	قم	
۱۱	تهران	
۱۲	آذربایجان شرقی	استان‌های کمتر توسعه‌یافته صنعتی (۲)
۱۳	خراسان شمالی	
۱۴	گیلان	
۱۵	هرمزگان	
۱۶	خراسان رضوی	
۱۷	چهارمحال و بختیاری	
۱۸	مازندران	
۱۹	ایلام	استان‌های توسعه‌نیافته صنعتی (۳)
۲۰	فارس	
۲۱	اردبیل	
۲۲	لرستان	
۲۳	خراسان جنوبی	
۲۴	همدان	

ردیف	استان	رتبه
۲۵	کرمانشاه	
۲۶	آذربایجان غربی	
۲۷	کردستان	
۲۸	گلستان	
۲۹	کهگیلویه و بویراحمد	
۳۰	سیستان و بلوچستان	

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گزارش بررسی عملکرد طرح آمایش صنعتی و معدنی (۱۳۹۰-۱۳۸۷)، شماره ۱۰۵۸۹ دی ماه ۱۳۸۹.

- نحوه توزیع تسهیلات استانی طرح

سهم تسهیلات استانی به تفکیک توسعه‌یافته‌گی استان‌ها برای طرح‌های جدید، بازسازی و نوسازی، تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام و سرمایه در گردش به شرح جدول زیر است.

جدول ۱۸. سهم تسهیلات استانی به تفکیک طرح‌های مختلف

(درصد)

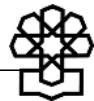
استان‌ها به تفکیک توسعه‌یافته صنعتی	سهم طرح‌های ایجادی	سهم تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام	سهم بازسازی و نوسازی	سهم سرمایه در گردش
استان‌های توسعه‌یافته صنعتی	۴۵	۲۵	۱۰	۲۰
استان‌های کمتر توسعه‌یافته صنعتی	۳۵	۳۰	۱۰	۲۵
استان‌های توسعه‌یافته صنعتی	۲۰	۴۰	۱۵	۲۵

مأخذ: همان.

در جدول ۱۸ آخرین وضعیت عملکردی طرح آمایش صنعتی و معدنی به تفکیک طرح‌های ایجادی، سرمایه در گردش و تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام ارائه شده است.

همانگونه که در جدول ذیل آمده است؛ تعداد کل طرح‌های آمایش معرفی شده از مجموع طرح‌های استانی، ۹۵۱۷ طرح می‌باشد که ارزش سرمایه‌گذاری آن حدود ۱۹۰۰۷۸/۵ میلیارد ریال است. بنابراین بار مالی طرح‌های آمایش صنعتی و معدنی حدود ۱۹ هزار میلیارد تومان بوده که مشتمل بر ۹۵۱۷ طرح در قالب طرح‌های ایجادی، سرمایه در گردش و تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام می‌باشد.

از مجموع ۹۵۱۷ طرح آمایش، تعداد ۷۵۰۶ طرح به تصویب رسید که ارزش کل طرح‌های مصوب آمایش به مبلغ ۱۷۳۹۸۹/۴ میلیارد ریال می‌باشد که ۶۲ درصد به طرح‌های ایجادی، ۲۵ درصد به طرح‌های سرمایه در گردش و ۱۳ درصد نیز به تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام اختصاص یافته است. بنابراین رویکرد اصلی طرح آمایش صنعتی و معدنی بر روی طرح‌های ایجادی تمرکز پیدا کرده است.

از مجموع ارزش طرح‌های مصوب آمایش، حدود ۸۱۱۶۵/۵ میلیارد ریال معادل ۴۷ درصد به مرحله عقد قرارداد رسیده است.

بنابراین عملکرد نهایی طرح آمایش صنعتی و معدنی تا پایان خردادماه ۱۳۹۲ بدین صورت است که از مجموع ۷۵۰۶ طرح مصوب، به ارزش ۱۷۳۹۸۹/۴ میلیارد ریال، ۶۰۲۰ طرح به ارزش ۴۶۹۰۸/۲ میلیارد ریال معادل ۲۷ درصد، موفق به دریافت تسهیلات شدند که سهم طرح‌های ایجادی، ۲۸ درصد، سهم طرح‌های در گردش ۵۵ درصد و سهم طرح‌های نیمه‌تمام نیز حدود ۱۷ درصد بوده است.

جدول ۱۹. آخرین وضعیت طرح آمایش صنعتی و معدنی به تفکیک طرح‌های ایجادی، سرمایه در گردش و تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام تا پایان ۱۳۹۲/۳/۳۱

(میلیون ریال)

عنوان	تعداد معرفی	تعداد مصوب	مبلغ مصوب	تعداد قرارداد	مبلغ قرارداد	تعداد پرداخت	مبلغ پرداخت	سهم از کل (درصد)
ایجادی	۱,۶۷۴	۹۶,۹۷۸,۹۱۶	۱۰۸,۶۸۰,۸۰۶	۵۵۳	۳۷,۴۵۸,۹۱۷	۴۸۹	۱۳,۲۴۱,۲۷۰	۲۸
سرمایه در گردش	۶,۵۴۸	۶۹,۲۹۱,۱۴۹	۴۳,۸۴۱,۳۵۶	۴,۹۴۸	۳۳,۰۱۱,۴۵۵	۴,۷۶۴	۲۵,۶۰۲,۸۶۰	۵۵
نیمه‌تمام - تکمیل	۱,۲۹۵	۲۳,۸۰۸,۴۱۹	۲۱,۴۶۷,۱۹۷	۹۴۷	۱۰,۶۹۵,۱۲۵	۷۶۷	۸,۰۶۴,۰۴۳	۱۷
جمع کل	*۹,۵۱۷	*۱۹۰,۰۷۸,۴۸۴	*۱۷۳,۹۸۹,۳۵۹	۷,۵۰۶	۸۱,۱۶۵,۴۹۷	۶,۳۱۱	۴۶,۹۰۸,۱۷۶	۱۰۰

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس آمار وزارت صنعت، معدن و تجارت.

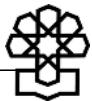
* لازم به ذکر است که علاوه بر این ارقام، تعداد ۵۶ طرح به ارزش ۳۳۵۱۴۹۲ میلیون ریال معرفی شده که خارج از طبقه‌بندی طرح‌های استانی گنجانده شده است که در صورت احتساب این ارقام تعداد طرح‌های معرفی شده به ۹۵۷۳ و ارزش طرح‌های معرفی شده نیز به ۱۹۳۴۲۹۹۷۶ میلیون ریال افزایش پیدا می‌کند.

در جدول ۱۹ آمار عملکرد طرح آمایشی صنعتی و معدنی به تفکیک استان‌های مختلف کشور نشان داده می‌شود. همانگونه که در جدول ذیل مشاهده می‌شود بیشترین تعداد طرح‌های مصوب آمایش به ترتیب به استان تهران (۸۰۰ طرح)، استان گیلان (۵۶۰ طرح)، استان اصفهان (۵۴۰ طرح)، استان مازندران (۴۵۴ طرح)، استان فارس (۴۲۶ طرح) و استان مرکزی (۳۴۴ طرح) اختصاص یافته است. از مجموع ارزش تسهیلات مصوب آمایش نیز بیشترین مبلغ تسهیلات مصوب به ترتیب به استان‌های تهران (۱۴۲۲۲ میلیارد ریال)، استان خوزستان (۱۳۲۷۳ میلیارد ریال)، استان هرمزگان (۱۰۷۵۴ میلیارد ریال)، استان خراسان رضوی (۹۶۳۱ میلیارد ریال)، استان مرکزی (۹۵۲۸ میلیارد ریال)، استان فارس (۹۳۷۸ میلیارد ریال) و استان اصفهان (۹۲۰۹ میلیارد ریال) تعلق داشته است. در بخش طرح‌های وارد عقد قرارداد شده آمایش، بیشترین عملکرد به ترتیب به استان‌های تهران (۹۷۶۲ میلیارد ریال)، استان مازندران (۶۱۷۲ میلیارد ریال) و استان اصفهان (۵۱۱۷ میلیارد ریال) اختصاص دارد.

بنابراین عملکرد نهایی طرح آمایش صنعتی و معدنی در استان‌های مختلف در قالب تسهیلات پرداخت شده تا پایان خردادماه ۱۳۹۲ بدین گونه است که استان‌های مازندران و تهران به ترتیب با مبلغ ۵۲۸۴ و ۴۱۳۳ میلیارد ریال در میزان تسهیلات پرداخت شده از محل آمایش صنعتی و معدنی، پیشتاز بوده‌اند.

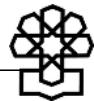
جدول ۲۰. عملکرد طرح آمایش صنعتی و معدنی به تفکیک استان‌های مختلف کشور
تا تاریخ ۱۳۹۲/۳/۳۱ (میلیون ریال)

استان	تعداد معنی	مبلغ معنی	تعداد مصوب	مبلغ مصوب	تعداد قرارداد	مبلغ قرارداد	تعداد پرداخت	مبلغ پرداخت
استان آذربایجان شرقی	۴۸۵	۹,۸۵۰,۰۰۹۵	۳۸۹	۷,۰۲۹,۵۵۹	۳۳۸	۱,۹۱۷,۵۱۷	۳۲۳	۱,۴۷۰,۳۸۹
ایجادی	۴۹	۵,۳۳۲,۷۸۹	۲۴	۵,۳۳۰,۹۷۱	۹	۳۸۵,۱۶۷	۷	۱۶۰,۸۸۰
سرمایه در گردش	۳۶۳	۴,۱۷۵,۳۱۰	۳۰۰	۱,۴۶۸,۷۰۱	۲۷۰	۱,۳۱۴,۷۶۳	۲۵۹	۱,۱۰۳,۴۲۵
نیمه‌تمام- تکمیل	۷۳	۳۴۱,۹۹۶	۶۵	۲۲۹,۸۸۷	۵۹	۲۱۷,۵۸۷	۵۷	۲۰۶,۰۸۴
استان آذربایجان غربی	۳۶۴	۲,۵۹۳,۷۷۲	۲۲۲	۱,۸۳۸,۳۲۸	۲۹۲	۱,۴۳۴,۶۴۹	۲۸۲	۱,۳۱۹,۶۷۰
ایجادی	۳۱	۳۷۵,۷۳۱	۱۳	۴۲۱,۵۴۰	۱۰	۱۷۱,۰۶۲	۹	۱۶۴,۴۱۴
سرمایه در گردش	۲۲۸	۱,۱۱۵,۵۱۵	۲۱۲	۸۳۴,۱۵۸	۱۹۲	۷۴۷,۱۰۸	۱۸۷	۶۹۱,۰۹۰
نیمه‌تمام- تکمیل	۱۰۵	۱,۱۰۲,۵۲۶	۹۷	۵۸۲,۶۳۰	۹۰	۵۱۶,۴۸۰	۸۶	۴۶۴,۱۶۶
استان اردبیل	۲۱۳	۲,۲۷۲,۴۶۰	۱۷۰	۱,۹۴۴,۶۹۱	۱۴۰	۱,۰۸۴,۹۵۹	۱۳۹	۷۵۳,۰۲۲
ایجادی	۴۰	۱,۵۶۱,۸۵۸	۲۰	۱,۱۸۵,۸۶۵	۱۱	۷۱۹,۰۱۴	۱۱	۳۹۵,۱۲۷
سرمایه در گردش	۱۴۲	۵۲۸,۹۳۰	۱۲۴	۳۵۲,۸۲۰	۱۱۰	۳۲۴,۱۳۰	۱۰۹	۳۱۶,۰۸۰
نیمه‌تمام- تکمیل	۳۱	۱۸۱,۶۷۲	۲۶	۴۰۶,۰۰۷	۱۹	۴۱,۸۱۵	۱۹	۴۱,۸۱۵
استان اصفهان	۶۳۶	۸,۸۷۳,۵۵۲	۵۴۰	۹,۲۰۸,۸۰۸	۴۶۰	۵,۱۱۷,۲۴۵	۴۴۵	۲,۸۰۶,۵۲۴
ایجادی	۵۶	۲,۴۸۳,۳۲۷	۲۹	۴,۰۶۵,۳۵۲	۱۷	۱,۹۲۶,۵۵۳	۹	۳۲۴,۱۰۹
سرمایه در گردش	۵۴۶	۵,۹۴۴,۹۲۸	۴۹۱	۳,۹۹۵,۲۲۰	۴۲۹	۲,۸۸۴,۹۹۵	۴۲۳	۲,۳۱۷,۹۸۸
نیمه‌تمام- تکمیل	۳۴	۴۴۵,۲۹۷	۲۰	۱,۱۴۸,۲۳۷	۱۴	۳۰۵,۶۹۸	۱۳	۱۶۴,۴۲۷
استان البرز	۳۰۱	۴,۷۸۶,۷۹۶	۲۲۴	۳,۶۷۳,۷۱۲	۱۸۸	۲,۴۴۳,۶۳۱	۱۶۹	۱,۵۵۸,۲۶۹
ایجادی	۵۰	۱,۰۵۹,۸۱۷	۲۰	۸۵۷,۳۹۵	۱۴	۶۳۳,۶۲۴	۱۲	۱۶۹,۴۱۴
سرمایه در گردش	۲۰۸	۳,۰۸۸,۲۳۸	۱۹۲	۲,۴۰۸,۱۰۴	۱۵۹	۱,۶۰۷,۳۲۲	۱۴۵	۱,۲۵۶,۱۴۷
نیمه‌تمام- تکمیل	۴۳	۶۳۸,۷۴۰	۲۲	۴۰۸,۲۱۳	۱۵	۲۰۲,۶۸۶	۱۲	۱۳۲,۷۰۸
استان ایلام	۱۶۵	۶,۴۰۹,۹۱۶	۱۴۲	۵,۳۱۰,۱۰۱	۱۲۱	۱,۸۴۸,۹۱۵	۱۱۹	۳۴۱,۸۱۱
ایجادی	۴۳	۳,۰۶۳,۲۸۳	۲۱	۲,۲۲۶,۰۱۶	۱۵	۱,۶۰۰,۴۴۵	۱۴	۹۳,۶۴۱
سرمایه در گردش	۱۱۹	۳۶۱,۴۸۰	۱۱۸	۲۵۸,۷۲۰	۱۰۵	۲۴۵,۰۷۰	۱۰۴	۲۴۴,۷۷۰
نیمه‌تمام- تکمیل	۳	۲,۹۸۵,۱۵۳	۳	۲,۸۲۵,۳۶۵	۱	۳,۴۰۰	۱	۳,۴۰۰
استان بوشهر	۱۳۷	۴,۱۶۸,۷۳۰	۸۶	۴,۹۰۵,۲۹۷	۶۸	۳,۴۲۴,۰۰۵	۶۶	۷۵۸,۹۷۱
ایجادی	۲۱	۲,۸۷۴,۹۸۷	۱۱	۳,۷۵۷,۵۵۳	۶	۲,۸۷۷,۳۹۶	۵	۲۸۶,۶۵۰
سرمایه در گردش	۱۰۵	۱,۰۹۲,۵۰۴	۷۱	۹۵۶,۳۵۴	۵۹	۳۷۲,۵۶۴	۵۸	۳۷۱,۷۸۰
نیمه‌تمام- تکمیل	۱۱	۲۰۱,۲۳۸	۴	۱۹۱,۳۹۰	۳	۱۷۴,۰۴۵	۳	۱۰۰,۵۴۱
استان تهران	۹۴۶	۲۱,۲۱۶,۲۰۵	۸۰۰	۱۴,۲۳۱,۷۰۵	۶۲۷	۹,۷۶۲,۳۲۰	۵۲۸	۴,۱۳۳,۲۴۶
ایجادی	۱۱۳	۲,۸۸۰,۰۶۱	۶۵	۴,۰۳۰,۳۰۹	۳۵	۱,۷۱۲,۷۴۱	۲۹	۵۱۶,۴۴۵

استان	تعداد معرفی	مبلغ معرفی	تعداد مصوب	مبلغ مصوب	تعداد قرارداد	مبلغ قرارداد	تعداد پرداخت	مبلغ پرداخت
سرمایه در گردش	۷۴۹	۱۷,۱۳۴,۹۴۲	۶۸۰	۸,۹۸۹,۴۱۰	۵۵۳	۷,۲۵۰,۴۰۲	۴۷۱	۳,۲۴۶,۵۱۰
نیمه تمام - تکمیل	۸۴	۱,۲۰۱,۲۰۳	۵۵	۱,۲۱۱,۹۸۶	۳۹	۷۹۹,۱۷۷	۲۸	۳۷۰,۲۹۱
استان چهارمحال و بختیاری	۷۶	۳,۵۹۸,۲۸۴	۶۴	۳,۵۶۵,۲۰۴	۵۳	۲,۱۳۸,۹۸۴	۵۲	۷۸۲,۵۴۳
ایجادی	۲۳	۳,۱۴۳,۶۶۶	۱۷	۳,۳۱۴,۹۵۴	۱۰	۱,۹۰۴,۹۱۴	۹	۵۶۲,۹۹۵
سرمایه در گردش	۳۹	۳۵۹,۲۶۶	۳۷	۲۱۱,۸۰۰	۳۴	۲۰۰,۶۲۰	۳۴	۱۸۷,۰۶۷
نیمه تمام - تکمیل	۱۴	۹۵,۳۵۲	۱۰	۳۸,۴۵۰	۹	۳۲,۴۵۰	۹	۲۲۲,۴۸۱
استان خراسان جنوبی	۷۷	۱,۳۵۹,۴۳۰	۵۴	۸۷۷,۶۵۶	۴۱	۵۳۱,۴۲۴	۴۰	۴۲۳,۱۹۱
ایجادی	۱۷	۱,۱۶۲,۹۱۰	۹	۷۲۰,۹۳۳	۴	۳۸۵,۳۳۹	۳	۲۸۱,۲۷۱
سرمایه در گردش	۵۵	۱۶۹,۷۰۰	۴۰	۱۲۹,۱۴۳	۳۲	۱۱۸,۵۰۵	۳۲	۱۱۷,۳۵۷
نیمه تمام - تکمیل	۵	۲۶,۸۲۰	۵	۲۷,۵۸۰	۵	۲۷,۵۸۰	۵	۲۴,۵۶۳
استان خراسان رضوی	۴۰۹	۱۱,۰۵۶,۰۳۹۹	۳۴۶	۹,۶۳۱,۰۸۱	۲۸۱	۴,۶۱۵,۸۱۸	۲۶۳	۲,۴۹۱,۹۴۰
ایجادی	۹۱	۶,۴۴۳,۶۲۱	۶۶	۶,۰۵۶,۶۷۴	۴۷	۲,۶۸۵,۶۸۹	۳۹	۷۵۵,۹۶۹
سرمایه در گردش	۲۷۵	۴,۳۰۸,۶۲۹	۲۵۴	۲,۹۵۹,۸۵۲	۲۱۲	۱,۰۹۸,۱۰۴	۲۰۴	۱,۳۹۹,۹۶۹
نیمه تمام - تکمیل	۴۳	۸۰۸,۱۴۹	۲۶	۶۱۴,۵۵۵	۲۲	۳۲۲,۰۲۵	۲۰	۳۳۶,۰۰۲
استان خراسان شمالی	۱۶۷	۱,۶۵۴,۳۹۰	۱۰۴	۱,۹۱۸,۶۲۳	۸۷	۷۳۴,۵۱۹	۸۴	۴۰۶,۵۱۸
ایجادی	۷۱	۱,۱۲۳,۳۹۲	۲۱	۱,۴۴۵,۳۹۶	۱۲	۴۰۳,۶۶۹	۱۰	۱۲۲,۴۰۵
سرمایه در گردش	۷۷	۳۵۹,۸۷۸	۶۷	۳۰۲,۳۹۷	۵۹	۱۶۸,۵۲۰	۵۸	۱۴۹,۶۳۰
نیمه تمام - تکمیل	۱۹	۱۷۱,۱۲۰	۱۶	۱۶۹,۸۳۰	۱۶	۱۶۲,۳۳۰	۱۶	۱۳۴,۴۸۳
استان خوزستان	۲۸۷	۱۳,۰۱۵,۶۵۷	۲۵۶	۱۳,۲۷۲,۹۰۱	۲۱۲	۲,۹۶۶,۳۳۱	۲۰۲	۱,۳۳۹,۲۵۳
ایجادی	۴۵	۹,۵۳۵,۶۳۴	۲۵	۱۰,۳۷۳,۳۵۶	۸	۱,۱۷۸,۲۸۸	۷	۱۲۲,۱۶۴
سرمایه در گردش	۲۰۷	۲,۳۷۸,۰۲۲	۲۰۲	۱,۸۷۰,۴۲۵	۱۸۱	۱,۰۵۰,۰۲۰	۱۷۲	۱,۰۸۲,۷۳۷
نیمه تمام - تکمیل	۳۵	۱,۱۰۲,۰۰۱	۲۹	۱,۰۲۹,۱۲۱	۲۳	۱۹۹,۷۹۴	۲۳	۱۵۴,۳۵۲
استان زنجان	۲۲۰	۴,۷۷۰,۶۴۶	۱۷۸	۳,۸۱۵,۱۲۷	۱۵۳	۲,۱۱۴,۶۳۴	۱۴۷	۱,۳۱۸,۰۲۲
ایجادی	۳۹	۱,۹۵۳,۹۱۵	۱۹	۱,۶۷۶,۳۲۸	۸	۶۲۸,۳۲۴	۵	۱۵۱,۹۵۲
سرمایه در گردش	۱۱۹	۱,۵۴۰,۱۰۴	۹۳	۱,۰۰۶,۴۸۲	۸۱	۸۳۸,۲۱۱	۷۹	۵۴۲,۰۶۷
نیمه تمام - تکمیل	۷۲	۱,۲۷۶,۶۲۷	۶۶	۱,۱۳۲,۳۱۷	۶۴	۶۴۸,۰۹۹	۶۳	۶۲۴,۵۰۲
استان سمنان	۲۵۷	۵,۱۷۳,۴۵۶	۱۸۸	۴,۸۳۲,۸۳۵	۱۶۳	۲,۴۲۷,۲۲۹	۱۵۷	۱,۷۶۵,۵۷۳
ایجادی	۴۴	۱,۴۹۳,۶۶۰	۲۲	۱,۴۱۸,۰۲۴	۱۳	۸۶۵,۸۱۵	۱۲	۶۳۴,۰۸۰
سرمایه در گردش	۱۶۹	۹۸۹,۷۱۰	۱۳۷	۷۹۶,۴۷۴	۱۲۷	۶۲۲,۸۰۴	۱۲۴	۵۴۶,۴۳۱
نیمه تمام - تکمیل	۴۴	۲,۶۹۰,۰۸۶	۲۹	۲,۶۱۸,۳۳۷	۲۳	۹۳۸,۶۰۹	۲۱	۵۸۵,۰۶۳
استان سیستان و بلوچستان	۸۸	۱,۵۹۳,۲۰۸	۶۸	۱,۱۶۱,۳۹۴	۵۶	۲۷۸,۵۱۳	۵۵	۲۶۹,۱۹۱
ایجادی	۲۹	۵۶۷,۷۱۵	۱۶	۸۲۳,۹۷۳	۹	۴۴,۰۶۳	۹	۳۹,۹۹۱
سرمایه در گردش	۴۸	۷۷۱,۵۸۸	۴۳	۲۷۳,۰۲۲	۳۸	۱۷۰,۰۵۰	۳۷	۱۶۴,۸۰۰
نیمه تمام - تکمیل	۱۱	۳۰۳,۹۰۵	۹	۶۴,۳۹۹	۹	۶۴,۳۹۹	۹	۶۴,۳۹۹
استان فارس	۵۶۴	۹,۸۴۳,۰۷۵	۴۳۶	۹,۳۷۷,۸۲۰	۳۶۵	۴,۱۱۱,۴۶۷	۳۴۶	۲,۵۰۴,۳۳۶
ایجادی	۱۱۷	۵,۳۵۱,۴۲۷	۵۳	۵,۹۲۱,۴۲۱	۳۵	۱,۶۲۳,۶۴۹	۲۸	۴۳۲,۶۵۳
سرمایه در گردش	۳۷۳	۳,۲۱۷,۵۲۷	۲۴۰	۲,۴۳۷,۱۷۸	۲۹۲	۱,۸۳۲,۰۴۶	۲۸۶	۱,۷۵۷,۹۷۴
نیمه تمام - تکمیل	۷۴	۱,۲۷۴,۱۲۱	۴۳	۱,۰۱۹,۲۲۱	۳۸	۶۵۵,۷۷۲	۳۲	۳۱۳,۷۰۹
استان قزوین	۴۸۲	۸,۱۵۲,۴۰۵	۳۵۹	۶,۵۶۴,۸۲۹	۲۹۵	۴,۵۳۹,۶۶۷	۲۹۱	۳,۲۳۳,۱۲۲

استان	تعداد معرفی	مبلغ معرفی	تعداد مصوب	مبلغ مصوب	تعداد قرارداد	مبلغ قرارداد	تعداد پرداخت	مبلغ پرداخت
ایجادی	۱۳۱	۲,۸۶۲,۳۸۷	۸۲	۳,۲۲۲,۴۴۴	۶۸	۱,۹۷۷,۲۰۹	۶۵	۱,۰۴۸,۶۳۶
سرمایه در گردش	۲۲۷	۳,۸۳۸,۴۹۷	۱۹۲	۲,۰۰۸,۶۰۷	۱۵۹	۱,۵۴۰,۵۵۵	۱۵۹	۱,۳۳۵,۸۵۱
نیمه تمام - تکمیل	۱۲۴	۱,۴۵۱,۵۲۱	۸۵	۱,۳۳۳,۷۷۸	۶۸	۱,۰۲۱,۹۰۳	۶۷	۸۴۸,۶۳۵
استان قم	۲۰۲	۳,۰۸۶,۱۹۲	۱۵۰	۴,۵۰۶,۷۹۸	۱۲۶	۱,۸۱۷,۹۵۴	۱۲۵	۱,۳۵۶,۷۶۲
ایجادی	۶۵	۱,۴۰۵,۶۷۸	۳۳	۳,۲۹۲,۱۲۸	۲۳	۸۷۶,۱۵۴	۲۲	۴۳۴,۳۹۴
سرمایه در گردش	۱۰۳	۱,۱۴۶,۵۵۸	۹۰	۷۰۶,۲۸۸	۸۱	۶۱۱,۴۵۶	۸۱	۶۱۱,۴۵۶
نیمه تمام - تکمیل	۳۴	۵۳۲,۹۵۶	۲۷	۵۰۸,۳۸۲	۲۲	۳۲۹,۷۵۵	۲۲	۳۱۰,۹۱۲
استان کردستان	۱۳۶	۶,۸۳۱,۴۰۳	۷۸	۸,۲۷۳,۴۸۵	۶۴	۲۲۸,۲۰۴	۶۴	۲۲۰,۸۳۹
ایجادی	۳۵	۶,۳۲۰,۶۵۲	۱۷	۸,۰۴۹,۵۹۹	۹	۴۶,۷۸۵	۹	۳۹,۴۲۰
سرمایه در گردش	۹۵	۴۹۲,۷۴۱	۵۸	۲۲۲,۸۷۸	۵۲	۱۸۰,۴۱۰	۵۲	۱۸۰,۴۱۰
نیمه تمام - تکمیل	۶	۱۸,۰۱۰	۳	۱,۰۰۹	۳	۱,۰۰۹	۳	۱,۰۰۹
استان کرمان	۱۹۸	۵,۷۳۶,۷۲۲	۱۲۵	۵,۷۳۵,۹۶۵	۱۰۷	۱,۴۶۱,۲۸۴	۱۰۵	۹۵۴,۹۴۳
ایجادی	۲۸	۳,۸۰۲,۸۶۱	۱۵	۴,۱۴۶,۶۴۴	۷	۹۲۰,۷۱۴	۶	۴۵۲,۱۷۴
سرمایه در گردش	۱۳۳	۸۷۴,۷۸۲	۹۰	۶۱۳,۶۸۰	۸۲	۴۶۳,۲۰۰	۸۱	۴۲۵,۴۵۹
نیمه تمام - تکمیل	۳۷	۱,۰۵۹,۰۷۹	۲۰	۹۷۵,۶۴۱	۱۸	۷۷,۳۷۰	۱۸	۷۷,۳۱۰
استان کرمانشاه	۱۸۰	۴,۶۳۵,۸۸۴	۱۳۶	۴,۵۹۱,۵۰۵	۱۰۹	۳,۲۰۲,۲۹۵	۹۹	۶۷۱,۴۴۶
ایجادی	۳۷	۳,۳۷۶,۹۹۶	۱۵	۳,۵۱۷,۵۲۵	۹	۲,۴۹۲,۱۰۵	۵	۲۰۰,۰۸۸
سرمایه در گردش	۱۱۴	۹۸۴,۵۹۶	۹۵	۷۳۳,۳۶۷	۷۸	۳۷۸,۰۴۷	۷۴	۳۳۸,۵۱۰
نیمه تمام - تکمیل	۲۹	۲۷۴,۲۹۲	۲۶	۳۴۰,۶۱۲	۲۲	۳۳۲,۱۴۳	۲۰	۱۲۷,۸۴۷
استان کهگیلویه و بویراحمد	۱۳۵	۱,۳۹۶,۴۳۵	۱۱۶	۱,۲۹۹,۸۷۶	۱۰۲	۵۱۹,۵۲۵	۱۰۰	۴۱۱,۰۱۱
ایجادی	۳۲	۹۸۸,۹۹۵	۱۵	۱,۰۵۱,۹۱۶	۱۰	۲۸۳,۸۹۵	۹	۱۷۵,۸۳۱
سرمایه در گردش	۱۰۲	۳۹۷,۹۴۰	۱۰۰	۲۴۶,۳۱۰	۹۲	۲۳۵,۶۳۰	۹۱	۲۳۵,۱۸۰
نیمه تمام - تکمیل	۱	۹,۵۰۰	۱	۱,۶۵۰				
استان گلستان	۱۴۲	۲,۷۳۵,۰۷۹	۹۷	۱,۹۶۷,۳۲۰	۷۸	۹۶۵,۱۷۶	۷۴	۷۷۵,۹۹۰
ایجادی	۲۸	۱,۳۹۷,۷۴۲	۱۲	۱,۰۳۵,۹۲۳	۶	۱۹۳,۴۰۹	۶	۱۰۹,۸۴۸
سرمایه در گردش	۸۴	۷۲۹,۲۹۳	۵۸	۳۳۸,۷۹۷	۴۷	۲۸۴,۸۶۷	۴۴	۲۵۴,۰۱۰
نیمه تمام - تکمیل	۳۰	۶۰۸,۰۴۳	۲۷	۵۹۲,۶۰۰	۲۵	۴۸۶,۹۰۰	۲۴	۴۱۲,۱۳۲
استان گیلان	۶۳۳	۷,۱۵۷,۸۶۶	۵۶۰	۶,۳۳۸,۹۴۷	۵۱۲	۴,۰۴۵,۲۳۴	۵۰۱	۲,۹۴۰,۷۴۷
ایجادی	۸۶	۳,۹۲۵,۶۵۳	۴۲	۳,۴۷۹,۷۹۴	۳۴	۱,۴۷۱,۷۵۸	۳۲	۵۵۴,۴۲۰
سرمایه در گردش	۵۱۵	۲,۸۳۲,۹۶۴	۴۹۱	۲,۵۰۸,۱۵۹	۴۵۱	۲,۲۱۵,۷۲۶	۴۴۲	۲,۰۲۲,۱۴۵
نیمه تمام - تکمیل	۳۲	۳۹۹,۲۴۹	۲۷	۳۵۰,۹۹۴	۲۷	۳۵۷,۷۵۰	۲۷	۳۶۴,۱۸۱
استان لرستان	۲۵۹	۲,۱۰۳,۸۰۹	۱۵۴	۱,۰۵۴,۲۳۸	۱۳۲	۱,۰۱۴,۶۰۵	۱۲۹	۸۵۷,۴۵۴
ایجادی	۴۵	۷۹۳,۳۱۰	۲۳	۶۸۱,۵۵۰	۱۸	۴۲۹,۱۶۹	۱۷	۳۴۸,۴۶۹
سرمایه در گردش	۱۹۵	۱,۰۴۶,۷۷۲	۱۲۰	۵۷۳,۵۶۰	۱۰۶	۵۱۰,۲۳۶	۱۰۴	۴۳۴,۸۵۰
نیمه تمام - تکمیل	۱۹	۲۶۳,۷۲۷	۱۱	۲۷۹,۱۲۸	۸	۷۵,۲۰۰	۸	۷۴,۱۳۵
استان مازندران	۵۶۳	۸,۸۱۱,۷۶۷	۴۵۴	۸,۲۴۷,۱۶۶	۳۷۸	۶,۱۷۱,۶۴۵	۳۷۲	۵,۲۸۴,۲۰۵
ایجادی	۱۱۸	۴,۲۹۱,۹۸۵	۷۳	۴,۷۱۵,۰۴۱	۵۵	۳,۶۳۹,۲۳۱	۵۴	۳,۲۱۴,۰۰۰
سرمایه در گردش	۳۳۹	۳,۰۰۶,۰۵۱	۲۲۱	۲,۰۹۶,۲۹۹	۲۶۹	۱,۴۸۰,۴۱۳	۲۶۵	۱,۲۹۲,۰۱۵
نیمه تمام - تکمیل	۱۰۶	۱,۵۱۳,۷۳۰	۶۰	۱,۴۳۵,۸۲۶	۵۴	۱,۰۵۲,۰۰۰	۵۳	۶۷۸,۱۸۹

استان	تعداد معرفی	مبلغ معرفی	تعداد مصوب	مبلغ مصوب	تعداد قرارداد	مبلغ قرارداد	تعداد پرداخت	مبلغ پرداخت
استان مرکزی	۴۳۶	۶,۸۱۶,۹۰۵	۳۴۴	۹,۵۲۸,۳۶۷	۲۶۸	۲,۷۵۴,۹۷۰	۲۵۶	۱,۷۶۹,۹۳۲
ایجادی	۶۵	۳,۷۹۳,۶۶۰	۲۷	۷,۱۶۶,۰۱۲	۹	۱,۰۹۹,۸۴۶	۸	۳۵۸,۱۳۵
سرمایه در گردش	۲۸۰	۲,۳۹۶,۳۹۷	۲۴۳	۱,۷۹۱,۳۸۹	۲۰۱	۱,۲۳۵,۲۲۴	۱۹۵	۱,۰۵۶,۹۲۳
نیمه تمام - تکمیل	۹۱	۶۲۶,۸۴۸	۷۴	۵۷۰,۹۶۷	۵۸	۴۱۹,۸۹۰	۵۳	۳۵۴,۸۷۴
استان هرمزگان	۱۲۱	۱۱,۰۱۸,۰۳۹	۹۵	۱۰,۷۵۳,۸۵۰	۸۰	۲,۱۳۳,۳۲۵	۷۹	۳۹۷,۲۰۷
ایجادی	۱۶	۱۰,۴۸۵,۷۳۹	۹	۱۰,۴۲۱,۷۴۵	۶	۱,۸۲۴,۹۷۰	۵	۸۹,۵۰۲
سرمایه در گردش	۹۹	۵۰۲,۱۹۸	۸۳	۳۰۷,۰۰۵	۷۱	۲۸۳,۲۵۵	۷۱	۲۸۲,۶۰۵
نیمه تمام - تکمیل	۶	۳۰,۱۰۲	۳	۲۵,۱۰۰	۳	۲۵,۱۰۰	۳	۲۵,۱۰۰
استان همدان	۲۴۸	۲,۲۰۷,۲۷۷	۱۸۳	۲,۰۳۹,۳۹۷	۱۶۵	۱,۱۱۹,۶۵۲	۱۶۱	۶۹۴,۹۴۰
ایجادی	۴۳	۶۷۲,۱۷۰	۹	۹۹۵,۸۵۸	۵	۴۵۳,۲۰۳	۴	۱۰۰,۴۲۰
سرمایه در گردش	۱۵۸	۱,۰۸۷,۸۹۶	۱۳۸	۶۵۱,۰۲۷	۱۲۵	۵۰۴,۹۹۲	۱۲۲	۴۶۲,۹۲۵
نیمه تمام - تکمیل	۴۷	۴۴۷,۲۰۷	۳۶	۳۹۲,۵۱۲	۳۵	۱۶۱,۴۵۷	۳۵	۱۳۱,۵۹۴
استان یزد	۳۸۰	۶,۶۴۸,۶۳۷	۲۷۸	۶,۱۶۰,۶۲۲	۲۵۰	۴,۲۳۹,۸۰۴	۲۴۷	۲,۸۹۶,۶۱۱
ایجادی	۶۶	۲,۴۵۳,۲۹۵	۴۱	۳,۲۷۸,۵۶۷	۳۱	۲,۰۰۶,۷۱۷	۲۹	۷۹۶,۷۷۳
سرمایه در گردش	۲۸۲	۲,۴۶۸,۱۹۳	۲۱۵	۱,۷۹۲,۷۳۰	۲۰۱	۱,۲۰۱,۳۸۵	۲۰۱	۱,۱۹۴,۶۹۹
نیمه تمام - تکمیل	۳۲	۱,۷۲۷,۱۴۹	۲۲	۱,۰۸۹,۳۲۵	۱۸	۱,۰۳۱,۷۰۲	۱۷	۹۰۵,۱۳۹
جمع	۹,۵۱۷	۱۹۰,۰۷۸,۴۸۴	۷,۵۰۶	۱۷۳,۹۸۹,۳۵۹	۶,۳۱۱	۸۱,۱۶۵,۴۹۷	۶,۰۲۰	۴۶,۹۰۸,۱۷۶

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت، آمار و ارقام طرح آمایش صنعتی و معدنی تا تاریخ ۱۳۹۲/۳/۳۱.

لازم به ذکر است که اگر هدف این است تا عملکرد طرح آمایش صنعتی و معدنی با توجه به سهم استان‌ها به تفکیک توسعه‌یافته مورد ارزیابی و تحلیل قرار گیرد؛ باید گفت که برخلاف اهداف اولیه طرح مبنی بر اختصاص حدود ۴۵ درصد طرح‌های ایجادی، ۳۵ درصد طرح تکمیل طرح‌های نیمه تمام و ۲۰ درصد طرح‌های سرمایه در گردش به استان‌های توسعه‌نیافته صنعتی، نه تنها این سهمیه‌بندی‌ها رعایت نشد، بلکه عمدۀ طرح‌های مصوب، عقد قرارداد شده و پرداخت تسهیلات در بخش‌های مختلف این طرح عمدتاً مربوط به استان‌های توسعه‌یافته صنعتی و برخی از استان‌های کمتر توسعه‌یافته صنعتی بوده است. بنابراین هدف غایی این طرح مبنی بر ایجاد توازن منطقه‌ای از طریق کاهش فاصله سرانه سرمایه‌گذاری بین استان‌های بیشتر و کمتر برخوردار صنعتی در عمل تحقق نیافته است.

فصل چهارم – ارزیابی عملکرد احکام بخش صنعت در دستیابی به اهداف برنامه پنجم توسعه

در این فصل عملکرد احکام عمودی یا تخصصی بخش صنعت در قانون برنامه پنجم توسعه مورد ارزیابی و تحلیل کارشناسی قرار گرفته که نتایج آن به شرح زیر می‌باشد:^۱

۱. متن کامل این مواد قانونی در فصل اول، بخش ۱-۳ گزارش ارائه شده است.

عملکرد ماده (۱۵۰)

موضوع تدوین استراتژی توسعه صنعتی در ماده (۱) قانون تمرکز امور صنعت و معدن مصوب سال ۱۳۷۹، ماده (۲۱) قانون برنامه چهارم توسعه و در ماده (۱۵۰) قانون برنامه پنجم توسعه مورد تأکید قرار گرفته است، اما به رغم اقدامات انجام شده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت در قالب تهیه طرح استراتژی توسعه صنعتی در سال ۱۳۸۲، تهیه سند راهبرد توسعه صنعتی در افق ۱۴۰۴ در سال ۱۳۸۵ و تهیه و اجرای طرح آمایش صنعتی و معدنی در سال ۱۳۸۷، این حکم تاکنون عملکرد مناسبی نداشته است و بسته‌های پشتیبان این ماده که توسط معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی تهیه شده حتی به مرحله چاپ هم راه نیافت و غیر قابل استناد باقی ماند.

عملکرد ماده (۱۵۱)

عملکرد این ماده تحت الشعاع حذف ماده (۱۶) قانون جدید حداکثر استفاده از توان داخل قرار گرفت و موضوع تشکیل صندوق حمایت از صنایع نوین و شکل‌دهی سازوکارهای سرمایه‌گذاری خطرپذیر، تاکنون فاقد عملکرد بوده است.

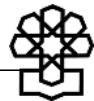
عملکرد ماده (۱۵۲)

در این ماده به سازمان‌های توسعه‌ای اجازه داده شد از طریق اعمال اصلاحات لازم در اساسنامه و مقررات ناظر و حذف موانع سرمایه‌گذاری صنعتی براساس مصوبات هیئت وزیران و با رعایت قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی اقدام قانونی به عمل آورد. این ماده تاکنون عملکردی نداشته است و از ابتدا پیشنهاد این حکم با هدف کاهش چسبندگی کارکردی سازمان‌های توسعه‌ای؛ مانند ایدرو و ایمیدرو همزمان با اجرایی شدن قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی بود و به همین دلیل این حکم مجدداً در لایحه رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مطرح شده است.

سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران معتقد است که این سازمان در حال حاضر با چالش‌های اساسی در حوزه‌های مختلف مواجه می‌باشد که برخی از مهمترین آنها به شرح زیر می‌باشد:^۱

۱. عدم امکان استفاده از ظرفیت‌های قانون تأسیس و اساسنامه مصوب این سازمان به‌واسطه محدود شدن آزادی عمل ناشی از تسری قوانین مختلف دولتی طی سال‌های گذشته از قبیل قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، قانون مدیریت خدمات کشوری و... (عمدتاً به

۱. اطلاعات دریافتی از سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران طی نامه شماره ۵۷۳۶ مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۹.

دلیل عدم برگشت منابع مالی ناشی از واگذاری شرکت‌های سودده زیرمجموعه و محدودیت سرمایه‌گذاری در مناطق محروم و فناوری‌های نوین با سهم مشخص و با مشارکت بخش خصوصی).

۲. تضعیف منابع مالی و از دست رفتن تدریجی استقلال مالی بهدلیل:

- عدم پرداخت مطالبات از محل بند «الف» ماده (۱۹) قانون برنامه سوم توسعه و بند «ج» ماده (۸) قانون برنامه چهارم توسعه (موضوع ۵۰ و ۷۰ درصد فروش سهام) معادل ۲۶۸۲ میلیارد ریال.
- عدم پرداخت مطالبات ناشی از وجوده واریزی سال ۱۳۸۳ جهت خرید سهام نزد بانک صنعت و معدن به عنوان تأمین سرمایه دولت نزد بانک صنعت و معدن.
- عدم اجرای صحیح ماده (۲۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مبنی بر تأمین بودجه مورد نیاز جهت بازسازی و نوسازی شرکت‌ها و همچنین تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام.
- طولانی و پیچیده شدن فرآیند اخذ مجوز برای سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه‌یافته و همچنین صنایع پیشرفته (تبصره «۳» و «۴» بند «الف» ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی).
- واگذاری برخی از شرکت‌های عملیاتی که انجام بخشی از وظایف و مأموریت‌های این سازمان را بر عهده دارند.

برهمنی اساس سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران ادعا می‌کند از طریق استفاده از ظرفیت ماده (۱۵۲) قانون برنامه پنجم توسعه جهت رفع برخی از چالش‌های یاد شده، فعالیت‌هایی را انجام و یا در دستور کار دارد که برخی از آنها عبارتند از:

- ارائه پیشنهاد و تصویب تبصره الحقی ۷ به ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی که به سازمان‌های توسعه‌ای اجازه داده شد تا ۷۰ درصد از وجوده حاصل از واگذاری شرکت‌های وابسته بازگردانده شود، سرمایه‌گذاری و مشارکت این سازمان‌ها در فعالیت‌های موضوع گروه ۱ ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی بدون نیاز به تشریفات زائد قبلی مجاز شده است. همچنین سهام، سهم الشرکه و حق تقدیم سازمان‌های توسعه‌ای در بنگاه‌های موضوع گروه‌های ۱ و ۲ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی تا هنگامی که واگذار نشده است، توسط سازمان‌های توسعه‌ای ذیربطری اداره می‌شود.
- ارائه پیشنهاد برای اصلاح قانون مدیریت خدمات کشوری.
- ارائه پیشنهاد برای درج در لایحه رفع موانع تولید رقابت‌پذیر.
- ارائه پیشنهاد برای درج در لایحه وظایف و اختیارات وزارت صنعت، معدن و تجارت.

عملکرد ماده (۱۵۳)

این ماده نیز قادر عملکرد بوده و از ابتدا قابلیت اجرا نداشته است. اصولاً نظام مهندسی بیشتر برای فعالیت‌های همگن مصدق دارد و قابل پیاده‌سازی است مانند ساختمان، معدن و... . نظام مهندسی بیشتر ناظر به رعایت مقررات فنی (Technical Regulation) و استانداردها در فعالیت‌های عملیاتی است و برای بخش صنعت با تنوع بالا و مشتمل بر کدهای مختلف آیسیک، کاربردی ندارد مگر این که برای هر رشته فعالیت صنعتی، یک نظام مهندسی مجزا تعریف شود و مقررات فنی هر یک تدوین و اجرایی شود که در عمل بسیار مشکل خواهد بود.

عملکرد ماده (۱۵۴)

این ماده با توجه به تناقضات و ابهامات درونی، امکان اجرایی شدن پیدا نکرد. به‌نظر می‌رسد هدف اصلی در گنجاندن این حکم، بهره‌مندی از اختیار یا اتوريته در مواجهه با شورای پول و اعتبار بوده است. در بحث تخفیفات مشخص نیست که منظور چه نوع تخفیفی است؛ مالیاتی، سود بانکی، زمین شهرک‌ها. درخصوص نحوه اعطای تسهیلات هم مشخص نیست که منظور مدت زمان اقساط تسهیلات، نرخ بهره و یا کدام مورد است.

عملکرد ماده (۱۵۵)

ذکر این ماده در قانون ضروری نبوده و با توجه به قانون سازمان ملی استاندارد موضوعیت نداشته است و اگر عملکردی در این خصوص وجود دارد به این ماده بر نمی‌گردد، بلکه بیشتر تابع رویه جاری مورد نظر قانون استاندارد می‌باشد.

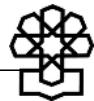
عملکرد ماده (۱۵۶)

به رغم تدوین آیین‌نامه اجرایی، عملکردی نداشته است و تاکنون یک شهرک غیردولتی پتروشیمی در استان زنجان، مجوز تأسیس گرفت که در ادامه موفق به تمدید جواز نشده است.

عملکرد ماده (۱۵۸)

این ماده عملکردی نداشته است.

به رغم تهییه دستورالعمل بند «الف» این ماده و اخذ مصوبه «دستورالعمل بند «الف» ماده (۱۵۸) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه» به شماره ۱۵۷۰۵ مورخ ۱۳۹۲/۲/۲۹ (البته با تأخیر بیش از دو سال) از معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، دستگاه‌های ذیربطری مانند وزارت نیرو،

وزارت راه و شهرسازی، وزارت نفت و وزارت ارتباطات جهت اختصاص منابع برای تأمین امکانات مورد نیاز شهرک‌ها نظیر آب، برق، راه، گاز و تلفن، تاکنون اقدامی انجام نداده‌اند. درخصوص بند «ب» نیز باید گفت که حکم مورد نظر فاقد خاصیت لازم بوده و رویه‌های جاری صدور پروانه‌های بهره‌برداری نیز به همین منوال است و مشخص نیست این حکم با چه هدفی آمده است.

عملکرد ماده (۱۵۹)

براساس این حکم طی دوره اجرای قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴)، میزان معافیت مالیاتی موضوع قانون مالیات‌های مستقیم از ۵۰ درصد به ۶۵ درصد افزایش یافته است. همچنین میزان معافیت مالیاتی واحدهای تولیدی ومعدنی مستقر در مناطق کمتر توسعه یافته که پروانه بهره‌برداری آنها در طول اجرای قانون برنامه پنجم از طرف وزارت‌خانه ذیربطری صادر گردیده (موضوع مقررات ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم) به میزان معافیت مناطق آزاد از ۱۰ سال به ۲۰ سال افزایش یافته است.

بخشنامه اجرای این ماده به شماره ۲۸۰۵ مورخ ۱۳۹۰/۲/۱۱ توسط سازمان امور مالیاتی کشور تهیه و به تمام ادارات کل امور مالیاتی ابلاغ شد.

عملکرد ماده (۱۶۰)

با توجه به وضعیت بحرانی شرکت‌های عمده خودروسازی کشور در سال‌های اخیر و کاهش شدید تولید آنها از یکسو و واردات خودروهای لوکس و با حجم موتور بالای ۲۰۰۰ سی‌سی، عملأً چرخشی در تولید و واردات خودرو به سمت این حکم، مشاهده نمی‌شود. همچنین سوخت تولیدی پالایشگاه‌ها که فاقد استانداردهای لازم برای تولید گازوئیل بوده است، می‌تواند خود عامل بازدارنده در تولید خودروهای دیزل محسوب شود زیرا به‌دلیل مشکلات زیستمحیطی و آلودگی هوای کلانشهرها و مخالفت سازمان حفاظت محیط زیست، تولید خودروهای دیزل با مشکل مواجه بود حتی اگر در راستای اراده و برنامه خودروسازان قرار می‌گرفت.

فصل پنجم - جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ارائه راهکار

هدف اصلی این مطالعه ارزیابی و تحلیل عملکرد بخش صنعت در سال ۱۳۹۲ و بررسی روند متغیرهای کلان بخش طی دوره زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ می‌باشد.

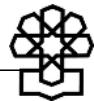
بديهی است که به منظور دستيابی به اهداف کلان سند چشم‌انداز، سياست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و بهخصوص اسناد بالادستی حوزه صنعت، عملياتی شدن احکام بخش صنعت در قانون برنامه پنجم توسعه و تقویت و توسعه بخش صنعت امری کلیدی محسوب می‌شود.

اهم یافته‌های اين مطالعه را می‌توان به اختصار به‌شرح زير بيان کرد:

۱. نرخ رشد بخش صنعت در سال‌های اخير به‌دلیل وجود رکود تورمی از وضعیت مطلوبی برخوردار نبوده است و با تداوم روند نزولی نرخ رشد بخش صنعت که از سال ۱۳۸۹ شروع شد؛ نرخ رشد بخش صنعت در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ منفی و به ترتیب به $-8/5$ و -4 درصد رسید.
سهم بخش صنعت از تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۶ درصد بود که در مقایسه با سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۱ انگاه کاهش یافته است و سهم بخش خدمات نیز از حدود ۵۰ درصد به بیش از ۶۰ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است. بنابراین بخش صنعت و خدمات به تنها ي
نزيدیک به ۸۰ درصد اقتصاد ایران را تشکیل می‌دهند و بی‌توجهی به بخش صنعت که بخش مولد و اشتغال‌زاي کشور است می‌تواند تبعات اقتصادی و حتی سیاسی و اجتماعی را به دنبال داشته باشد.
همچنین در تحلیل مقایسه بین بخش‌های مختلف باید گفت، در سال‌های اخير سهم بخش معدن در مقایسه با ديگر بخش‌ها از افزایش بيشتری در ارزش افزوده برخوردار بوده و در مقابل سهم بخش کشاورزی در اقتصاد ایران کوچک‌تر شد.

در تحلیل کاهش نرخ رشد بخش صنعت در سال‌های اخير و منفی شدن آن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ باید گفت که اين امر می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد که مهمترین آنها بی‌ثباتی متغیرهای کلان اقتصاد و به تبع آن افزایش ریسک و کاهش سرمایه‌گذاری صنعتی، تبعات ناشی از تحریم خارجی، مشکلات موسوم به تحریم داخلی ناشی از کمبود نقدینگی در دسترس و سرمایه در گرددش، اجرای ناقص قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و عدم پرداخت سهم ۳۰ درصدی بخش تولید، سياست‌های انقباضی نظام بانکی و فشار مضاعف به واحدهای تولیدی در فرآيند گشایش اعتبارات اسنادی به دلیل افزایش پيش‌پرداخت از ۱۰ درصد به ۱۳۰ درصد معادل ریالی مبلغ اعتبارات اسنادی می‌باشد.

۲. وضعیت تولید محصولات منتخب صنعتی در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که محصولاتی مانند پودر شوینده، سوموم دفع آفات نباتی، کفش، نخ پلی‌استر و کنسانتره زغال‌سنگ به ترتیب از رشد بيشتری برخوردار بوده‌اند و تقریباً بين ۱۰ تا ۲۰ درصد با رشد در تولید مواجه بودند. همچنین تولید محصولات خودرویی اعم از کامیون، اتوبوس و مینی‌بوس، انواع خودروی سواری و وانت با کاهش بين ۲۰ تا ۵۰ درصد روبرو بوده‌اند و تولید محصولاتی مانند الیاف آکریلیک، دی‌متیل ترفتالات و مس کاتد به ترتیب با رشدهای منفی -32 ، -27 و -12 درصد را تجربه کرده‌اند. بنابراین جهت‌گیری اصلی

تولید محصولات صنعتی در سال ۱۳۹۲ به سمت کاهش شدید در تولید خودروهای سنگین مانند کامیون کشنه، اتوبوس و مینیبوس و الیاف آکریلیک کاملاً نمایان است.

در تحلیل وضعیت تولید و جهت‌گیری آن بهخصوص در سال‌های اخیر، عمدتاً فقدان سرمایه در گردش، کمبود مواد اولیه بهدلیل افزایش هزینه واردات ناشی از سه برابر شدن نرخ ارز و تحويل ندادن مواد اولیه و واسطه‌ای بهدلیل تحریم و مشکلات نقل و انتقالات مالی (ممنویت در سوئیفت) و در بخش محصولات صنایع خودروسازی نیز بهدلیل عدم پایبندی شرکای خارجی بهخصوص شرکت‌های رنو و پژو با ادعای محدودیت‌های ناشی از تحریم و در صنایع پتروشیمی نیز بهدلیل تحریم در فروش مواد اولیه و خرید محصول نهایی و کمبود تجهیزات تعمیراتی مؤثر بوده‌اند.

۳. سرمایه‌گذاری در بخش صنعت در سال ۱۳۹۲ در مقایسه با سال ۱۳۹۱ از رشد بیشتری برخوردار بوده و به رقم برآورده ۸۲۰۰۰ میلیارد ریال رسید و روند سرمایه‌گذاری تحقق یافته از سال ۱۳۸۷ تاکنون نزولی بوده که این موضوع در مقادیر سرمایه‌گذاری‌های پیش‌بینی شده نیز کاملاً نمایان است. رویکرد سرمایه‌گذاری صنعتی براساس نوع فعالیت در سال ۱۳۹۲ همانند سال‌های قبل بود و بیشترین رشد در عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی به ترتیب به صنایع فلزات اساسی، صنایع کانی غیرفلزی، صنایع تولید کک و پالایشگاهی و صنایع مواد غذایی اختصاص داشته است. مجموع منابع تخصیص یافته به بخش صنعت در قالب سرمایه در گردش در سال ۱۳۹۲ حدود ۷۱ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال ۱۳۹۱، حدود ۴۸ درصد رشد را نشان می‌دهد. سهم بانک صنعت و معدن از کل مبلغ سرمایه در گردش تخصیصی سال ۱۳۹۲، حدود ۱۵/۷ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال ۱۳۹۱ حدود ۲۷ درصد افزایش یافته و سهم این بانک تخصصی در سال ۱۳۹۲ از کل سرمایه در گردش تخصیص یافته توسط بانک‌های عامل به واحدهای تولیدی، حدود ۲۹ درصد می‌باشد.

در تحلیل وضعیت سرمایه‌گذاری صنعتی باید گفت که با توجه به بی‌ثباتی متغیرهای کلان اقتصاد از جمله نرخ ارز، تورم و... در سال‌های اخیر و در نتیجه کاهش انگیزه در شروع کسب‌وکار جدید، مشکل در گشایش اعتبارات اسنادی و به تبع آن عدم ورود تجهیزات و کالاهای سرمایه‌ای و در نتیجه ارزش سرمایه‌گذاری تحقق یافته در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ نسبت به سال‌های قبل دچار افت شدید شد که تبعات آن در سال‌های بعد (بهدلیل کاهش ارزش سرمایه‌گذاری براساس جواز تأسیس) ادامه خواهد داشت.

عملکرد ارزی صندوق توسعه ملی در تأمین مالی طرح‌های سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که پرداخت تسهیلات به ۸۹ بنگاه اقتصادی مربوط به تمامی بخش‌های اقتصاد، به مبلغ ۵۰۹۹ میلیون دلار به تأیید بانک‌های عامل طرف قرارداد با صندوق رسید که از این تعداد به ۲۳ طرح به مبلغ ۱۳۸۰ میلیون دلار، تسهیلات پرداخت شده است. به عبارت دیگر مجموع اعتبارات اسنادی گشایش شده حدود ۳۹۵۰ میلیون دلار بود که حدود ۱۳۸۰ میلیون دلار آن به بخش‌های مختلف

اقتصادی پرداخت شده است که سهم بخش صنعت از کل این پرداختی‌ها بیش از ۷۵ درصد می‌باشد. منابع ارزی تخصیص یافته صندوق توسعه ملی به زیربخش‌های مرتبط با بخش صنعت و معدن در سال ۱۳۹۲ عمدتاً به طرح‌های بالادستی و میان‌دستی حوزه نفت و گاز، طرح‌های فولادی و طرح‌های نیروگاهی اختصاص یافته است.

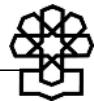
بنابراین عملکرد کلی صندوق توسعه ملی برای تمامی فعالیت‌های اقتصادی در بخش پرداخت تسهیلات ارزی در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۳۸۰ میلیون دلار، معادل ۲۷ درصد از کل ارزش طرح‌های مصوب در این سال می‌باشد.

عملکرد ریالی صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲، تعداد ۶۸۶۹ طرح مصوب به ارزش ۴۳۷۷۷ میلیارد ریال بود که از این تعداد به مبلغ ۳۸۴۷ میلیارد ریال تسهیلات پرداخت شده است که بخش صنعت از این محل مبلغ ۱۳۹۰۰ میلیارد ریال (معادل ۶۰ درصد از کل تسهیلات ریالی پرداخت شده صندوق توسعه ملی در سال ۱۳۹۲) را دریافت کرده است. بنابراین عملکرد کلی صندوق توسعه ملی در بخش پرداخت تسهیلات ریالی در سال ۱۳۹۲ حدود ۵۳ درصد بوده است.

۴. میزان اشتغال صنعتی ایجاد شده در سال ۱۳۹۲ برمبنای پرونده بهره‌برداری صادر شده، حدود ۴۷۵۷۴ نفر بوده است. اشتغال صنعتی در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ با توجه به رکود تورمی حاکم بر اقتصاد کشور، از وضعیت نامطلوبی برخوردار شد به‌گونه‌ای که از میزان اشتغال صنعتی ایجاد شده در سال ۱۳۸۰ نیز کمتر می‌باشد. در تحلیل افت شدید عملکرد اشتغال صنعتی در سال‌های اخیر به خصوص سه سال اول برنامه پنجم توسعه باید گفت؛ با نگاهی به روند عملکرد سرمایه‌گذاری صنعتی تحقیق یافته، این امر کاملاً بدیهی و قابل انتظار بوده است زیرا عملکرد اشتغال نتیجه مستقیم سرمایه‌گذاری انجام شده می‌باشد.

۵. بهره‌وری نیروی کار و سرمایه در بخش صنعت طی سال‌های اخیر کاملاً از روند نزولی برخوردار بوده است. نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار در سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ منفی شد و به ترتیب به رقم $-4/8$ و $-3/6$ - درصد رسید. این موضوع برای شاخص بهره‌وری سرمایه نیز صادق بوده است به‌گونه‌ای که نرخ بهره‌وری سرمایه بخش صنعت در سال ۱۳۹۱، $-7/8$ - درصد و در سال ۱۳۹۲ نیز $-3/6$ - درصد شد. بهبود وضعیت بهره‌وری نیروی کار و سرمایه در سال ۱۳۹۲ در مقایسه با سال ۱۳۹۱ حکایت از کاهش آثار رکودی و بهبود نسبی وضعیت اقتصاد و بهخصوص بخش صنعت در این سال دارد.

مقایسه تحلیلی روند بهره‌وری بخش صنعت با روند نرخ رشد بخش صنعت نشان‌دهنده همگرایی زیاد و تا حدی قابل انطباق می‌باشد که این امر از ابعاد اقتصادی، گویای چسبندگی بازار نیروی کار و عدم تعديل نیروی کار متناسب با تغییرات بزرگ در ارزش افزوده بخش صنعت می‌باشد. در سال‌های

۱۳۹۲ و ۱۳۹۱ همزمان با رکود تورمی حاکم بر اقتصاد کشور و منفی شدن نرخ رشد اقتصاد و بخش صنعت کشور از یک طرف و تغییرات کم در تعداد شاغلین بخش صنعت ناشی از عدم تعدیل چشمگیر نیروی کار ناشی از چسبندگی‌های نیروی کار، سیاست دولت و ... از طرف دیگر، رشد بهره‌وری نیروی کار در بخش صنعت نیز در این سال‌ها منفی شد. همچنین با توجه به کاهش شدید میزان سرمایه‌گذاری صنعتی در این سال و متوقف شدن طرح‌های سرمایه‌گذاری، تعطیلی یا نیمه‌فعال شدن واحدهای تولیدی در سال‌های اخیر و به خصوص تولید در سطح ظرفیت ۳۰ درصد و کمتر و ...، کاهش نرخ رشد بهره‌وری سرمایه امری قابل انتظار بوده است، زیرا خواب سرمایه فیزیکی به هر شکلی می‌تواند موجبات کاهش در بهره‌وری سرمایه را به دنبال داشته باشد.

۶. ارزش صادرات صنعتی کشور در سال ۱۳۹۲ حدود ۲۴ میلیارد دلار بود که در مقایسه با سال‌های قبل اندکی کاهش نشان می‌دهد که این کاهش در صادرات غیرنفتی و کل صادرات کشور نیز قابل مشاهده است. روند صادرات صنعتی کشور در سال‌های اخیر افزایشی بود و در سال ۱۳۹۰ به بالاترین مقدار خود یعنی بیش از ۲۷ میلیارد دلار رسید لکن در سال‌های اخیر با افت حدود ۲ تا ۳ میلیارد دلار همراه بوده است.

در تحلیل صادرات صنعتی کشور باید گفت؛ روند صادرات صنعتی در سال‌های اخیر از وضعیت مطلوبی برخوردار نبوده و رو به نزول می‌باشد و تحلیل روند ارزش صادرات غیرنفتی نیز دقیقاً شبیه روند صادرات صنعتی می‌باشد که این امر با توجه به سهم نزدیک به ۸۰ درصدی صادرات صنعتی در ارزش صادرات غیرنفتی کشور، قابل انتظار می‌باشد.

ترکیب صادرات صنعتی کشور در سال ۱۳۹۲ همانند سال‌های قبل بوده و نه تنها تغییر رویکرد قابل ملاحظه‌ای به سمت صنایع با فناوری بالا یا پیشرفته که تأکید برنامه پنجم توسعه بوده، مشاهده نمی‌شود، بلکه تا حدی نیز بر سهم محصولات وابسته بر مشتقان نفت و گاز و پتروشیمی افزوده شد و از میانگین حدود ۴۵ درصد در سال‌های چهارم توسعه به حدود ۵۰ درصد در سال‌های اخیر رسیده است.

۷. عملکرد صادراتی صنایع نوین یا صنایع با فناوری بالا در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۸۵ میلیون دلار بود که سهم آن از کل صادرات صنعتی کشور در این سال حدود ۰/۷۳ واحد درصد می‌باشد. روند ارزش صادرات محصولات صنعتی با فناوری بالا در یک دهه اخیر سعودی بود و در سال ۱۳۹۰ به بالاترین مقدار خود یعنی ۲۱۷/۴ میلیون دلار رسید، لکن در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به دنبال تحولات پدید آمده در اقتصاد کشور، صادرات صنایع هایتک دچار کاهش شد و به ترتیب به رقم ۱۷۷ و ۱۸۵ میلیون دلار تنزل یافت. روند سهم صادرات صنایع با فناوری بالا طی سال‌های برنامه سوم توسعه سعودی بود و از حدود ۰/۹ واحد درصد به حدود ۱/۵ درصد افزایش یافت لکن از سال ۱۳۸۵ تاکنون روند نزولی نقش این صنایع در صادرات صنعتی کشور شروع شد و با یک روند ملایمی به

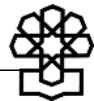
حدود ۷۳/۰ واحد درصد در سال ۱۳۹۲ تنزل پیدا کرد. بنابراین به رغم رشد صادرات صنعتی در سال‌های اخیر، صادرات صنایع با فناوری بالا هرساله با نرخ بیش از ۸ درصد در حال کاهش بوده است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که در سال‌های برنامه چهارم و سه سال اول پنجم توسعه رویکرد مبتنی بر متنوعسازی پایه‌های صادرات صنعتی و افزایش سهم صنایع پیشرفته یا محصولات دارای ارزش‌افزوده بیشتر، دنبال نشده و حتی حفظ وضع موجود نیز جزو اولویت‌ها نبوده است.

در تحلیل وضعیت صادرات محصولات با فناوری بالا این نکته بسیار حائز اهمیت است که به رغم رشد صادرات صنعتی ایران طی چند سال اخیر؛ لکن صادرات محصولات با فناوری بالا، پا به پای آن نتوانسته رشد کند و به عبارت دیگر از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۲، سهم صادرات محصولات با فناوری بالا از صادرات صنعتی کشور، هرساله به طور متوسط با نرخ ۸/۸ درصد در حال کاهش بوده است.

۸. با اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، میزان حمایت مالی از بخش صنعت و معدن در راستای ماده (۸) این قانون طی دوره ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۱ سرجمع حدود ۱۷۸۴۰ میلیارد ریال برآورد می‌شود که این منابع فقط در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ پرداخت شده است. در سال ۱۳۹۲ به رغم منابع پیش‌بینی شده معادل ۲۰۰۰۰ میلیارد ریال برای حمایت از تولید (موضوع مواد (۶) و (۸) این قانون)، هیچ‌گونه مبلغی به بخش صنعت و معدن در این سال پرداخت نشده است.

۹. طرح آمایش صنعتی و معدنی (۱۳۹۰-۱۳۸۷) دارای بار مالی حدود ۱۹۰ هزار میلیارد ریال بوده که مشتمل بر ۹۵۱۷ طرح پیشنهادی در قالب طرح‌های ایجادی، سرمایه در گردش و تکمیل طرح‌های نیمه‌ تمام می‌باشد که تعداد ۷۵۰۶ طرح به تصویب رسید که ارزش آن به مبلغ ۱۷۳۹۸۹ میلیارد ریال می‌باشد که ۶۲ درصد آن به طرح‌های ایجادی، ۲۵ درصد به طرح‌های سرمایه در گردش و ۱۳ درصد آن به تکمیل طرح‌های نیمه‌ تمام اختصاص داشته است. عملکرد نهايی طرح آمایش صنعتی و معدنی تا پایان خداداده ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که ۶۰۲۰ طرح به ارزش ۴۶۹۰۸ میلیارد ریال معادل ۲۷ درصد موفق به دریافت تسهیلات شده‌اند که از کل تسهیلات پرداخت شده؛ سهم طرح‌های ایجادی ۲۸ درصد، طرح‌های سرمایه در گردش ۵۵ درصد و سهم طرح نیمه‌ تمام نیز حدود ۱۷ درصد بوده است. عملکرد استانی طرح آمایش صنعتی و معدنی حاکی از این است که تا پایان خداداده ۱۳۹۲، استان‌های مازندران و تهران به ترتیب با تسهیلات دریافتی به مبلغ ۵۲۸۴ و ۴۱۳۳ میلیارد ریال در مقایسه با دیگر استان‌های کشور سهم بیشتری را دریافت کرده‌اند.

۱۰. عملکرد احکام اختصاصی بخش صنعت در قانون برنامه پنجم توسعه نشان می‌دهد که به استثنای ماده (۱۵۹) که در قالب صدور بخشنامه اجرایی افزایش معافیت مالیاتی موضوع ماده (۱۳۸) قانون مالیات‌های مستقیم از ۵۰ درصد به ۶۵ درصد و افزایش میزان معافیت‌های مالیاتی واحدهای

تولیدی صنعتی و معدنی مستقر در مناطق کمتر توسعه یافته از ۱۰ سال به ۲۰ سال عملیاتی شد؛ بقیه مواد (۱۵۰) تا (۱۶۰) فاقد عملکرد بوده‌اند.

راهکارهای اصلی این مطالعه عبارتند از:

- تدوین استراتژی توسعه صنعتی و مشخص شدن رویکرد دولت در قبال بخش‌های مختلف صنعت بهویژه صنایع با فناوری بالا یا صنایع نوین.
- رفع مشکل سرمایه در گردش واحدهای تولیدی با اولویت افزایش به کارگیری ظرفیت واحدهای نیمه‌فعال و توسعه واحدهای فعال موجود.
- تغییر رویکرد دولت به سمت صنایع با فناوری بالا (هایتك) و جهت‌گیری برای افزایش سهم این صنایع در صادرات صنعتی کشور.
- اهتمام دولت به پرداخت سهم تولید از محل منابع ماده (۸) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها.
- اهتمام دولت به اجرایی شدن ماده (۱۵۰) قانون برنامه پنجم توسعه و دیگر مواد برنامه که تاکنون اجرایی نشده است.
- تدوین برنامه ششم توسعه با رویکرد مسئله محوری در بخش تولید و حل این مسائل با احکام مشخص و شفاف.

منابع و مآخذ

منابع مورد استفاده در بخش‌های مختلف گزارش آمده است.

مکتبه
 مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۱۵۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ارزیابی و تحلیل عملکرد بخش صنعت در سال ۱۳۹۲

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه مطالعات صنعت)

تئیه و تدوین کنندگان: گروه کارشناسان

مدیر مطالعه: علی اصغر ازدری

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی و هوشنگ محمدی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. صنعت

۲. عملکرد

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۱۱/۲۵

